

# DIDZA' DXI'A BUZUJÈ' LU GUICH SAN LUCAS

Didza' rgu'è San Lucas lu nè'è Teófilo

**1** Zian nup chglun bayúdx luzúj lu guich, gaz lu dzö' yugu' le naccz, le guc ga zoaru', <sup>2</sup>catèz na' gululuf'i rë'u nup ni' dza ni'tè gulale'i lei, len guluzé didza' qui. <sup>3</sup>Runi neda' nac dxi'a uzuja' quiu' lu guich, gaz lu dzö' yugu' lè ni, Teófilo, bönni' tsáhui'dau', le chbuguilja' gazxj ga rë' ca nac yúgu'tè lè na' guc dza ni'tè. <sup>4</sup>Ruzuja' quiu' lu guich ni quiè gnöznu' nac gdutè li lè na' chnazèdu'.

**Rulu'è gbaz la'y queè' Dios  
ca zi'a galjè' Juan, bönni'  
uquilé' bunách nis**

<sup>5</sup>Dza ni'tè cati' gna bè'è luyú Judea Herodes, ni' zoè' bxuz lè' Zacarías. Nabáblenè' cö' bxuz, nazí' lei Cö' Queè' Abías. Nacnu ca' zxi'n xsoè' Aarón, bönni' guquè' bxuz blau zi'al, Elisabet, ngul queè' Zacarías na'. <sup>6</sup>Nacquè' tsahui' lahuè' Dios Zacarías len Elisabet, len gdu láchxi'què' tunè' ca rna xtidzè'è Dios len le rna bè' xzba queè'. Cni guc, nutu nu guc bi gnè quequè'. <sup>7</sup>Nutu nu zoa bi'i quequè', le nacnu ngul huödx Elisabet, ati' chnagulquè' groptè'.

<sup>8</sup>Bdxin dza gul-la' uláz qui cö' na' nabáblenè' Zacarías lunè' dxin lahuè' Dios, lu yöl-la' bxuz quequè'. <sup>9</sup>Ca nalëbcnè' tunè' bxuz, gul-la' uláz queè' Zacarías gyaziè' lu latj la'y qui gdau' quiè uzégui'è yal lahuè' Xanru' Dios. <sup>10</sup>Tsal ni' ruzégui'è yal Zacarías na', gulacua' ni'l yúgu'tè bunách, tu'lídz Dios. <sup>11</sup>La' na'z buluí' lahuè' gbaz la'y queè' Xanru' ga zoè' Zacarías na', zuinè' tsla'a yubél bcugu la'y ga na' regui yal. <sup>12</sup>Cati' blé'inè' gbaz la'y na' Zacarías, grö'è baguí'i len gudxi bdzöbnè'. <sup>13</sup>Ni'r gudxè' lè' gbaz la'y na', gnè':

—Zacarías, cutu gádxinu', le chbyönnè' Dios le rnabu' lahuè', ati' uzoanu-bi' tubi' bi'i bónni'dau' Elisabet, ngul quiu', ati' gu'u labi' Juan. <sup>14</sup>Gata' quiu' le uzi'u xbey len udzijnu', ati' zian nup ludziji láchxi'gac le guljbi' bi'idau' na', <sup>15</sup>le gáctscabi' zxön lahuè' Dios. Cutu gui'jbi' xisi uva len clëg tu le rsudxi bunách, ati' gdu sóalenè'-bi' Dios Bö' La'y cati' su lau zi'a galjbi'. <sup>16</sup>Gunè' Juan ni ga luhuóac queè' Xanru' zian bunách Israel. <sup>17</sup>Nörè' Lè' ca Xanru', ati' la'cua'len lè' Bö' na' len yöl-la' huac na' gulacua'len

Elías, bönni' bë'è didza' uláz queë'  
Dios. Cni gunë' quië unë' tuz  
nup nacgac xuz len xzi'nquë', len  
uzéjñi'në' nup ta'dá'baga' quië  
lacquë' tsahui', len ucözë' bunách  
lacquë' sina' la'zi' lu na'quë' Xanru'.

<sup>18</sup>Gnabné' gbaz la'y na' Zacarías,  
rnë':

—¿Bizxa gac bë' quië gnözda'  
lac lë ni? Chnagula' neda' len  
chnagulnu ca' ngul quia'.

<sup>19</sup>Bubi'ë didza' gbaz la'y na', rnë':

—Neda' lea' Gabriel. Runa' dxin  
lahuë' Dios. Lëczë' bsölë'ë neda'  
güi'lena' li' didza', len quíxjöi'da'  
li' didza' dxi'a ni. <sup>20</sup>Na'a, le cutu  
gyéjlä'u xtida'z'a, gcödz'u len cutur  
gac gneu' cati' gacr lë ni. Yúgu'të lë  
ni udxín cati' gdxin dza qui.

<sup>21</sup>Tsal ni' tac lë ni, nacuá' ni'l  
bunách, ta'bözë' Zacarías, ati'  
tu'bannë' le rdzeyne' xtsey ga  
na' zoë' lu latj la'y. <sup>22</sup>Cati' burujë'  
Zacarías, cutu gac güi'lenë' lequë'  
didza', ati' gláquibe'inë' blé'inë' tu  
le bului'inë' lë' Dios lu latj la'y. Bulá'  
bului'zë' Zacarías, buzéjñi'në' lequë',  
le curác gnë'.

<sup>23</sup>Cati' bza'a yugu' dza na' ral-la'  
gunë' dxin lahuë' Dios Zacarías,  
ni'r böjë' lidxë'. <sup>24</sup>Gdöd yugu' dza  
na' bia'nu-bi' lë'nu bi'idau' Elisabet,  
ngul queë' Zacarías na', ati' gdu  
gayu' beo' buga'nznu yu'u. Gza'  
ládxi'nu, <sup>25</sup>rnanu:

—Cni runë' quia' Xanru'. Ruzá'  
ladxë'ë quia' bi'idau', len runë' ga  
cutur utui'da' laugac bunách.

**Rguíxjö'ë gbaz la'y ca  
zi'a galjbi' Jesús**

<sup>26</sup>Cati' chguc xop beo', buluí'  
lahuë' gbaz la'y na', le bsölë'ë lëczë'

Gabriel Dios, tsijë' Nazaret, tu yödz  
luyú Galilea. <sup>27</sup>Dios bsölë'ë lë' ni'  
tsajyúë'-bi' tubi' bi'i ngul ra'bandau'  
lëbi' María. Chnazí' lu na'bi' María  
utság ná'lenbi'-në' bönni' lë' José.

Naquë' José xzi'n xsoë' David,  
bönni' gna bé'inë' bunách Israel.  
<sup>28</sup>Cati' gyazië' Gabriel na' ga zoabi'  
María, gudxë'-bi':

—Padiux. Dios ruzá' ladxë'ë quiu'.  
Zóalene' li' Xanru' Dios. Lëczë'  
benë' ga nacru' li' bica' ba ca  
yúgu'të ngul.

<sup>29</sup>Cati' blé'ibi' gbaz la'y na' María,  
grö'bi' baguí' ni'a qui didza' na'  
bë'ë, len rubani ládxi'bi' nacx rna  
didza' na' bulidzë'-bi' gbaz la'y na'.

<sup>30</sup>Ni'r gudxë'-bi' gbaz la'y na', rnë':

—María, cutu gádxinu', le  
chbdél-li'nu' le ruzá' ladxë'ë  
quiu' Dios. <sup>31</sup>Na'a, tsu'ubi' lë'u  
tubi' bi'idau', ati' uzú'-bi' tubi' bi'i  
bónni'dau', ati' gu'u labi' Jesús.

<sup>32</sup>Jesús ni gáctërë' blau, len si' Lë'  
Zxi'në' Dios, Nu nactër blau. Xanru'  
Dios gunë' ga gna bë'ë ca na' gna  
bë'ë David, xuz gul gdöd queë'.

<sup>33</sup>Jesús na' gna bé'itecznë' bunách  
Israel, ati' le gna bë'ë Lë' gatga udx  
qui.

<sup>34</sup>Ni'r gnábibi' gbaz la'y na' María,  
rnabi':

—¿Nacxcz gac lë ni, le cutu  
zóalena' bönni'?

<sup>35</sup>Bubi'ë didza' gbaz la'y na',  
rë'-bi':

—Gdxinë' ga zu' Dios Bò' La'y, ati'  
soalen li' yöl-la' huac queë' Dios,  
Nu nactër blau, le gac ga zu' ca  
tu zxul rgu'u böaj. Qui lë ni na'  
bi'i bónni'dau' na' ral-la' galjbi',  
tsu'ubi' lu në'ë Dios, ati' si' labi'  
Zxi'në' Dios. <sup>36</sup>Yetú ca', Elisabet,

ngul di'a dza quiu', chnua'nu-bi'  
ca' lè'nu tubi' bi'i bónni'dau' zal-la'  
chnagulnu. Gulané' queënu: "Nacnu  
ngul huöd'x", san chzeaj xop beo'  
nua'nu-bi' lè'nu bi'idau' na'. <sup>37</sup>Cutu  
bi zoa le cusáqui'nè' Dios.

<sup>38</sup>Ni'r María gnabi':

—Ni zoa'. Tsaz naca' huen dxin  
queë' Xanru'. Gac quia' ca na'  
chgnau'.

Ni'r la' buza'tè' gbaz la'y na' ga  
zoabi' María.

#### María zajyubi'-nu Elisabet

<sup>39</sup>La' dza ni'z gyu'ubi' nöz  
María, ati' jarélu'bi' gyeajbi' ga nac  
gu'adau', bdxinbi' tu yödz luyú  
Judea. <sup>40</sup>Ni' gyazbi' lidxè' Zacarías  
len gudxbi'-nu Elisabet:

—Padiux.

<sup>41</sup>Cati' byóninu Elisabet didza'  
na' bè'bi' María, la' butatè cuinbi'  
bi'i huè'ndau' na' yu'ubi' lè'nu, ati'  
dusóalenè'-nu Dios Bò' La'y. <sup>42</sup>Ni'r  
bè'nu zidzj didza' Elisabet, rnanu:  
—Chnunè' Dios ga nacru' li' bica'  
ba ca yúgu'tè ngul len chnunè'  
ca' ga nacbi' bica' ba bi'idau' na'  
yu'ubi' lè'u. <sup>43</sup>¿Núz'xatè neda', za'nu  
quia' xnè'è Xana'? <sup>44</sup>Cati' byönda'  
didza' bè'u, bulidzu' neda', lu yöl-la'  
rudziji queëbi' la' butatè cuinbi' bi'i  
huè'ndau' ni yu'ubi' lè'a. <sup>45</sup>Bica'  
bau' li' le gyéjlè'u xtidzè'è gbaz la'y,  
ati' udxíncz lè na' gudxè' li' uláz  
queë' Xanru'.

<sup>46</sup>Ni'r gnabi' María:

"Gdu ladxa'a runa' Xanru' zxon,

<sup>47</sup>Len rudziji ládxi'lèna'-nè' Dios,  
Nu ruslá neda'.

<sup>48</sup>Dioscz buzá' ladxè'è quia' neda'.  
Yu'a lu nè'è, tsaz naca' huen  
dxin queë'.

Na'a su lau, ca nac quia' la'ná:  
'Bica' ba ngul na'.

<sup>49</sup>Zxöntèr nac le benè' quia' Dios  
uná bè'.

La'y nac lè'.

<sup>50</sup>Lè' ruhuechi' ládxi'teczè'  
bunách tadxi Lè'

Na'a dza len dza zi'a za'c.

<sup>51</sup>Yugu' yöl-la' huac zxon chbenè'  
Lè'.

Buzójtjè' nup glun zxon yöl-la'  
rejni'i quegac.

<sup>52</sup>Bugüè' yöl-la' uná bè' quegac  
nup glac blau,

Len benè' ga glac blau nup glac  
nöxj ladxì'.

<sup>53</sup>Benè' ga guluhuólj guladze'i  
nup guladún,

Len buca'nè' ca'z nup gulale'i  
yöl-la' tsahui'.

<sup>54</sup>Gúclenè' bunách Israel, nup na'  
tun xchinè',

Le yajneynè' lequè' len buechi'  
ladxè'è lequè'.

<sup>55</sup>Benè' ca gzxi' lu nè'è gunè'  
quequè' xuz xtau'ru'

Lenca' queë' Abraham len  
quegac zxi'n xsoè'."

<sup>56</sup>Bugá'nlenbi'-nu Elisabet María  
gdu ca tsonn beo', ati' gdöd ni'  
böajbi' lidxbi'.

#### Le guc cati' guljè' Juan, bönni' buquilé' bunách nis

<sup>57</sup>Cati' bdxin dza ral-la' soabi'  
bi'idau' queënu Elisabet, buzoanu-bi'  
tubi' bi'i bónni'dau'. <sup>58</sup>Gulayöni  
dzag yu'u queënu len yugu' di'a  
dza queënu ca na' guc, buechi'  
ladxè'è-nu Dios, ati' guludzijilen  
lènu. <sup>59</sup>Cati' chguc xunu' dza zoabi'  
bi'idau' na', guladxinè' di'a dza  
queënu quie' la'chuguè' lu xpéla'bi'

bi'i bónni'dau' na' lë na' gac bë'  
náquibi' queë' Dios, ati' tē'nnë' lu'ë  
labi' Zacarías ca na' lë' xuzbi'. <sup>60</sup>Ni'r  
bubi'inu didza' Elisabet, xna'bi',  
rnanu:

—Cutu. Juan si' labi'.

<sup>61</sup>Gulanabnë'-nu, ta'né':

—¿Bizx queë? Nutu nu di'a dza  
quiu' lë' Juan.

<sup>62</sup>Ni'r gululá' gulului'znë',  
gulanabnë' xuzbi' nacx rē'nnë' gu'ë  
labi'. <sup>63</sup>Gnabë' tu blagda' Zacarías  
na', ati' buzujë' lahui cni: “Juan  
lëbi'.” Gulubannë' yúgu'të'. <sup>64</sup>La'  
ni'z böaljtë ru'ë Zacarías na' len  
buguitjtë ludxë'ë, ati' bë'ë didza' le  
glu'ë Dios yöl-la' ba. <sup>65</sup>Ni'r gládxinë'  
len gulubannë' yúgu'të dzag yu'u  
quequë', ati' yúgu'të yözda'  
nacuá' lu gu'adau' luyú Judea,  
gzë didza' ca guc lë ni. <sup>66</sup>Gulazá'  
ládxi'gac yúgu'të nup gulayöni ca  
na' guc, ta'ná:

—¿Nacxzc gacbi' bi'i bónni'dau'  
ni? Le nactë zóalenë'-bi' Xanru'.

**Didza' bë'ë Zacarías uláz queë' Dios**

<sup>67</sup>Ni'r dusóalenë' Zacarías, xuzbi'  
Juan, Dios Bö' La'y, ati' bë'ë didza'  
uláz queë' Dios, rnë':

<sup>68</sup>“Yöl-la' ba Dios, Xangac bunách  
Israel

Le duyüë' rë'u, bunách queë',  
len böa'uë' rë'u.

<sup>69</sup>Bsölë'ë queëru' Nu uslá rë'u,  
Len yöl-la' huac zxön qui,  
Nu na' gulj ladj xzi'n xsoë'  
David,

Huen dxin queë' Dios.

<sup>70</sup>Dza ni'të gzxi' lu në'ë gunë' cni,  
Nac ca na' gnë' lu rú'aquë'  
bönni' glu'ë didza' uláz queë'.

<sup>71</sup>Gzxi' lu në'ë uslé' rë'u

Lu na'gac nup ta'léy rë'u  
Lenca' lu na'gac nup cuta'le'i  
rë'u dxi'a.

<sup>72</sup>Gzxi' lu në'ë huechi' ladxë'ë xuz  
xtau'ru'

Len tsajneynë' le gzxi' lu në'ë le  
nac la'y.

<sup>73</sup>Lë ni benë' tsutsu xtidzë'ë gzxi'  
lu në'ë,

Le gunë' queë' Abraham, xuzru'  
gul gdöd,

Le nac tu le ral-la' gunë' queëru'  
rë'u.

<sup>74</sup>Gzxi' lu në'ë uslé' rë'u

Lu na'gac nup cuta'le'i rë'u dxi'a  
Quië cutur gádxiru' gunru'  
xchinë' Lë',

<sup>75</sup>Len quië gacru' ba'a ladxi' len  
gdu dxi'a

Lahuë' Lë' yúgu'të dza soaru'  
gbanru'.

<sup>76</sup>Li', xzi'na'dau', si' lau' bönni'  
ru'ë didza' uláz queë' Dios Nu  
nactër blau

Le tsajnöru' ca Xanru'cz, upa'u  
nöz ga tödë'.

<sup>77</sup>Gunu' ga la'nözi bunách queë'  
ca gac lulá

Len ca na' unít lahuë' Dios  
dul-la' nabága'quë'.

<sup>78</sup>Cni gac, le ruhuéchi'tsca ladxë'ë  
rë'u Dios

Len runë' ga tsení' queëru' Nu  
nac yení' gdu.

<sup>79</sup>Lei gunn yení' ga nacué' nup  
nacuá' gap nac chul len gap  
nac lu zxul qui yöl-la' gut  
Quië ugú'u rë'u nöz ga cö' dxi  
ládxi'dau'ru'.”

<sup>80</sup>Gzxönbi' bi'i bónni'dau' na' len  
bdip ládxi'bi'. Gzoazbi' gap nac lu  
latj ca'z cati' bdxinr dza buluí' laubi'  
laugac bunách Israel.

**Le guc cati' guljbi' Jesús**

**2** La' dza ni'z gna bè'è Augusto César la'yáz lu guich yúgu'tè bunách nacuá' yödzyú. <sup>2</sup>Cati' zi'al lzu gulayáz lu guich ni, rna bè'è luyú Siria bönni' lè' Cirenio. <sup>3</sup>Yúgu'tè bunách yjac yödz qui queëquè' ga na' nababquè' quiè la'yaziè' lu guich. <sup>4</sup>Gzè'è José yödz Nazaret luyú Galilea, zijè' luyú Judea, len bdxinë' yödz Belén, ga ni' guljè' David, le naquè' José xzi'n xsoè' David na'. <sup>5</sup>Gyijè' ni' José quiè tsaziè' lu guich, ati' dzagbi'-nè' María, bi'i ngul nazí' lu na'bi' utság ná'lenbi' lè', len chzoa soabi' bi'idau' queëbi'. <sup>6</sup>Cati' ni' nacu'è lu yödz Belén, bdxin dza soabi' bi'idau' queëbi'. <sup>7</sup>Ni' buzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau', bi'i zi'al queënu. Buchólinu-bi' yugu' lári'dau', ati' gdixjnu-bi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz. Cni guc, le cutu bdzöli latj la'cu'è lu yu'u ga ni' ta'dxinè' bönni' yu'ugac nöz.

**Tu'luí' lahuè' gbaz la'y queè' Dios ga nacu'è bönni' tu'yúè'-ba' bö'cu' zxila'**

<sup>8</sup>Gal-la' ra' yödz Belén nacu'è ladj guixi' bönni' tu'yúè'-ba' bö'cu' zxila', tun chi'è-ba' chdzö'l. <sup>9</sup>La' bului'tè lahuè' gbaz la'y queè' Xanru' ga na' nacu'è. Glu'u yení' ga na' nacu'è yöl-la' yení' queè' Xanru', ati' gládxinë'. <sup>10</sup>Ni'r gudxè' lequè' gbaz la'y na', rnè':

—Cutu gádxili'. Na'a rguíxjöi'da' lbi'ili' didza' gun ga udzíjitsquili', le luzí' ca' xbey yúgu'tè bunách. <sup>11</sup>Na'a chguljbi' ladzè' David Nu uslá lbi'ili'. Nu ni nac Cristo,

Xanru'. <sup>12</sup>Lè ni gac bè' nu nacbi'. Udzólili'-bi' bi'idau' na', narólibi' yugu' lári'dau' len dèbi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz.

<sup>13</sup>Ga na' zoè' gbaz la'y na', tu tsalz gululuí' laquè' zianr ca' gbaz la'y queè' Dios, narujquè' yehua' yubá len ta'gu'è Dios yöl-la' ba, ta'né':

<sup>14</sup>Yöl-la' ba Dios zoè' xtsa',  
Ati' gac luyú le cuequi dxi  
ládxi'dau'què'

Bönni' rdzag ladxè' lequè' Dios.

<sup>15</sup>Cati' guluzè'è gbaz la'y na' ga ni' nacu'è, zhuøjquè' yehua' yubá, ni'r glè lza'què' tuè' yetúè' bönni' uyú bö'cu' zxila' na', ta'né':

—Uyéajtsca'ru' Belén quiè glé'iru' lè ni chguc ca na' chbului'inè' rè'u Xanru'.

<sup>16</sup>Jarélu'què' yjaquè' ati' yajxáca'què' María len José, lenca' bi'idau' na', dèbi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz. <sup>17</sup>Cati' gulalé'inè' lèbi', gulaguíxjö'è lè na' zi'a gudxè' lequè' gbaz la'y na' ca nac queëbi' bi'idau' na'. <sup>18</sup>Gulubani yúgu'tè nup gulayöni didza' glu'è bönni' uyú bö'cu' zxila' na'.

<sup>19</sup>Glu'uz icj nagnu yugu' didza' ni María, ati' gza' ládxi'nu ca nac qui.

<sup>20</sup>Zhuøjquè' bönni' na' uyú bö'cu' zxila', tunè' zxön Dios len ta'gu'è Lè' yöl-la' ba ni'a qui yúgu'tè lè na' gulayönnè' len gulalé'inè', le guc ca na' gudxè' lequè' gbaz la'y na'.

**Ta'gu'è-bi' bi'idau' Jesús lu në'è Dios**

<sup>21</sup>Cati' chguc xunu' dza zoabi' bi'idau' na', gulachuguè' lu xpéla'bi' lè na' nac bè' náquibi' queè' Dios,

ati' glu'ë labi' Jesús ca na' chbë'czë'  
labi' gbaz la'y na' zi'al cati' zi'a  
tsu'ubi' lë'nu xna'bi'.

<sup>22</sup>Cati' chbza'a dza qui le tu'pá'  
cuincnu ngul ca rna bë' zxba queë'  
Moisés, gulaché'ë-bi' bi'idau' Jesús  
Jerusalén quië la'gu'ë-bi' lu në'ë  
Xanru' Dios. <sup>23</sup>Cni glunë', le nayúj  
lu guich lu zxba queë' Xanru' le rna:  
“Yúgu'tëbi' bi'i bónni'dau' naccbi'  
bi'i zi'al queënu xna'cbi', lubijë'-bi'  
quizi queë' Xanru' Dios.” <sup>24</sup>Qui lë  
ni na' yjaquë' ni' quië ludödcde'-ba'  
len la'gu'quë'-ba' lahuë' Dios  
chopba' gúgudau' o chopba'  
budödau' ca na' rna bë' zxba queë'  
Xanru' Dios.

<sup>25</sup>Dza ni'z zoë' Jerusalén tu bönni'  
lë' Simeón. Bönni' ni naquë' tsahui'  
len rej ladxë'ë Dios. Rbözë' Nu na'  
gsölë'ë Dios, Nu gaclen bunách  
Israel. Zóalenë' Simeón na' Dios  
Bö' La'y, <sup>26</sup>len chbului'inë' lë' cutu  
gatië' cati' glé'irnë' Cristo, Nu  
na' gsölë'ë Xanru' Dios. <sup>27</sup>Bdxinë'  
Simeón na' nchil gdau' le bchë'ë lë'  
ni' Dios Bö' La'y. Cati' gulaché'ë-bi'  
bi'idau' Jesús nchil gdau' xuz xna'bi'  
quië lunë' queëbi' ca rna bë' zxba  
na', <sup>28</sup>ni'r bunidë'-bi' Simeón na',  
len gyij ladxë'ë Dios, rnë':

<sup>29</sup>“Xana', na'a huac gunnu' neda'  
latj gatia',

Soa dxí ladxa'a  
Le chguc le gudxu' neda', huen  
dxin quiu'.

<sup>30</sup>Chblé'ida' Nu na' buzoaczu', Nu  
uslá bunách,

<sup>31</sup>Nu na' rulú'u lahui laugac  
yúgu'të bunách.

<sup>32</sup>Lëbi' nacbi' yení' uzení' bunách  
gza'a

Len nacbi' ca' yení' quegac  
bunách Israel quiu'.”

<sup>33</sup>Gulubannë' José len María,  
xna'bi' bi'idau' Jesús, ca nac lë na'  
gnë' Simeón ca nac queëbi' Jesús.  
<sup>34</sup>Gnabné' Dios Simeón gunë' ga  
gac dxí'a quequë', ati' gudxë'-nu  
María, xna'bi' Jesús, rnë':

—Byutsca'. Bi'i ni nuzöë'-bi' Dios  
quië gunbi' ga la'chixi bunách  
zian, ati' luhuóás bunách zian ladj  
bunách Israel. Gacbi' tu le nac bë',  
ati' la'në' queëbi' bunách. <sup>35</sup>Gac cni  
quië la'lá' lahui le ta'zá' ladxí'gac  
bunách zian. Yugu' lë ni lac quiu'  
ca tu guia tuchi' le tsaz ladxí'da'u.

<sup>36</sup>Zoanu ca' ni' Ana, ngul rui'nu  
didza' uláz queë' Dios. Nacnu  
zxi'në' Fanuel, bönni' nababë' dí'a  
dza queë' Aser. Chnagúltscanu  
Ana na', le gzóalennu bönni'  
queënu gdu gadx iz gdöd gucnu  
ra'bandau', <sup>37</sup>ati' bga'nnu uzéb  
cati' bdxintë dza chyu'unu gdu ca  
taplalj yu tap iz. Cutu ca' rubí'i  
ruza'nu ga nac nchil gdau'. Rë'l  
len të dza rej ladxí'nu-në' Dios,  
runnu gubás len rulidznu-në' Dios.  
<sup>38</sup>La' na'z bdxíntënu ni', rënu-në'  
Dios: “Xclenu'.” Gdíxjöi'nu yúgu'të  
bunách ca nac queëbi' bi'idau'  
Jesús, bunách na' nacua' Jerusalén,  
ta'bóz dza gdxin Nu na' gsölë'ë Dios  
gaclen bunách.

**Zhuøjquë' José len María  
yödZ Nazaret**

<sup>39</sup>Gdöd glunë' José len María  
yúgu'të le rna bë' zxba queë' Xanru'  
Dios, yhuøjquë' ladzquë' Nazaret  
luyú Galilea. <sup>40</sup>Gzxonbi' bi'idau'  
Jesús len bdi'p ladxí'bi'. Guta'

queëbi' yöl-la' rejni'i, ati' zxön nac  
le ruzá' ladxë'ë queëbi' Dios.

**Rudxinbi' bi'idau' Jesús nchil gdau'**

<sup>41</sup>Yugu' iz rjaquë' Jerusalén xuz  
xna'bi' Jesús cati' rac Lni Pascua,  
lni tu'spanë' bönni' judío ca benë'  
Dios, bubijë' xuz xtau'quë' luyú  
Egipto. <sup>42</sup>Cati' chyu'ubi' chinnu  
iz bi'i Jesús, yjaquë' Jerusalén  
ca tunczë' cati' rac lni na'. <sup>43</sup>Cati'  
gdöd lni, zhuöjquë', san buga'nbi'  
Jerusalén bi'idau' Jesús, san cutu  
táquibe'inë' José len María, xna'bi'  
Jesús. <sup>44</sup>Le táquinë' nútsa'bi' ladj  
bunách zian yú'ulengac lequë'  
nöz, tu dza nayá' gulazë'ë. Ni'r  
cati' guluguiljë'-bi' gap nacuá' di'a  
dza quequë' len gap nacuá' nup  
núnbë'quë' <sup>45</sup>cutu guludzölnë'-bi'.  
Qui læ ni na' yhuöjquë' Jerusalén,  
zajtjljquë'-bi'.

<sup>46</sup>Cati' chguc dza bunn,  
guludzölnë'-bi' ga nac nchil gdau',  
rö'bi' gatsj láchui'lë' bönni' gdau'  
tu'sëdi, ruzé nagbi' didza' tu'ë len  
rnabi yúdxibi' lequë'. <sup>47</sup>Gulubani  
yúgu'të nup gulayöni didza' bë'bi'  
ca nac yöl-la' rejni'i queëbi' len  
ca nacgac didza' bubi'ibi'. <sup>48</sup>Cati'  
gulalé'inë'-bi' xuz xna'bi', gulubannë',  
ati' gudxnu-bi' xna'bi', rnanu:

—Zxi'na', ¿bizx quië benu' cni  
queëtu'? Byutsca', len yöl-la' ruúbi  
ruguí' buguiljtu' li' neda' len xuzu'.

<sup>49</sup>Ni'r gudxbi' lequë' Jesús, rnabi':  
—¿Bizx quië buguiljli' neda'?  
¿Naru' cu nózili' run bayúdx guna'  
xchinë' Xuza'?

<sup>50</sup>Cutu gulayëjni'në' xuz xna'bi'  
didza' na' gudxbi' lequë'.

<sup>51</sup>Bóajlenbi' lequë' Jesús,  
budxinbi' Nazaret, ati' benbi' ca

rna xtídza'quë' xuz xna'bi'. Glu'znu  
icj ládxi'dau'nu yúgu'të læ ni María,  
xna'bi' Jesús. <sup>52</sup>Rata'r queëbi' bi'i  
Jesús yöl-la' rejni'i, len rxzönbil'.  
Burujbi' dxi'a lahuë' Dios len laugac  
bunách.

**Lban runë' Juan, bönni'  
ruquilë' bunách nis**

**3** Cati' chguc chinu iz rna be'inë'  
gdtë yödzyú Tiberio César,  
ati' rna bë'ë Poncio Pilato luyú Judea,  
ati' Herodes rna bë'ë ca' luyú Galilea,  
ati' Felipe, böchë'ë Herodes na', rna  
bë'ë luyú Iturea len luyú Traconite,  
ati' Lisianas rna bë'ë luyú Abilinia,  
<sup>2</sup>yugu' dza na' nacquë' bxuz blau  
Anás len Caifás, ati' la' na'z Dios  
bé'lenë' Juan, zxi'në' Zacarías, didza'  
cati' ni' zoë' Juan lu latj ca'z. <sup>3</sup>Rdë'  
Juan ni yúgu'të latj nacuá' ra' yegu  
Jordán, runë' lban ca ral-la' la'díl nis  
nup tu'bí'i ládxi'gac quië unít lahuë'  
Dios dul-la' nabága'quë'. <sup>4</sup>Guc cni ca  
na' nayúj lu guich la'y yugu' didza'  
bë'ë Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz  
queë' Dios, rna:

Ryön chi'ë bönni' rulidzë' lu latj  
ca'z, rnë':

“Gul-pá' nöz gdxin queëli' Xanru'.  
Gul-bíj li yugu' nöz las tödë'.

<sup>5</sup>Gdzé'igac yúgu'të gap nac röga'.  
Luhuóac lachi' yúgu'të gui'a sib  
len guí'adau'.

Lurúj li nöz nayéycj naróligac,  
Ati' luhuóac dxi'a nöz guiöj.

<sup>6</sup>La'le'i yúgu'të bunách Nu na'  
gsölë'ë Dios, Nu uslá bunách.”

<sup>7</sup>Cati' gularúj bunách zian quië  
la'díl nis lu në'ë Juan, læ' gudxë'  
lequë':

—Lbi'ilil', di'a dza quecba' bël snia'.  
¿Nuzxa buluf'i lbi'ilil' gzxundjli'

yöl-la' rusyúdx zi'a gac quegac bunách? <sup>8</sup>Na'a, gul-gún le lac bë' chbubí'i ládxi'li' len cutu sa' ládxi'li', cugnali': "Nactu' tsahui' le nactu' zxi'n xsoë' Abraham", le rëpa' lbi'ili', huac quel-lë'ë Dios yugu' guiöj ni len gunë' ga luhuöác zxi'n xsoë' Abraham. <sup>9</sup>Nacli' ca yugu' yag. Chzoa rböz guia huag gchugu yugu' yag. Yúgu'të yag cuta'bía le nac dxi'a, la'chuguë' yag na' len la'gu'ë leygac lu gui'.

<sup>10</sup>Ni'r gulanabi lë' bunách nacuá' ni', ta'ná:

—¿Nacx gúntsatu'?

<sup>11</sup>Bubi'ë didza' Juan, rë' lequë':

—Nu dë chop zxey ral-la' unódzj qui nu cudé qui, ati' nu dë le gagu, lëzca' cni ral-la' quis quegac nup cudé le lagu.

<sup>12</sup>Guladxinë' ca' ni' quië la'dilë' nis la'quë' bönni' tu'quizxjë' lazgac bunách uláz qui yödZ zi'tu', ati' gulanabnë' lë', ta'né':

—Bönni' usëdi, ¿nacx gúntsatu' netu'?

<sup>13</sup>Juan gudxë' lequë':

—Cutu uquixzjrli' tsca le chgna bé'inë' lbi'ili' bönni' uná bë'.

<sup>14</sup>Gulanabnë' ca' lë' la'quë' bönni' rjaquë' gdil-l, ta'né':

—¿Nazx netu', nacx guntu'?

Juan gudxë' lequë':

—Cutur gun gádxili' nitú bunách quië cúali' le dë qui. Cutur gnëli' quegac bunách le cunácZ quië gunli' ga la'guíZxj lbi'ili', san gul-dzág ládxi'li' tsca razxjli'.

<sup>15</sup>Ta'zá' ládxi'gac bunách na' ta'böz Nu na' ral-la' gsölë'ë Dios, chqui' naquë' Juan na' bönni' lë' Cristo. <sup>16</sup>Bubi'ë didza' Juan, gudxë' yúgu'të', rnë':

—Le nactë neda' ruquila' lbi'ili' nis, san zë'ë bönni' gunë' le rulu'fz yöl-la' rdil nis ni, gchizië' lbi'ili' Dios Bö' La'y len le nac gui' queë'. Bönni' ni naprë' yöl-la' uná bë' ca neda', ati' neda' cutu naca' lsaca' gleycja' lölä' nudë'ë. <sup>17</sup>Zönë' lu në'ë bcö' queë' ati' ulubë' ga rlub zxoá' xtil queë', lë ni rulu'f' le gac quegac bunách. Utubë' zxoá' xtil, len cu'ë lei xlatji, san bëb qui uzëgu'ë lu gui' le gatga ul.

<sup>18</sup>Ca nacgac didza' ni len yela'gac zian didza' le bchizië' icj naggac bunách, benë' lban Juan lauquë' qui didza' dxi'a. <sup>19</sup>Juan na' buquié' Herodes, bönni' rna bë'ë, le zóalenë'-nu Herodías, ngul queë' Felipe, bönni' böchë'ë, lenca' le runë' zian le cunác. <sup>20</sup>Ni'r benë' Herodes tu le nacr huia'dö', glu'ë lidx guia Juan na'.

### Rdilë' nis Jesús

<sup>21</sup>Dza na' zi'a gdzunë' lidx guia Juan, cati' ni' ruquilë' bunách nis, bdilë' ca' nis Jesús. Cati' ni' rulidzë' Dios, gyalj luzxbá <sup>22</sup>ati' bötjë' Dios Bö' La'y, bdxinë' ga na' zoë' Jesús. Buluí' lahuë', rnë'ë ca tuba' budödau', ati' byön chi'i Nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Li' nacu' Zxi'na'. Nadxi'ida' Li' len rdzag ladxa'a Li'.

### Yugu' xuz xna' gul queë' Jesús

<sup>23</sup>Cati' gzu lahuë' runë' xchinë' Jesús, yu'ë ca chi uruá' iz. Taqui bunách naquë' zxi'në' José. Jesús naquë' zxi'n xsoë' Elí,

nu na' naquë' xuznu María.

<sup>24</sup>Elí na' guquë' zxi'në' Matat, nu ni guc zxi'në' Leví,

- nu ni guc zxi'nè' Melqui,  
 nu ni guc zxi'nè' Jana,  
 nu ni guc zxi'nè' yetúè' José.
- <sup>25</sup> José ni guquè' zxi'nè' Matatías,  
 nu ni guc zxi'nè' Amós,  
 nu ni guc zxi'nè' Nahum,  
 nu ni guc zxi'nè' Esli,  
 nu ni guc zxi'nè' Nagai.
- <sup>26</sup> Nagai na' guquè' zxi'nè' Maat,  
 nu ni guc zxi'nè' yetúè' Matatías,  
 nu ni guc zxi'nè' Semei,  
 nu ni guc zxi'nè' yetúè' José,  
 nu ni guc zxi'nè' Judá.
- <sup>27</sup> Judá na' guquè' zxi'nè' Joana,  
 nu ni guc zxi'nè' Resa,  
 nu ni guc zxi'nè' Zorobabel,  
 nu ni guc zxi'nè' Salatiel,  
 nu ni guc zxi'nè' Neri.
- <sup>28</sup> Neri na' guquè' zxi'nè' yetúè'  
 Melqui,  
 nu ni guc zxi'nè' Adi,  
 nu ni guc zxi'nè' Cosam,  
 nu ni guc zxi'nè' Elmodam,  
 nu ni guc zxi'nè' Er.
- <sup>29</sup> Er na' guquè' zxi'nè' Josué,  
 nu ni guc zxi'nè' Eliezer,  
 nu ni guc zxi'nè' Jorim,  
 nu ni guc zxi'nè' yetúè' Matat.
- <sup>30</sup> Matat na' guquè' zxi'nè' Leví,  
 nu ni guc zxi'nè' Simeón,  
 nu ni guc zxi'nè' Judá,  
 nu ni guc zxi'nè' yetúè' José,  
 nu ni guc zxi'nè' Jonán,  
 nu ni guc zxi'nè' Eliaquim.
- <sup>31</sup> Eliaquim na' guquè' zxi'nè'  
 Melea,  
 nu ni guc zxi'nè' Mainán,  
 nu ni guc zxi'nè' Matata,  
 nu ni guc zxi'nè' Natán.
- <sup>32</sup> Natán na' guquè' zxi'nè' David,  
 nu ni guc zxi'nè' Isái,  
 nu ni guc zxi'nè' Obed,  
 nu ni guc zxi'nè' Booz,
- nu ni guc zxi'nè' Salmón,  
 nu ni guc zxi'nè' Naasón.
- <sup>33</sup> Naasón na' guquè' zxi'nè'  
 Aminadab,  
 nu ni guc zxi'nè' Aram,  
 nu ni guc zxi'nè' Esrom,  
 nu ni guc zxi'nè' Fares,  
 nu ni guc zxi'nè' yetúè' Judá.
- <sup>34</sup> Judá na' guquè' zxi'nè' Jacob,  
 nu ni guc zxi'nè' Isaac,  
 nu ni guc zxi'nè' Abraham,  
 nu ni guc zxi'nè' Taré,  
 nu ni guc zxi'nè' Nacor.
- <sup>35</sup> Nacor na' guquè' zxi'nè' Serug,  
 nu ni guc zxi'nè' Ragau,  
 nu ni guc zxi'nè' Peleg,  
 nu ni guc zxi'nè' Heber,  
 nu ni guc zxi'nè' Sala.
- <sup>36</sup> Sala na' guquè' zxi'nè' Cainán,  
 nu ni guc zxi'nè' Arfaxad,  
 nu ni guc zxi'nè' Sem,  
 nu ni guc zxi'nè' Noé,  
 nu ni guc zxi'nè' Lamec.
- <sup>37</sup> Lamec na' guquè' zxi'nè'  
 Matusalén,  
 nu ni guc zxi'nè' Enoc,  
 nu ni guc zxi'nè' Jared,  
 nu ni guc zxi'nè' Mahalaleel,  
 nu ni guc zxi'nè' yetúè' Cainán.
- <sup>38</sup> Cainán na' guquè' zxi'nè' Enós,  
 nu ni guc zxi'nè' Set,  
 nu ni guc zxi'nè' Adán,  
 nu ni guc ca zxi'nczè' Dios.
- Rzi' bè' Jesús Satanás tu' xöhui'**
- 4** Buzé'ë Jesús ra' yegu Jordán, gdu  
 zóalenè' Lè' Dios Bò' La'y, ati'  
 Dios Bò' La'y na' bch'è'ë Jesús lu latj  
 ca'z. <sup>2</sup>Gzoè' ni' Jesús gdu ca choa' dza,  
 ati' gzxi' bè' Lè' tu' xöhui' quiè gun ga  
 gchíxinè' Jesús. Cutu bi gdahué' Jesús  
 yugu' dza na', ati' gdödr ni' rdunè'.  
<sup>3</sup>Ni'r gudx Jesús tu' xöhui' na', rna:

—Chqui' nacczu' Li' Zxi'nè' Dios, gnatsca' luhuóac yót xtil guióy ni.

<sup>4</sup>Bubi'è didza' Jesús, rè' lei:

—Nayúj lu guich, rna: “Clëgz yót xtil nabánigac bunách, san nabánigac ca' yúgu'tè xtidzè'è Dios.”

<sup>5</sup>Ni'r bchè' Jesús tu' xòhui' na' ga nac tu lu gui'a sib ati' tu chi'ldau'z buluí'i Lè' yúgu'tè xlatjgac nup ta'ná bè' yódzlyú. <sup>6</sup>Rè Jesús tu' xòhui' na', rna:

—Gunna' quiu' yúgu'tè xlatjgac nup ta'ná bè' ni len yöl-la' tsahui' quegac, le nadód lu na'a yúgu'tè lè ni, ati' nu rè'nzda' ru'a qui. <sup>7</sup>Chqui' Li' uzechu zxibu' lahua' gunu' neda' zxön, yúgu'tè lè ni gaqui quiu'.

<sup>8</sup>Bubi'è didza' Jesús, rè' lei:

—Bcuit ga zoa', Satanás, le nayúj lu guich la'y le rè netu', rna: “Xanu' Dios tsej ladxu'u-nè', len tuzè' Lè' gunu' xchinè'.”

<sup>9</sup>Ni'r bchè' Jesús Jerusalén tu' xòhui' na', ati' budxía Lè' cju'u gdau', len rè Lè':

—Chqui' nacu' Zxi'nè' Dios, buslázdu'tsca' cuinu' ni <sup>10</sup>le nayúj lu guich la'y, rna:

Dios gsöl'è' gbaz la'y queè', láclenè' Li'.

<sup>11</sup>Lu na'què' luchisè' Li'

Cui tsajchegu'u guióy, cugunu' zi' ni'u.

<sup>12</sup>Bubi'è didza' Jesús, rè' lei:

—Nayúj lu guich la'y, rè netu':

“Cutu si' bè'u Xanu' Dios.”

<sup>13</sup>Cati' cutu budzöli yetú le si' bè' Jesús tu' xòhui' na', buzá' ga zoè' tu chi'ldau'.

**Rzu lahuè' Jesús runè'  
xchinè' luyú Galilea**

<sup>14</sup>Böjè' Jesús luyú Galilea, dè lu nè'è yöl-la' huac queè' Dios Bö'

La'y. Gzè didza' ca nac queè', ati' gulayöni bunách nacuá' yúgu'tè yódz gdu zbi'il. <sup>15</sup>Busèdnè' bunách Jesús gap nac lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío, ati' glun Lè' zxön yúgu'tè bunách ni'.

**Le benè' Jesús yódz  
Nazaret, ga nac ladzè'**

<sup>16</sup>Ni'r budxinè' Jesús yódz Nazaret ga ni' gzxönè'. Cati' bdxin dza la'y quequè' bönni' judío, ca runczè' Jesús, gyaziè' lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío, ati' gzuinè' quiè ulabè' tu le nayúj lu guich la'y. <sup>17</sup>Guludödè' lu nè'è Jesús guich ga na' nayúj didza' bè'è Isaías, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios. Cati' bsaljè' guich na', bdzölnè' ga nayúj lu guich le rna:

<sup>18</sup>Zóalenè' neda' Bö' La'y queè' Xanru'

Le nubijè' neda' quizi queè'  
Quiè quíxjöi'da' bunách yechi'  
didza' dxi'a.

Bsöl'è' neda' una' nup rac zi'  
ládxi'dau'gac,

Len usyönda' nup nadzungac, ca  
gac lulá,

Len una' bunách nachúl laugac,  
Len uslá' bunách zoa nu runi  
leygac zi',

<sup>19</sup>Len guna' lban qui dza ruzá'  
ladxè'è' quegac bunách Xanru'  
Dios.

<sup>20</sup>Ni'r butubè' guich na' Jesús len bugu'è lei lu nè'è bönni' run chi'è yugu' guich la'y, ati' grò'è. Ni'r gulaná' Jesús yúgu'tè nup nudubgac lu yu'u na'. <sup>21</sup>Gzu lahuè' Jesús rè' lequè':

—Na'a dza ni zoali' lbi'ili',  
rudxíncz le nayúj lu guich ni.

<sup>22</sup>Gulané' dxi'a queë' yúgu'tè', len gulubanné' ca nac didza' dxi'a ru'è, ati' ta'né':

—¿Naru' clëg bönni' ni zxi'né' José?

<sup>23</sup>Rè' lequè' Jesús, rné':

—Nazx huëli' neda' lè ni ta'ná bunách, le rna: “Li', bönni' ruín bunách, bun cuinu!” Lëzca' cni huëli' neda': “Yugu' le byónitu' benu' Capernaum, ben ca' ga ni nac ladzu!”

<sup>24</sup>Gnè' ca' Jesús:

—Le nactë rëpa' lbi'ilì, chqui' zoè' bönni' ru'è didza' uláz queë' Dios, cutu tun lè' ba la'n bunách uládz queë'. <sup>25</sup>Le nactë rëpa' lbi'ilì, gulacua'nu zian ngul uzëb luyú Israel yugu' dza ni' zoè' Elías, bönni' bè'è didza' uláz queë' Dios, cati' ni' cutu gul guiöj gdu ca tsonn iz yu xop beo' ati' guc gbin luyú na', <sup>26</sup>san Dios cutu bsöl'è' Elías na' ga nacua'nu ngul uzëb nacua'nu luyú Israel, san bsöl'è' lè' ga na' zoanu ngul uzëb lu yödZ Sarepta, le nabáb yödZ Sidón. <sup>27</sup>Lëzca' cni, gulacua' luyú Israel zian nup te'i huè' nudzu' ruzód dza ni' zoè' Eliseo, bönni' bè'è didza' uláz queë' Dios, san cutu böaquè' nitüè' bönni' nutsè'è ladj bunách Israel na', san böaquè' tuzè' Naamán, bönni' nababè' luyú Siria.

<sup>28</sup>Cati' gulayönnè' didza' ni, gulaleyne' yúgu'tè bönni' nacu'è lu yu'u ga na' tu'dubè' tu'sèdè' queë' Dios. <sup>29</sup>Ni'r gulayasè' len gulubijè' Jesús ni'l ra' yödZ. Gulachè'è Lè' ga nac lè'i gui'a guiöj ga na' dè ladjquè' quiè lusládzu'è Lè' ga nac lè'i gui'a guiöj na'. <sup>30</sup>Ni'r gdödè' Jesús gatsj lahui'l ga na' nacu'è, zhuöjtè'.

**Tu bönni' yu'u lè' bö' xöhui'**

<sup>31</sup>Ni'r gyijè' Jesús yödZ Capernaum luyú Galilea, ati' ni' busèdnè' bunách yugu' dza la'y quequè' bönni' judío. <sup>32</sup>Gulubannè' ca nac le rusèdnè' lequè' Jesús, le bè'è didza' ca tu bönni' dè lu nè'è.

<sup>33</sup>Zoatè' ca' ni' lu yu'u ga na' tu'dubè' tu'sèdè' queë' Dios bönni' yu'u lè' bö' xöhui', ati' bè'è zidzj didza', <sup>34</sup>rnè':

—Bsan netu'. ¿Bizxa rál-la'tu' quiu', Jesús, bönni' Nazaret? ¿Naru' za'u usnituu' netu'? Núnbè'a Li' nu nacu'. Bönni' La'y queë' Dios nacu'.

<sup>35</sup>Buzeyne' ba nadx bö' xöhui' na' Jesús, rè' lei:

—Bseyj ru'u len burúj lu bönni' ni.

Ni'r gru'n lyu bönni' na' bö' xöhui' na' laugac bunách nacua' ni' len burujtè lu bönni' na', san cutur bi ben queë'. <sup>36</sup>Gulubannè' yúgu'tè' len glu'è didza' tuè' len yetué', ta'né':

—¿Bizxa didza' ni ru'è? Len yöl-la' uná bè' len yöl-la' huac zxön rna bé'inè' yugu' bö' xöhui', ati' tu'rujtè bö' xöhui' na'.

<sup>37</sup>Gzè didza' ca nac queë' Jesús, ati' gulayöni bunách yúgu'tè yödZ gdu zbi'il.

**Ruúnè' Jesús xna'nu ngul queë' Pedro**

<sup>38</sup>Ni'r gyasè' Jesús len burujè' lu yu'u ga na' tu'dubè' tu'sèdè' queë' Dios, ati' gyaziè' lidxè' Simón. Ni' zoanu xna'nu ngul queë' Simón na', yu'unu tu xla, ati' gláta'yuè' lahuè' Jesús unè'-nu. <sup>39</sup>Gbiguè'è Jesús ga na' dënu, ati' bulidzè' huè' xla na' yu'unu. La' brujtè tu xla na' yu'unu, ati' la' gyástënu len bè'nu le glahuè'.

**Ruúnè' Jesús zian nup te'i**

<sup>40</sup>Cati' chrbia gbidz, guladxín ni' yúgu'tè nup nacua'len lequè' nup na' te'i qui queégac guidzhué', ati' yjua'què' leygac ga na' zoè' Jesús. Lè' bxoá nè'è nup na' te'i, bunè' leygac. <sup>41</sup>Gulurúj ca' zian bö' xöhui' yu'ugac bunách te'i na'. Ta'bödxya'a bö' xöhui', ta'ná:

—Li' nacu' xzi'nè' Dios.

Ni'r buzeynè' ba nadx yugu' bö' xöhui' na' Jesús, len cutu bè'è latj la'ná, le nózigac naquè' Cristo.

**Runè' Jesús Iban luyú Galilea**

<sup>42</sup>Cati' za' rení' yetú dza, brujè' Jesús Capernaum na', ati' gyijè' tu latj ca'z. Ni' guluguíj Jesús bunách zian. Cati' guladxiné' ga na' zoè', glè'nnè' lutseyne' Lè', cui uzé'è ga na' nacu'è. <sup>43</sup>Ni'r gudxè' lequè' Jesús, rnè':

—Run bayúdx tsija' gap nacuá' yezica' yödz, tsjena' ca' ni' Iban qui didza' dxi'a ca rna bè'è Dios. Qui lè ni na' bsölè'è neda' ni.

<sup>44</sup>Cni guc, benè' Iban yugu' yödz luyú Galilea len gap nac lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío.

**Ta'dzunba' bö' zian**

**5** Cati' ni' zoè' Jesús ra' nis xzön nazí' lei Genesaret, guluquí gulutsútsj Lè' bunách zian quiè la'yöni xtudzè'è Dios. <sup>2</sup>Ni'r blé'inè' chop bárcodau' Jesús, zxoagac lu nis xzön ga na' nac ra' yu bidx, ati' narujquè' lé'igac bárcodau' na' bönni' uzón bö' len ta'guibè' yöxj bö' quequè'. <sup>3</sup>Grenè' Jesús tu lè'i bárcodau' na', le naqui queè' Simón

Pedro, ati' gnabnè' lè' udxiguè'è lei yeláti'dau' zi'tu' ga nac ra' yu bidx na'. Ni'r grö'è Jesús lè'i bárcodau' na', len rözè' ca' ni' rusèdnè' bunách zian nacuá' ni' lu yu bidx na'. <sup>4</sup>Cati' budx bè'è didza' Jesús, ni'r gudxè' Simón, rnè':

—Bsa' bárcodau' ni lu nis xzön ga na' rö' zil, ati' ni' gul-zál yöxj bö' queèli' quiè sönli'-ba' bö'.

<sup>5</sup>Bubi'è didza' Simón, rè' Jesús:

—Bönni' Usèdi, gdu yèl chbentu' dxin len nituba' bö' cutu rzónitu'-ba', san didza' quiu' gzálgara' lei.

<sup>6</sup>Cati' chgulazalè' yöxj na', gulazönè' zíanterba' bö' ati' ráquitiqui' gröza' yöxj bö' na'. <sup>7</sup>Ni'r gululá' gulului'znè', gululidzè' lza'què' nacu'è yetú lè'i bárcodau' na' djaquè' lácnenè' lequè'. Cati' guladxiné' ni' guludzé'èl'-ba' bö' groptè bárcodau' na' ati' chraqi luhuójt lu nis bárcodau' na'. <sup>8</sup>Cati' blé'inè' lè ni Simón Pedro, ni'r buzechu zxibè' lahuè' Jesús, rnè':

—Bcuit ga zoa', Xan, le naca' bönni' dul-la'.

<sup>9</sup>Cni gnè' le radxi rdzöbnè' Pedro ni'a quecha' bö' zian na' gulazönquè'-ba', len lèzca' cni guc quegac nup nacua'len lè'. <sup>10</sup>Gladxi guladzöbnè' ca' Jacobo len Juan, yugu' xzi'nè' Zebedeo, nup ni nacgac lzè'è Simón Pedro na'. Ni'r rè' Simón na' Jesús, rnè':

—Cutu gádxinu'. Na'a su lau' gchè'u quia' bunách ca runu' rzönu'-ba' bö'.

<sup>11</sup>Cati' chguluschinè' yugu' bárcodau' na' ga nac ra' yu bidx, ni'r guluca'nè' ni' yúgu'tè, ati' zjáclenè' Jesús.

**Ruúnë' Jesús bönni' ré'inë'  
huë' nudzu' ruzód'**

<sup>12</sup>Cati' zoë' Jesús tu lu yödZ ni', bdxinë' ga na' zoë' bönni' ré'itsquinë' huë' nudzu' ruzód. Cati' blé'inë' Jesús, butság lahuë' lyu, len gúta'yuë' lahuë', rnë':

—Xan, chqui' rë'nnu', huac unu' neda'.

<sup>13</sup>Ni'r bulí në'ë Jesús len gdanë' lë'. Rë' lë':

—Rë'nda'. Gacu' dxi'a.

La' gbidxtë huë' nudzu' queë' bönni' na'. <sup>14</sup>Ni'r gna bé'inë' lë' Jesús nutu nu guië' ca'. Gudxë' lë':

—Gyeaj, yajluí' cuinu' lahuë' bxuz, ati' yajnódZj quië le un dxi'a li' qui gda' ca gna bë'ë Moisés, lë na' uluí' lequë' chböacu'.

<sup>15</sup>Gzëtër ca' didza' qui yöl-la' huac queë' Jesús, ati' guludúb ga na' zoë' bunách zian quië la'yöni xtídzë'ë len quië unë' lequë', ugüë' guidzhuë' quequë'. <sup>16</sup>Ni'r buzé'ë ni' Jesús, gyijë' tu latj ca'z, ati' ni' bulidzë' Dios.

**Ruúnë' Jesús bönni'  
huë' nacu'në' bin**

<sup>17</sup>Yetú dza, cati' ni' rusëdnë' bunách Jesús, rë'quë' ca' ni' yugu' bönni' gda' fariseo len bönni' gda' tu'sëdi taquë' zxba queë' Moisés, narujquë' yúgu'të yödZ luyú Galílea len luyú Judea len lu yödZ Jerusalén. Nac bë' dë lu në'ë Jesús yöl-la' huac queë' Xanru' Dios le ruúnë' bunách te'i nacu'á ni'. <sup>18</sup>Ni'r guladxinë' ni' bönni' nua'quë' le deynë' bönni' huë' nacu'në' bin, ati' gulaguiljë' nax lunë' la'gu'ë lë' lu yu'u quië la'guixjë' lë' lahuë' Jesús.

<sup>19</sup>Cati' cutu guladzölnë' nax lunë', le nacu'á ni' bunách zian, gulabenë' cju'u yu'u na' len gulasaljë' cju'u na'. Ni'r guluzötjë' ni' le deynë' bönni' huë' na', ati' gulaguixjë' lë' gatsj lahui'l bunách ni' lahuë' Jesús.

<sup>20</sup>Cati' gúquibe'inë' Jesús ca na' ta'yejlë'ë Lë', gudxë' bönni' huë' na': —Bönni', yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'.

<sup>21</sup>Ni'r gulazú lauquë' ta'zá' ládxi'quë' bönni' gda' tu'sëdi na' len yugu' bönni' gda' fariseo, ta'né':

—¿Nuzxa caz bönni' ni rnë' le rucá'n Dios ca'z? ¿Nuzxa caz gac unít lau dul-la'? Tuzë' Dios runít lahuë' dul-la'.

<sup>22</sup>Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë' ati' rë' lequë':

—¿BíZx quië rza' ládxi'li' cni'?

<sup>23</sup>Cutu nac baníg nu guiëZ bönni' ni: “Yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'”, san nac baníg nu gun ga tsasë' len së'i ni'ë. <sup>24</sup>Guna' ga gnózili' dë lu na'a luyú ni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, yöl-la' uná bë' unít lahua' dul-la'.

Ni'r gudxë' bönni' na' nacu'në' bin, rnë':

—Li' rëpa', gyas. Bua' le deynu' len böaj lidxu'.

<sup>25</sup>La' gyastë' bönni' huë' na' lauquë' ati' bu'ë lë na' gúti'në', zhuöjë' lidxë', rgu'ë Dios yöl-la' ba. <sup>26</sup>Gulaníttsquinë' yúgu'të', ati' gulagu'ë Dios yöl-la' ba, len tádxiznë' ca', ta'né':

—Na'a blé'íru' le run ga rubániru'.

**Jesús rulidzë' Leví**

<sup>27</sup>Gdöd glac lë ni brujë' ni' Jesús ati' blé'inë' tu bönni' uquízZj

lazgac bunách lè' Leví, rø'è ga na' ruquixjè', ati' Jesús rè' lè':

—Gda' neda'.

<sup>28</sup>La' gyastè' Leví, ati' buca'nè' yúgu'tè, zéajlenè' Jesús.

<sup>29</sup>Gdød ni', benè' Leví na' tu güi'i huagu queè' Jesús ga nac lu yu'u lidxè', ati' gulacu'è ni' zian bönni' uquízxj len yela'què' bönni' ta'bó'lenè' lequè' tahuè'. <sup>30</sup>Ni'r gulané' quequè' bönni' uséd queè' Jesús bönni' gdau' tu'sèdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, ta'né': —¿Bizx quiè ri'lj rágulenli' yugu' bönni' uquízxj len yela'què' bönni' dul-la'?

<sup>31</sup>Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Cutu naquincnè' nu un bunách bönni' nacu'è dxi'a, san bönni' té'inè' naquincnè' nu un bunách.

<sup>32</sup>Za'a, clég ulídzgaca'-nè' bönni' tsahui', san za'a ulídzgaca'-nè' bönni' dul-la' quiè lub'i'i ládxi'què'.

### Ta'nabnè' Jesús ca nac qui yøl-la' run gubás

<sup>33</sup>Ni'r gulanabnè' Jesús bönni' gdau' na', ta'né':

—¿Bizx quiè tunè' gubás zian lzu bönni' da'què' Juan, len tu'lidzè' Dios, ati' tunè' ca' cni bönni' da'què' yugu' bönni' gdau' fariseo, san bönni' da'què' Li' ti'lj tahuè'?

<sup>34</sup>Jesús rè' lequè':

—¿Naru' huactsa gunli' ga lunè' gubás bönni' nacu'è lni qui yøl-la' rutság na' tsal ni' zóalenè' lequè' bönni' rutság nè'è? <sup>35</sup>Huadxín dza cati' gduè' ga nacu'è bönni' rutság nè'è. Dza ni'r lunè' gubás.

<sup>36</sup>Ni'r benè' lsaqui' ca nac lè ni Jesús, rè' lequè':

—Nutu nu bönni' gchuguè' lari' cub chnadía len cuijè' tstaca' le udé'è

lè'i lari' tøb. Chqui' gunè' cni, clègz gac ditj lari' cub na', san lári'dau' na' gruj lè'i lari' cub na' cutu tsajlóz lari' tøb na'. <sup>37</sup>Lèzca' cni, nutu nu bönni' rguè'è xisi uva cub lu rø'ø gul náquini guid. Chqui' nu gun cni, ulá'a rø'ø gul na' náquini guid xisi uva cub na', ati' glalj xisi uva na', ati' gac ditj rø'ø gul na'. <sup>38</sup>Qui lè ni na' ral-la' ca'aru' xisi uva cub lu rø'ø náquini guid cub, ati' groptè lac chi'i. <sup>39</sup>Chqui' zoa nu ri'lj xisi uva gul, cutu gué'nitè' guilj xisi uva cub, le rna: “Nacr szxi' xisi uva gul na'.”

### Ta'leycjè' deu xzoa' xtil dza la'y bönni' uséd queè' Jesús

**6** Cati' nac tu dza la'y quequè' bönni' judío, rdødè' Jesús gap dè yøl xzoa' xtil, ati' ta'leycjè' deu ga dxia xzoa' xtil bönni' uséd queè'. Ta'zxúbi'ni na'què' lei len tahuè'. <sup>2</sup>Ni'r gulanabnè' lequè' bönni' gdau' fariseo, ta'né':

—¿Bizx quiè runli' le cural-la' gunru' dza la'y?

<sup>3</sup>Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—¿Naru' cu nulábnili' ca benè' David cati' gdunè', ati' guladún ca' nup nacua'len lè'? <sup>4</sup>Gyaziè' lu yu'u queè' Dios len gzxi'è yöt xtil tu'cu'è lahuè' Dios, lè na' cutu ral-la' gáguru', san tuz bxuz dè latj lahuè', ati' gdahuè' lei David len bè'è ca' quegac nup nacua'len lè'.

<sup>5</sup>Ni'r gudxè' lequè' Jesús, rnè':

—Naca' xani dza la'y neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách.

### Tu bönni' narequi' nè'è

<sup>6</sup>Cati' nac yetú dza la'y quequè' bönni' judío, gyaziè' Jesús lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios len busèdnè' nup nacua' ni'. Zoè' ca' ni'

bönni' narequi' në'ë yubél. <sup>7</sup>Tu'yüë' Jesús bönni' gdau' tu'sédi len yugu' bönni' gdau' fariseo quië la'l'é'inë' chqui' unë' lè' cati' nac dza la'y quequë' quië ludzölnë' nax luquë' Lè'. <sup>8</sup>Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë', ati' gudxë' bönni' na' narequi' në'ë, rnë':

—Gyas. Gzui gatsj lahui'l ni.

La' gyastë' bönni' na', gzuinë'.

<sup>9</sup>Ni'r gudxë' yugu' bönni' gdau' na' Jesús, rnë':

—Unábitsqui'da' lbi'ili' tu didza'.

¿Naru' dë latj cati' nac dza la'y gunru' le nac dxi'a o gunru' le cunác? ¿Naru' dë latj uguél-la'ru' yöl-la' na'bán quegac bunách, o uguaru' lei?

<sup>10</sup>Ni'r buyüë' Jesús yúgu'të bönni' na' nacu'ë gdu cuitië', ati' gudxë' bönni' huë' na':

—Bli na'u.

Bulí në'ë bönni' na', ati' la' böactë në'ë na'. <sup>11</sup>Ni'r gulaleynë' bönni' gdau' na', ati' glun xtídza'quë' la' légaczë' nax bi lunë' queë' Jesús.

**Rböë' Jesús chinnuë' bönni'  
lacquë' gbaz queë'**

<sup>12</sup>Dza ni' gyijë' Jesús ga nac tu lu guí'adau'. Ni' bulidzë' Dios, ati' gdu yël bé'lenë' Dios didza'. <sup>13</sup>Cati' za' rení', bulidzë' bönni' da'quë' Lè', ati' gröë' chinnuë' quië lacquë' gbaz queë'. <sup>14</sup>Bulidzë'

Simón, (lè' ca' Pedro),

Andrés, (böchë'ë Pedro),

Jacobo,

Juan,

Felipe,

Bartolomé,

<sup>15</sup>Mateo,

Tomás,

Jacobo, (zxi'në' Alfeo),

Simón, (bönni' rui' ladxë'ë yödz queë'),

<sup>16</sup>Judas, (böchë'ë Jacobo),

Judas Iscariote, (bönni' udödë'

Jesús lu na'quë' bönni'

ludöddë' Lè').

**Ruünë' Jesús bunách zian**

<sup>17</sup>Bótjlenë' bönni' gbaz queë' na' Jesús lu guí'adau' na', ati' guladxinë' tu ga nac lachi', ga ni' nacu'ë zianr ca' bönni' uséd queë', nacua'len lequë' bunách zian narujgac yúgu'të yödz luyú Judea len yödz Jerusalén, len yugu' yödzdau' dëgac ra' nis zxön ga na' nacuá' yödz Tiro len Sidón. Guladxin ni' bunách ni quië luzé' nagquë' xtídze'ë Jesús, len luhuöaquë' lu guidzhuë' qui queëquë'. <sup>18</sup>Guluhuöaquë' ca' bönni' ni' ta'zaca' ta'guië' lu na'gac bö' xöhui'. <sup>19</sup>Yúgu'të bunách zian na' tui' ládxi'gac la'gán Jesús le ruünë' yúgu'të' len yöl-la' huac queë'.

**Nup nacgac bica' ba len nup  
nacgac bica' bayechi'**

<sup>20</sup>Ni'r buyüë' Jesús bönni' uséd queë' nacu'ë ni', len gudxë' lequë': —Bica' ba lbi'ili', nacli' yechi' ladxí, le gata' queëli' latj ga rna bë'ë Dios.

<sup>21</sup>'Bica' ba lbi'ili' rdunli' na'a, le huöjlí'.

'Bica' ba lbi'ili' rbödxli' na'a, le uzzidxli'.

<sup>22</sup>'Bica' ba lbi'ili', le za' dza cati' cula'le'i lbi'ili' dxi'a bunách len lubíj lbi'ili' ga nacuá' len la'né' zi' queëli', len lucá'n ca'z le nazí' lali' ca tu le nac xöhui' le da'li' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

<sup>23</sup>Gul-zí' xbey dza na' len gul-dziji, le nac zxön le gaqui queëli' yehua' yubá. Lëzca' cni glunë' xuz xtau'gac bunách ni quequë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

<sup>24</sup>'Bica' bayechi' lbi'ili', dë yöl-la' tsahui' queëli', le chdë le ruzi'li' xbey.

<sup>25</sup>'Bica' bayechi' lbi'ili' nuhuólj nadzë'ili' na'a, le huadunli'.

'Bica' bayechi' lbi'ili' ruzxidxli' na'a, le huí'nili' len cöd x yéchi'li'.

<sup>26</sup>'Bica' bayechi' lbi'ili' ta'né dxi'a queëli' yúgu'të bunách. Lëzca' cni glunë' xuz xtau'li', gulané' dxi'a quequë' bönni' gulazí' yë'ë, gulané' nacquë' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios.

**Ral-la' gdxí'iru' nup  
cuta'le'i rë'u dxi'a**

<sup>27</sup>Gnë' ca' Jesús:

—Lbi'ili' zoali' ni ryónili' neda', rëpa' lbi'ili': Gul-dxí'li' nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a. Gul-gún le nac dxi'a quegac nup tu'dí'li' lbi'ili'. <sup>28</sup>Gul-náb lahuë' Dios gac dxi'a quegac nup tua' dö' queëli' len gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' nup ta'né zi' queëli'. <sup>29</sup>Chqui' nu capa' tsla'a xagu', bzë yetslá'a ca' xagu'. Chqui' nu cua lari' naxóa cudzu'u, bë' latj cua ca' zxau'. <sup>30</sup>Núti'tëz nu bi gnab le dë quiu', bnödzej qui, ati' nu cua le naqui quiu', cutu unabu' lei. <sup>31</sup>Ca ré'nili' lun queëli' bunách, lëzca' cni gul-gún quequë'.

<sup>32</sup>'Chqui' nadxi'izli' nup nadxi'igac lbi'ili', çbizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la', ta'dxi'inë' nup nadxi'igac lequë'. <sup>33</sup>Chqui' runli' le nac dxi'a quegac nup tun dxi'a queëli',

çbizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la'. <sup>34</sup>Chqui' runödzejli' quegac nup runli' löz lubí'li' queëli', çbizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la', tu'nödzejë' quegac nup tun dul-la', le tunë' löz lubí'li' quequë' lë na' gulunödzejë'. <sup>35</sup>Neda' rëpa' lbi'ili': Gul-dxí'li' nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a len gul-gún le nac dxi'a. Gul-nödzej quegac bunách zal-la' cutu runli' löz nu ubí'li' queëli'. Chqui' cni gunli', zxön nac le gata' queëli', ati' gacli' zxi'nczë' Dios, Nu nactër blau, le runë' Lë' le nac dxi'a quegac bunách cuta'dzág ládxi'gac len quegac bunách tua'dö'. <sup>36</sup>Gul-huechi' ladxi' bunách ca na' runë' Xuzli' Dios, ruhuechi' ladxë'ë yúgu'të bunách.

**Cutu ral-la' gchugu bë'ru' qui lza'ru'**

<sup>37</sup>Gnë' ca' Jesús:

—Cutu glag yudxli' lza'li', ati' nutu nu glag yudx lbi'ili'. Cutu cuiaj bë'li' qui lza'li', ati' nutu nu cuiaj bë' queëli'. Gul-nít lau lza'li', ati' Dios unít lahuë' ca' lbi'ili'. <sup>38</sup>Gul-nödzej qui lza'li', ati' Dios gunnë' queëli'. Lunödzejë' queëli' le lurixë' len tu gui'n rbixi le nac gdu, le naguír, len naguí gazxj ga rë', len zoatsca gba. Ca nac le rurixli', la' ca'z urixë' ca' queëli' Dios.

<sup>39</sup>Benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' huactsa bönni' lau chul gchë'ë yetúë' bönni' lau chul? Cutu ca' gac, le la'bixë' gropë' tu yeru. <sup>40</sup>Cutu ca' gacrë' blau bönni' uséd ca nu rusëdi lë', san cati' udx gzëdë' bönni' na', gaquë' ca nac nu na' rusëdi lë'.

<sup>41</sup>'çBizx quië ruyú' bëbdau' yu'u yöj lahuë' böchi' lza'u, len cutu

rlé'inu' le zxön yu'u yøj lau' li'?  
 42¿Naru' huactsa gui'u-nè' böchi'  
 lza'u: "Böcha'a, benn latj cuija'  
 bëbdau' yu'u yøj lau'", len cutu  
 rlé'inu' le zxön yu'u yøj lau' li'? Li',  
 bönni' ruluí'z tsahui' cuinu'. Gleaj  
 zi'al le zxön yu'u yøj lau' li', ati' ni'r  
 glé'inu' dxi'a quiè cuiju' bëbdau'  
 yu'u yøj lahuè' böchi' lza'u.

**Le runru' nac bè' le nacru'**

43Gnè' ca' Jesús:

—Cutu gac cuia le xöhui' yag  
 dxi'a. Lèzca' cni, cutu gac cuia le  
 nac dxi'a yag xöhui'. 44Cni nac, le  
 rbia yag nac bè' ca nac yag na'. Cutu  
 ruchibru' le rbia yag higo lu yag  
 yötsi', len clèg lu bsequi' yötsi' cutu  
 ruchibru' le rbia lba uva. 45Didza'  
 dxi'a ru'è bönni' dxi'a le yu'u icj  
 ládxi'dau'huè' le nac dxi'a, ati' didza'  
 xöhui' ru'è bönni' xöhui' le yu'u icj  
 ládxi'dau'huè' le xöhui'. Rnè rú'aru'  
 ca nac le yu'u icj ládxi'dau'ru'.

**Chop ca gac udxiaru' xlibi yu'u**

46Gnè' ca' Jesús:

—¿Bixz quiè rulidzli' neda', rnali':  
 "Xantu', Xantu'", san cutu runli' ca  
 rna bé'ida' lbi'ili'? 47Ului'ida' lbi'ili'  
 ca nac nu na' za' quia' len ryöni  
 xtidza'a len run ca rna bé'ida' lei.  
 48Nu ni nac ca bönni', cati' benè'  
 lidxè', ga rè' bchö'nè' len bdxie'  
 xlibi yu'u ga nac lu guiøj. Cati' bötj  
 gba'u, bchö'n cuit yu'u na', san cutu  
 guc uquíndj lei, le nulfb ga nac  
 lu guiøj. 49Na'a, nu ryöni xtidza'a  
 len cutu run ca rna bé'ida' lei, nu  
 ni nac ca bönni' benè' lidxè' ga  
 nac lu yu ca'z, cutu nunè' xlibi.  
 Cati' bchö'n cuit yu'u na' gba'u, la'  
 bguindjtè, ati' gbix dèra zö'ö qui.

**Ruúnè'-bi' Jesús bi'i huen  
 dxin queè' bönni' Roma**

**7** Cati' budx bé'lenè' lequè'  
 didza' ni, gyaziè' Jesús  
 Capernaum. 2Lu yödz ni' zoè' bönni'  
 Roma, nacu'è lu nè'è bönni' rjaquè'  
 gdil-l len zoabi' bi'i huen dxin queè'  
 nadxí'itsquinè'-bi', ati' bi'i ni ré'ibi'  
 len chraqui gatbi'. 3Cati' byönnè'  
 bönni' ni didza' tu'è bönni' ca nac  
 queè' Jesús, la' bsóla'tè' ga na' zoè'  
 Jesús la'què' bönni' gul tu'zéjni'nè'  
 bönni' judío, tsjóta'yuquè' lahuè'  
 Jesús guidè' duhuenè'-bi' bi'i huen  
 dxin queè' na' ré'ibi'. 4Guladxinè'  
 ga zoè' Jesús bönni' gul tu'zejni'i  
 na', ati' gláta'yuè' lahuè' gdu  
 ládxi'què', ta'né':

—Naquè' lsaca' bönni' na' gunu'  
 queè' lè ni, 5le runè' ba la'n bunách  
 uládz queèru' len benè' queèru'  
 yu'u ga rudubru' rusèdru' queè'  
 Dios.

6Ni'r gyéajlenè' lequè' Jesús. Cati'  
 chzoa la'dxinè' lidxè' bönni' na', lè'  
 bsölè'lè' ga zè'lè Jesús la'què' böchi'  
 lzè'è, tè' Lè':

—Xan, rnè' bönni' na': "Cutu  
 ugui'inu', le cutu naca' lsaca'  
 tsaziu' lidxa' 7len cutu naca' lsaca'  
 guida' ga zu'. Qui lè ni na' cutu  
 burúguida' guida' ga zu'. Bè'z didza'  
 ati' huóactèbi' bi'i huen dxin quia'.  
 8Neda' ca', zoa nu rna be'i neda', ati'  
 nacu'è ca' bönni' rjaquè' gdil-l rna  
 bé'ida' lequè'. Rèpa'-nè' tuè': Gyeaj  
 ni', ati' rijè'. Rèpa'-nè' yetúè': Gda  
 ni, ati' ridè'. Rèpa'-nè' ca' huen dxin  
 quia': Ben dxin ni, ati' runè' dxin  
 na'."

9Cati' byönnè' didza' ni Jesús,  
 bubannè' queè' bönni' na', ati'

bueycjè', len gudxè' bunách na' za'c cúdzu'lè', rnè':

—Le nactè rèpa' lbi'ili', nutu nu bönni' Israel cutu rajxáqui'da'-nè' rejlé'è neda' ca rejlé'è neda' bönni' ni.

<sup>10</sup>Cati' guludxinè' bönni' na' bsölè'è lequè' bönni' nacu'è lu nè'è bönni' rjaquè' gdil-l, gulayaziè' ga nac lu yu'lu lidxè' len gualé'inè' chböacbi' bi'i huen dxin na'.

**Ruspanè'-bi' Jesús bi'i  
bönni' queènu ngul uzéb**

<sup>11</sup>Gdöd guc lè ni, zijè' Jesús yödZ Naín, dzagquè' Lè' bönni' uséd queè' lenca' bunách zian. <sup>12</sup>Cati' bdxinè' gal-la' ra' yödZ na', ni' blé'inè' bönni' nua'què'-bi' tubi' bi'i bönni' nat zajcáchi'què'-bi'. Bi'i nat na' nacbi' la'z dui bi'i queènu ngul uzébdau'. Zjaclen-nu ngul uzéb na' zian bunách uládz queènu. <sup>13</sup>Cati' blé'inè'-nu Xanru', buechi' ladxè'-nu, ati' gudxè'-nu:

—Cutur cödxu'.

<sup>14</sup>Ni'r gbiguè'è Jesús, gdanè' da'a yag ga na' dèbi' bi'i nat na'. Gulabözè' bönni' na' nua'què'-bi', ati' Jesús gnè':

—Bi'i, li' rèpa', gyas.

<sup>15</sup>Ni'r bubanbi'. Grö'bi' bi'i na' zi'al natbi', ati' gzu laubi' rui'bi' didza'. Budödè'-bi' Jesús lu na'nu xna'bi'. <sup>16</sup>Cati' gulale'i lè ni bunách ni', gládxinè' yúgu'tè', ati' gulagu'è Dios yöl-la' ba, ta'né':

—Blè'è queèru' bönni' blau, ru'è didza' uládz queè' Dios. Dioscz ráclenè' bunách queè'.

<sup>17</sup>Gzè didza' ca nac yöl-la' huac queè' Jesús, ati' gulayöni bunách yúgu'tè yödZ luyú Judea len yúgu'tè yödZ gdu zbi'il.

**Le rnabè' Juan, bönni'  
buquilé' bunách nis**

<sup>18</sup>Gulaguáxjöi'nè' Juan bönni' da'què' lè' yúgu'tè lè ni runè' Jesús. Bulidzè' Juan chopè' bönni' na' da'què' lè' <sup>19</sup>ati' bsölè'è lequè' ga na' zoè' Jesús quiè la'nabnè' Lè', la'né': “¿I nacu' Li' Cristo, bönni' ral-la' guidè', o naru' ral-la' cöztu'-nè' bönni' yubl?” <sup>20</sup>Cati' guladxinè' ga na' zoè' Jesús bönni' na' nasölè'è Juan, tè' Jesús:

—Nasölè'è netu' Juan, bönni' buquilé' bunách nis, quiè gnábitu' Li', gnatu': “¿I nacu' Li' Cristo, bönni' na' ral-la' guidè', o naru' ral-la' cöztu'-nè' bönni' yubl?”

<sup>21</sup>La' na'z ruúnè' Jesús zian nup te'i, yugu' bönni' huè' len bönni' yu'ugac lequè' bö' xöhui', ati' zian bönni' lau chul busaljè' yöy lauquè'. <sup>22</sup>Bubi'è didza' Jesús, rè' chopè' bönni' na' nasölè'è Juan, rnè':

—Gul-tséaj, gul-tsajtxjöi'-nè' Juan ca nac le blé'ili' len le byónili'. Tu'lé'inè' bönni' bchul lauquè'. Tu'z'é'è bönni' glatsjè'. Nuhuöacquè' bönni' güi'cnè' huè' nudzu' ruzód. Tu'yönnè' bönni' gulacödzue'. Nubanquè' bönni' glatiè'. Ta'yönnè' didza' dxi'a bönni' yechi'. <sup>23</sup>Bica' ba nu cugác chop ladxí' za'len neda' zal-la' cutu runa' ca raquí nu na' ral-la' guna'.

<sup>24</sup>Cati' guluzé'tè ni' bönni' na' bsölè'è Juan, gzu lahuè' Jesús rè' bunách ni' ca nac queè' Juan, rnè':

—¿Bizxa brujli' yajyuli' lu latj ca'z? ¿Naru' brujli' yajyuli' gui rutá lei bö' reycj? <sup>25</sup>¿Bizxa caz brujli' yajyuli'? ¿Naru' brujli' yajyuli'-nè' bönni' nacuè' lari'

záca'tsqui? Nóziczli' nacuá' lidxquë' bönni' ta'ná bē'è nup nácugac lari' záca'tsqui len tu'zì' xbey yöl-la' tsahui'. <sup>26</sup>¿Bizxa caz brujli' yajyuli'? ¿Naru' brujli' yajyuli'-nē' bönni' ru'è didza' uláz queë' Dios? Ja, rēpa' lbi'ilì', ati' nác'tèrē' blau ca nu rui' didza' uláz queë' Dios. <sup>27</sup>Naquë' Juan bönni' na' nayúj lu guich la'y ca nac queë', rna:

Byutsca', rsöla'a-nē' gbaz quia', nörē' ca Li'.

Bönni' ni upé'è nöz ga tödu'.

<sup>28</sup>Neda' rēpa' lbi'ilì': Gap nacuá' bunách, chqui' zoë' bönni' ru'è didza' uláz queë' Dios, cutu nacrē' blau ca Juan, bönni' na' buquilē' bunách nis, san nu nactēr cuidi'z ga rna bē'è Dios nactēr blau ca Juan na'.

<sup>29</sup>Cati' gulayöni didza' ni bē'è Juan bunách ni' len bönni' tu'quizxjē' lazgac bunách, gláquibe'inē' le nac tsahui' lahuē' Dios, len guladilē' ca' nis lu nē'è Juan, <sup>30</sup>san yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sēdi taquē' zxba queë' Moisés cutu guladilē' nis lu nē'è Juan, ati' cni guc, guluca'nē' ca'z le gu'nnē' Dios gunē' quequē'.

<sup>31</sup>Gnē' ca' Xanru':

—¿Nacx usáqui'da' bunách dza ni zoaru' na'a? ¿Nacxcz nacquē'?

<sup>32</sup>Nacquē' ca bi'idau' ta'guitjbi'. Ta'bö'bi' lu yē'y len ta'bödxya'abi'. Ta'nabi' tubi' yetubi': “Rucödxtu' queëli' gui san cutu rya'li'. Rul-l yéchi'tu' san cutu rbödcli'.” <sup>33</sup>Cni nacli' le bidē' Juan, bönni' buquilē' bunách nis, len cutu gdahuē' yöt xtil, len cutu gu'è xisi uva, ati' rnali' queë': “Tu' xöhuì' dzag lē'.” <sup>34</sup>Cati'

bida' neda', Bönni' Nuhuöaquē' Gdu Bunách, len ri'j rahua', rnali' quia': “Bönni' ni naquē' bönni' huáguxö'ö len bönni' ri'jē'. Naquē' lza'quē' bönni' tu'quizxjē' len yezíca'rē' bönni' dul-la'.” <sup>35</sup>Rēpa' lbi'ilì': Nac bē' nup napgac yöl-la' rejni'i queë' Dios ni'a qui le tun.

**Le benē' Jesús lidxē'  
bönni' gdau' fariseo**

<sup>36</sup>Bulidzē' Jesús gágulenē' lē' tsaxxón bönni' gdau' fariseo, ati' gyaziē' Jesús lidxē' bönni' na', len grō'è rahuē'. <sup>37</sup>Zoanu lu yöd'z na' ngul udá dzag, len cati' gnózinu rō'è ráhuē' Jesús lidxē' bönni' gdau' fariseo na', ni'r bdxinnu ni' nua'nu bóga'dau' náquini guiöj zaca' le yudz tu le rla' zxi. <sup>38</sup>Cati' bdxinnu zaca' cúdzu'lē' Jesús, grō'nu xni'è rböd'xnu. Ni'r gzu launu rgu'nu nis rböd'xnu ni'è Jesús len ruzxinu ni'è len guitsa' icjnu. Butság launu ni'è len glu'nu ni'è lē na' rla' zxi. <sup>39</sup>Cati' blé'inē' lē ni bönni' gdau' fariseo na' nulidzē' Jesús, gza' ladxē'è, rnē': “La'naru' naquē' bönni' ni bönni' ru'è didza' uláz queë' Dios, huáquibe'inē' nuzxa na' len nacx nacnu ngul ni rgannu Lē', le nacnu ngul udá dzag.” <sup>40</sup>Ni'r gudxē' bönni' fariseo na' Jesús, rnē':

—Simón, dē tu le ral-la' gyēpa' li'.

Bubi'è didza' bönni' na', rnē':

—Gna, Bönni' Usēdi.

<sup>41</sup>Jesús rē' lē':

—Zoë' bönni' dē dumí queë' ati' nacu'è chopē' bönni' tal-lē'è dumí queë'. Tuē' bönni' na' ral-lē'è queë' lazxjē' qui chop iz, ati' yetué' na' ral-lē'è queë' lazxjē' qui chop beo'.

<sup>42</sup>Le cudé quequē' dumí luguizxjē'

lë na' tal-lë'ë queë', qui lë ni na' bunít lahuë' gropë' lë na' tal-lë'ë queë'. Gnatsca' na'a. ¿Núzxalë' bönni' chopë' ni gdxil'irnë' bönni' na' bunít lahuë' lequë'?

<sup>43</sup>Bubi'ë didza' Simón na', rnë':  
—Ráquida' neda', bönni' na' rál-la'rë' queë' dumí, lë na' bunít lahuë'.

Jesús gudxë' lë':  
—Le nacz rnau'.

<sup>44</sup>Ni'r bueycjë' Jesús, ati' ni' ruyüë'-nu ngul na', rë' Simón:  
—¿Naru' rlé'inu' ngul ni? Gyazia' lidxu' ati' cutu bennu' quia' nis quibda' ni'a, san glu'nu ni'a nis rbödxnu ngul ni, len buzxinu ni'a len guitsa' icjnu. <sup>45</sup>Cutu butság lau' neda', san cati' bdxintea' lidxu', cutu ruzóa dxinu ngul ni, rutság launu ni'a. <sup>46</sup>Cutu glu'u icja' le za, san glu'nu ni'a lë na' rla' zxix ngul ni. <sup>47</sup>Qui lë ni na' rëpa' li', dul-la' zian nabága'nu ngul ni, chgyu'u yöl-la' runít lau quegac, ati' nadxí'itsquinu neda'. Nu na' Dios runít lahuë' lei láti'dau'z, láti'dau'z nadxí'i Dios nu na'.

<sup>48</sup>Ni'r gudxë'-nu ngul na' Jesús, rnë':  
—Dul-la' nabagu'u chgyu'u yöl-la' runít lau qui.

<sup>49</sup>Gulazú lauquë' të lza'quë' bönni' na' ta'bó'lenë' Jesús tahuë', ta'në':  
—¿Nuzxa caz bönni' ni, runít lautsë' ca' dul-la'?

<sup>50</sup>Ni'r gudxë'-nu ngul na' Jesús, rnë':  
—Le réjlë'u neda', chbuláu' li'.  
Böaj lidxu', zoa dxi ladxu'u.

**Ngul táclennu Jesús,  
ta'gu'nu le tahuë'**

**8** Gdöd glac lë ni, gdë' Jesús gap nacua' zian yödz zxön

len yugu' yödzdau', ati' ni' benë' lban len gdíxjö'ë didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios, dzagquë' Lë' idxínnutë' bönni' uséd queë'. <sup>2</sup>Dzagcnu ca' Lë' la'cnu ngul bunë' lecnu Jesús, bubijë' bö' xöhui' yu'ugac lecnu, len bugüë' yugu' guidzhuë' quecnu. Nútsa'nu ladjcnu María, lënu ca' Magdalena, ngul na' bubijë' gadx bö' xöhui' yu'ugac lënu. <sup>3</sup>Nútsa'nu ca' ladjcnu Juana, ngul queë' Chuza, bönni' dë lu në'ë le dë lidxë' Herodes, len nútsa'nu ca' ladjcnu Susana. Ta'gu'nu le tahuë' Jesús len yugu' bönni' uséd queë' ngul ni len zianrnu ca', tu'nödzejnu le dë quecnu.

**Runë' Isaqui' Jesús ca  
nac queë' bönni' guz**

<sup>4</sup>Gularúj yugu' yödz ni' bunách zian, guladxín ga na' zoë' Jesús. Cati' guludubë' ga na' zoë', Lë' benë' Isaqui', rë' lequë':

<sup>5</sup>—Brujë' bönni' guz, zjësië' xseydau'. Cati' ni' zjësië', guluhuóxj ga nac la' nöz la'gac xseydau' na', ati' gululíb leygac bunách. Guladxinba' ca' bguindau', glë'jba' xseydau' na' dzö' la' nöz. <sup>6</sup>Guluhuóxj yela'gac xseydau' na' lyu ga rö' guiöj. Cati' gulalén xseydau' na', la' gulabidxtë le cunalupa' yu na'. <sup>7</sup>Guluhuóxj yela'gac xseydau' na' ga gululén lba yötsi'. Tsazxón gulazxón lba yötsi' na' len xseydau' na', ati' gularöli xseydau' na' gulalén, lba yötsi' na', len glun ditj leygac. <sup>8</sup>Guluhuóxj yela'gac xseydau' na' ga nac luyú dxi'a. Cati' chgulazxón, gulunódzj. Tu dxigu' na' bunódzj yetú gayua'tër xseydau' ca'.

Cati' budx gnë' cni Jesús, bè'ë  
zidzj didza', rnë':

—Nu zoa nag len ryöni ral-la' uzé  
nag.

**Bixz quië runë' Isaqui' Jesús**

<sup>9</sup>Ni'r gulanabnë' Jesús bönni'  
uséd queë', ta'në':

—¿Bizxa rë'ni gna lë na' benu'  
Isaqui'?

<sup>10</sup>Jesús gudxë' lequë':

—Dios ruzéjni'në' lbi'ilí' le nagachi'  
ca rna bè'ë Lë', san yezica' bunách  
ni, ruí'lëna' lequë' didza' le runa'  
Isaqui' quië cati' luyüé', cutu  
la'lé'inë', len cati' la'yönnë', cutu  
la'yéjni'në'.

**Rguíxjö'ë Jesús le ruluí'  
le benë' Isaqui'**

<sup>11</sup>Gnë' ca' Jesús:

—Cni nac le ruluí' lë na' bena'  
Isaqui': Xseydau' na' nac xtidzë'ë  
Dios. <sup>12</sup>Xseydau' na' guluhuóxj la'  
nöz tu'luí' ca rac quegac nup ni  
ta'yöni didza' na' san la' za'të tu'  
xöhui' len rgua didza' na' bdxin  
lu icj ládxi'dau'quë' bönni' na', cui  
la'yejle'ë len cui lulé'. <sup>13</sup>Xseydau'  
na' guluhuóxj lyu ga rö' guiöj  
tu'luí' ca rac quegac nup ni ta'yöni  
didza' na' len tu'dzijnë' ta'zi'ë lei,  
san nacquë' ca xseydau' na' cutu  
ben lui. Tu chi'z ta'yejle'ë, le rdxin  
le rzi' bè' lequë', ati' la' tu'huöatë  
ládxi'quë'. <sup>14</sup>Xseydau' na' guluhuóxj  
ga gululén lba yötsi' tu'luí' ca rac  
quegac nup ta'yöni didza' na', len  
cati' chgulayönnë', tun nigui lequë'  
yugu' le tui' ládxi'quë' yödzlyú  
ni, len yugu' yöl-la' tsahui' qui,  
len yugu' le ta'dzág ládxi'quë' tac  
ni, ati' cutu run dxin didza' na' lu

icj ládxi'dau'quë'. <sup>15</sup>Xseydau' na'  
guluhuóxj ga nac luyú dxi'a tu'luí'  
ca rac quegac nup ni, gdu ládxi'quë'  
ta'yönnë' didza' na' len ta'gu'ë  
tsutsu lei lu icj ládxi'dau'quë', ati' lu  
yöl-la' rböz zxön ladxí' tunë' ca rna  
didza' na'.

**Runë' Isaqui' Jesús qui le  
rgu'u yení' lidxru'**

<sup>16</sup>Gnë' ca' Jesús:

—Cutu ca' ruquel-lë'ë gui' bönni'  
ati' la' rudúsi'të' lei gui'n, len cutu  
rgu'ë lei zxani le ráti'në', san ruzóë'  
lei xlatj ga nac lna' lu yu'u, ati' luzí'  
xbey gui' na' nup la'yáz ni'. <sup>17</sup>Gla'  
lahui yúgu'të le nagachi', ati' gac bè'  
len gruj ga lna' yúgu'të le rac balánz.

<sup>18</sup>'Qui lë ni na', gul-zé nagli', le  
huadél-li'në' yelati' bönni' ruzóë'  
tsutsu icj ládxi'dau'huë' didza'  
ryönnë', huazi'rë' xtidzë'ë Dios,  
san bönni' curuzóë' tsutsu icj  
ládxi'dau'huë' didza' ryönnë',  
huadúa didza' na' byönnë'.

**Xnë'ë Jesús len yugu' bönni' böchë'ë**

<sup>19</sup>Ni'r guladxinë' ga na' zoë' Jesús  
xnë'ë len yugu' bönni' böchë'ë, san  
cutu guc la'biguë'ë gal-la' ga zoë' le  
nacuá' ni' bunách zian. <sup>20</sup>Zoa ni' nu  
bulídz Jesús, rna:

—Nacu'ë lö'a xna'u len yugu' bönni'  
böchu'u, të'nnë' luí'lenë' Li' didza'.

<sup>21</sup>Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':  
—Nup ni ta'yöni xtidzë'ë Dios len  
tun ca rna, bönni' ni nacquë' ca  
xna'cza' len yugu' bönni' bóchi'cza'.

**Jesús rbequi dxië' bö' bdonu'**

<sup>22</sup>Tu dza grenë' Jesús tu lë'i  
bárcodau', dzagquë' Lë' bönni' uséd  
queë', ati' Jesús rë' lequë':

—Huadódtsca'ru' yetslá'a nis zxön ni.

Ni'r zjactè'. <sup>23</sup>Tsal ni' ta'dödè' lu nis zxön na', rasiè' Jesús. Ni'r gzu lau reycj bö' bdu' lu nis zxön na', ati' chraqi huötj xzan nis bárcodau' na' len zoa banádx quequè'. <sup>24</sup>Ni'r gulabiguè'è ga dè' Jesús len guluspanè' Lè', ta'né':

—iBönni' Usèdi! iBönni' Usèdi!  
Chraqi huötjru' lu nis.

Cati' bubanè' Jesús, bulidzè' bö' na' reycj len nis na' ryas rdxiat'sca, ati' gzoa dxi bö' na' reycj len grò' dxi lu nis zxön na'. <sup>25</sup>Ni'r gudxè' yugu' bönni' uséd queè' Jesús, rnè':

—¿Naru' cu réjlè'li' Dios?

Gládxinè' lequè' len tu'bannè'. Glè lza'què', tuè' yetúè':

—¿Nuzxa caz bönni' ni? Rna bé'inè' bö' reycj len nis zxön, ati' tun ca rna xtidzè'è.

### **Bönni' yöd'z Gadara yu'u lè' bö' xöhui'**

<sup>26</sup>Ni'r guladxinè' lu xyuquè' bönni' Gadara, le dè yetslá'a nis zxön ca död' ga dè luyú Galilea.

<sup>27</sup>Cati' brujè' lè'li' bárcodau' na' Jesús ga nac lu yu na', dutsaguè' lè' bönni' yöd'z na'. Chgdzey yu'u lè' bö' xöhui', len cutur racuè' lari' len cutur rzoè' lu yu'u, san nun xlatjè' lu bloj ga nadjgac yeru ba. <sup>28</sup>Cati' blé'inè' Jesús bönni' na' yu'u lè' bö' xöhui', gròdxyè'è zidzj, ati' buzechu zxi'bè' lahuè' Jesús len bè'è zidzj didza', rnè':

—¿Bizxa ral-la'a quiu', Jesús, Zxi'nè' Dios náctèrè' blau? Ráta'yua' lau' cui usaca' zi'u neda'.

<sup>29</sup>Cni gnè' le chgna bé'inè' Jesús bö' xöhui' na' urúj lu bönni' na'.

Zian lzu zí'atèl brix butult'sca bönni' na' bö' xöhui' na', ati' glúguè'è lè' du guia bönni' yöd'z ni' len gulusijnè' bregui' guia ni'a nè'è, san blè'è yugu' du guia na', ati' bchè' lè' lu latj ca'z bö' xöhui' na' yu'u lè'. <sup>30</sup>Ni'r gnabnè' bö' xöhui' na' Jesús, rnè':

—¿Bi leu'?

Bö' xöhui' na' gudx Lè':

—Le Zian lea'.

Cni gna le yu'ugac lè' bö' xöhui' zian. <sup>31</sup>Ni'r gláta'yu lahuè' Jesús bö' xöhui' na' cutu gsölè'è leygac latj chul quegac nup natgac. <sup>32</sup>Nacua'ba' ca' ni' tu cò'ba' cuch zian ta'daba' táguba' lu guí'adau' ni', ati' gulanáb yechi' Jesús bö' xöhui' na' gu'è leygac latj tsajtsu'ugac cuch zian na'. Jesús bè'è leygac latj. <sup>33</sup>Gulurúj lu bönni' na' bö' xöhui', len yajtsu'ugac cuch zian na', ati' yjacba' cuch zian na' ga nac lè'li' guiöj. Yajbixcba' lu nis zxön, ati' ni' gulayépiba' nis.

<sup>34</sup>Cati' gulalé'inè' ca na' guc quecba' bönni' tu'yuquè'-ba' cuch zian na', gladxi guladzöbnè'. Gulazxundjè' ni', ati' yhuöjquè' yajtíxjöi'cnè' nup nacua' yöd'z na' len nup nacua' ladj guixi' ni'. <sup>35</sup>Ni'r gularujè' bönni' yöd'z na', yajyuquè' lè' na' guc. Cati' guladxinè' ga na' zoè' Jesús, gulalé'inè' bönni' na' gulayú'u lè' bö' xöhui', rò'è xni'è Jesús. Nacuè' lari' len dxí'adau' chzoè', ati' gládxinè'. <sup>36</sup>Gulaguixjöi' lequè' ca guc nup na' gulalé'i lè' na' guc, böaquè' bönni' na' gulayú'u lè' bö' xöhui'. <sup>37</sup>Ni'r gláta'yu lahuè' Jesús urujè' lu xyugac yúgu'tè bunách zian na' quegac yöd'z nababgac Gadara na', le tádxinè'.

Bubenè' Jesús lè'i bárcodau' na' zhuòjè'. <sup>38</sup>Gúta'yue' lahuè' Jesús bönni' na' gulurúj lè' bö' xòhui' na' gu'e' lè' latj tséajlenè' Lè' tsaxón. Gna bé'inè' lè' Jesús uga'nè' ni', rnè':

<sup>39</sup>—Böaj lidxu'. Yajtixjöi' bunách uládz quiu' yugu' le zxön benè' quiu' Dios.

Böjè' lidxè' bönni' na', ati' buzé' didza' gdu lu yödz ni' ca nac le zxön benè' queè' Jesús.

**Ruünè'-bi' Jesús bi'i ngul queè' Jairo lenca' ngul na' gdannu lari' nacué'**

<sup>40</sup>Cati' budxinè' Jesús yetslá'a nis zxön na', guludziji queè' bunách zian nacué' ni', le ta'bözè' Lè' yúgu'tè'. <sup>41</sup>Ni'r bdxinè' ga zoè' Jesús Jairo, bönni' blau qui yu'u ga tu'dubè' tu'sédè' queè' Dios bönni' judío. Byecheuè' xni'è' Jesús len gúta'yue' lahuè' tsijè' lidxè'. <sup>42</sup>Cni benè' le zoabi' tubi' bi'i ngul queè', chraqui gatbi'. Nacbi' bi'i tuticz queè' len yu'ubi' ca chinnu iz. Tsal ni' zijè' Jesús, naugac Lè' bunách zian, tu'quí' Lè'.

<sup>43</sup>Nútsa'nu ladj bunách zian na' ngul, chguc chinnu iz rzaca' rgui'nu, cutu ruhu'i' rön queènu qui huè' quégaccznu ngul, ati' chbutönu dèra le dè queènu, rguixzjnu nup tu'ún bunách, san cutu guc nu bönni' unè'-nu. <sup>44</sup>Gbíga'nu zaca' cúdzu'lè' Jesús len gdannu rui' lari' nacué', ati' la' bui'tè huè' rön queènu.

<sup>45</sup>Ni'r gnabnè' nup nacué' ni' Jesús, rnè':

—¿Nuzxa na' gdan neda'?

Guladá'baguè'è yúgu'tè'. Ni'r glè' Lè' Pedro len nup nacua'len lè', ta'né':

—Bönni' Usèdi, nacué' ni bunách zian, tu'quí' Li', len tu'dxiguè'è Li', ati' ¿rnatsu': “¿Nuzxa na' gdan neda'”?

<sup>46</sup>Ni'r Jesús gnè':

—Zoa nu gdan neda', le gúquibe'ida' bruj neda' yöl-la' huac le ruún bunách.

<sup>47</sup>Cati' ráquibe'inu ngul na' nöznè' Jesús le bennu, ni'r gzxiznu. Byéchu nu xni'è' Jesús len gdíxjöi'nu Lè' laugac bunách zian na' bizx quiè na' gdannu lari' nacué' len ca na' guc, la' böáctènu. <sup>48</sup>Ni'r Jesús gudxè'-nu:

—Zxi'na', le réjlè'u neda' chböacu'. Böaj lidxu', zoa dxi ladxu'u.

<sup>49</sup>Cati' ni' ru'è' didza' ni Jesús, bdxinè' ni' bönni' zè'è lidxè' bönni' blau na' qui yu'u ga tu'dubè' tu'sédè' queè' Dios, ati' gudxè' bönni' blau na':

—Chgutbi' bi'i nguldau' quiu'. Cutur upizxjnu'-nè' Bönni' Usèdi.

<sup>50</sup>Cati' byönnè' lè ni Jesús, bubi'è' didza', rè' bönni' blau na':

—Cutu gádxinu'. Gyejlè'z Dios. Huöacbi' bi'i nguldau' quiu'.

<sup>51</sup>Cati' gyaziè' Jesús yu'u na', cutu bè'è latj nu tsazlen Lè' san légaczè' Pedro len Jacobo len Juan, lenca' xuz xna'bi' nguldau' na'. <sup>52</sup>Ta'bódx nup nacué' ni'. Ta'bódx yechè'è queèbi' bi'i nguldau' na', ati' rè' lequè' Jesús, rnè':

—Cutur cödxli'. Cutu natbi' nguldau' ni'. Raszbi'.

<sup>53</sup>Gulutitjè' Lè' le nözcnè' chnatbi'.

<sup>54</sup>Ni'r gdel-lè'è na'bi' Jesús len bè'è zidz didza', rnè':

—Bi'i nguldau', gasch.

<sup>55</sup>Ni'r bu'u bö' nacczbi', bubanbi', ati' la' gyástèbi'. Gna bé'inè' lequè'

Jesús lu'è le gágubi'. <sup>56</sup>Gulubannè' xuz xna'bi', san Jesús gna bé'inè' lequè' nutu nu lè' ca na' guc.

**Rsolè'è Jesús bönni' uséd  
queè' tsjenquè' Iban**

**9** Ni'r butubè' Jesús idxínnutè' bönni' uséd queè', ati' budödè' lu na'què' yöl-la' huac len yöl-la' uná bè' lubijè' bõ' xõhui' yu'ugac bunách, len luúnè' nup te'i. <sup>2</sup>Bsolè'è lequè' tsjenquè' Iban ca rna bè'è Dios len tsajhuenquè' nup te'i.

<sup>3</sup>Jesús gudxè' lequè':

—Cutu bi gua'li' quiè la' nöz, ni xuyagdau', ni yöxj, ni yöt, ni dumí, len cutu gxoá yenli' chop lari'. <sup>4</sup>Bíti'tèz yu'u ga tsazli', gul-zóa ni' cati' uza'rli' yödz na'. <sup>5</sup>Gáti'tèz ga cutu lun lbi'ili' ba la'n bunách, gul-rúj yödz na' len gul-cuíb bëchtõ da' lalabli', le uluí' lequè' nagá'n xzguia' nabága'què'.

<sup>6</sup>Ni'r gularujè' bönni' uséd queè' na'. Guladödè' yúgu'tè yödzdau', tunè' Iban qui didza' dxi'a, len tu'únè' nup te'i yúgu'tè lu yödz na'.

**Ca gutiè' Juan, bönni'  
buquilè' bunách nis**

<sup>7</sup>Byönnè' Herodes, bönni' rna bè'è, ca nac yúgu'tè le runè' Jesús, ati' grõè baguí'i, le ta'ná bunách:

—Juan na' chbubanè' lu yöl-la' gut.

<sup>8</sup>Yela'què' ta'né':

—Chbulé'è Elías, bönni' na' bè'è didza' uláz queè' Dios.

Yela'què' ta'né':

—Chbubanè' bönni' bitsè'è bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios dza ni'tè.

<sup>9</sup>Herodes na' gnè':

—Juan na' brixá' yenè'. ¿Nuzxa caz bönni' ni, ryõnda' queè' runè' yugu' lè ni?

Rzu rbõ'è Herodes glé'inè' Jesús.

**Rugahuè' Jesús chiún gayuá' bunách**

<sup>10</sup>Cati' guludxinè' ga zoè' Jesús bönni' gbaz nasölè'è Lè', gululu'ínè' Lè' yúgu'tè le glunè'. Ni'r bch'è lequè' quizi Jesús. Yjaquè' tu latj ca'z lu xyu yödz Betsaida. <sup>11</sup>Cati' chnózigac lè ni bunách, yajnaugac Lè', ati' Jesús benè' lequè' ba la'n len bé'lenè' lequè' didza' ca rna bè'è Dios, ati' bunè' nup te'i.

<sup>12</sup>Cati' chza' ral dza na', gulabiguè'è ga zoè' Jesús idxínnutè' bönni' gbaz queè', len tè' Lè':

—Busõla' bunách ni tsjac gap dè yödzdau' len gap dè yu'udau' gdu zbi'il quiè tsajtiljquè' gap luga'nè' len bi lahuè', le nac latj ca'z ga ni zoaru'.

<sup>13</sup>Ni'r Jesús rè' lequè':

—Gul-gu'è lbi'ili' le lahuè'.

Tè' Lè':

—Gayu'z yöt xtildau' dè len chopzba' bõl dèba' queètu, o ¿naru' huayéajtsatu' tsjõ'utu' le lagu bunách zian ni?

<sup>14</sup>Nacu'è ni' ca chiún gayu'è bönni'. Ni'r gudxè' yugu' bönni' uséd queè' Jesús, rnè':

—Gul-gún ga la'bõ'è tu cõ' hueajquè', lac ca chiún hueajquè'.

<sup>15</sup>Cni glunè' ati' gulabõ'è yúgu'tè'.

<sup>16</sup>Ni'r gdel-lè'è Jesús gayu' yöt xtil na' len chopba' bõl na', ati' bchis lahuè' ruyè'è luzxbá, len rè' Dios: "Xclenu'." Ni'r buzuxzjè' leygac len bè'è quequè' bönni' uséd queè' quiè lucu'è laugac bunách na'. <sup>17</sup>Glahuè' yúgu'tè' len guluhuõljnè'. Gdõd na' gulutubè' yugu' le nagá'n, ati' guludzé'è gdu chinnu bdõ'a.

**Rnè' Pedro Jesús naquè' Cristo**

<sup>18</sup>Tu dza tsal ni' zoè' quizi Jesús, rulidzè' Dios, ati' dzagquè' Lè'

bönni' uséd queë', gnabné' lequë'  
Jesús, rnë':

—¿Nuzxa ta'ná bunách nu naca'?

<sup>19</sup>Gulubi'ë didza', ta'né':

—Ta'ná la'gac bunách nacu' Juan,  
bönni' buquile' bunách nis. Ta'ná  
yela'gac nacu' Elías, ati' ta'ná  
yela'gac nacu' bönni' bitsë'ë bönni'  
glu'ë didza' uláz queë' Dios dza  
ni'të, nubanë' lu yöl-la' gut.

<sup>20</sup>Ni'r gnabné' lequë' Jesús, rnë':

—Nazx lbi'ilili', ¿nuzxa rnalí' naca'?

Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Nacu' Cristo nasölë'ë Dios.

**Rguíxjö'ë Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'**

<sup>21</sup>Ni'r gudxtsquë' lequë' Jesús len  
gna bé'inë' lequë' nutu nu lë' Nu  
naquë' Lë'. <sup>22</sup>Ni'r rë' lequë':

—Run bayúdx saca' qui'a neda',  
Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách,  
zian le gac quia'. Luca'në' neda' ca'z  
bönni' gul tu'zejni'i len yugu' bxuz  
uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi.  
Ludöddë' neda', san töd tsonn dza  
Dios uspanë' neda' lu yöl-la' gut.

<sup>23</sup>Gudxë' ca' yúgu'të':

—Chqui' rë'nnë' bönni' të'ë neda',  
ral-la' uzóë' tslal' le naqui queë'  
len gaquë' ca bönni' zijë' zajté'ë  
lë'i yag cruz, ati' ni'r gac të'ë neda'.

<sup>24</sup>Núti'tëz bönni' rui' ladxë'ë gun  
chi'ë yöl-la' na'bán queë', unitië'  
lei, san bönni' unitië' yöl-la' na'bán  
queë' le dë'ë neda', bönni' ni gata'  
queë' yöl-la' na'bán gdu. <sup>25</sup>Cutu bi  
uzi'ë xbey bönni' chqui' utubë' queë'  
yúgu'të le dë yödzyú ni san unitië'  
tsaz yöl-la' na'bán queë'. <sup>26</sup>Nu  
bönni' rutui'në' neda' len rutui'në'  
ca' xtida'z'a, lëzca' neda', Bönni'  
Nuhuöaquë' Gdu Bunách, utui'da'  
bönni' na' cati' huöda' duná bë'a,

dzagac neda' yöl-la' yení' queë'  
Xuza' len yöl-la' yení' quequë' gbaz  
la'y queë' Dios. <sup>27</sup>Le nactë rëpa'  
lbi'ilili', nacuá' ni la'quë' bönni' cutu  
latië' cati' la'lé'irnë' dza duná bë'ë  
Dios.

**Rdza' ca rna' lahuë' Jesús**

<sup>28</sup>Cati' bza'a xunu' gbidz gdöd  
bë'ë yugu' didza' ni Jesús, ni'r  
bchë'ë Pedro len Juan len Jacobo,  
ati' grenë' tu lu guí'adau', ga na'  
bulidzë' Dios. <sup>29</sup>Tsal ni' rui'lenë'  
Dios didza', bdza' ca rna' lahuë',  
ati' böac chguichdau'z lari' nacuë'  
len gyëp yös yení'. <sup>30</sup>Ni'r gululu'  
lauquë' ga zoë' Lë' chopë' bönni'  
tuí'lenë' Lë' didza'. Nacquë' Moisés  
len Elías. <sup>31</sup>Gulayëpë' yös yení'  
chopë' ni len tuí'lenë' Jesús didza'  
ca zi'a uzé'ë yödzyú ni, gatië' lu  
yödzyú Jerusalén. <sup>32</sup>Zal-la' chraactsca  
lasië' Pedro len nup nacua'len lë',  
bayúdx gulana'zë' ta'lé'inë' yöl-la'  
yení' queë' Jesús len chopë' na'  
nacuá'lenë' Lë'. <sup>33</sup>Cati' guluzé'ë ni'  
chopë' na' ga na' zoë' Jesús, ni'r  
Pedro gudxë' Lë':

—Bönni' Usëdi, dxi'a nac zoaru' ni.  
Gúntsca'tu' tsonn yu'u lága'dau', tu  
qui'u, yetú queë' Moisés, len yetú  
queë' Elías.

Cutu nöznë' Pedro bi na' rnë'.

<sup>34</sup>Tsal ni' ru'ë didza' ni, la' grötë'  
böaj bucachi' lequë', ati' gládxinë'  
le nacu'ë lu böaj na'. <sup>35</sup>Ni'r byön  
chi'i Nu rui' didza' lu böaj na', rna:  
—Bönni' ni naquë' Zxi'na'.  
Nadxi'ida' Lë'. Gul-zé nagli' didza'  
gu'ë.

<sup>36</sup>Cati' budx bë' didza' chi'i  
na', tuzë' Jesús nagá'nlenë' lequë'.  
Ta'cuá' dxië' bönni' uséd queë',

ati' dza na' nutu nu glé' ca nac le gulalé'iné'.

**Ruúnè'-bi' Jesús bi'i bönni'  
yu'u-bi' bö' xöhui'**

<sup>37</sup>Cati' za' rení' yetú dza guluhuötjè' lu guí'adau' na' Jesús len bönni' na' dzagquè' Lè', ati' gularúj bunách zian dutsaggac Jesús. <sup>38</sup>Ni'r bē'è zidzj didza' tu bönni' nutsè'è ladj bunách zian na'. Bulidzè' Jesús, rnè':

—Bönni' Usèdi, ráta'yua' lau' duyú'-bi' bi'i bönni' quia' le nacbi' bi'i tuticz quia'. <sup>39</sup>Yu'u lébi' bö' xöhui' run ga rbódxya'abi' len ruxiztsca lébi'. Run ga rbia bdxina' zidi' rú'abi' len rurix rutultsca lébi', len gatga rusán lébi'. <sup>40</sup>Gúta'yua' lauquè' bönni' uséd quiu' lubijè' lei, san cutu gulazáqui'nè'.

<sup>41</sup>Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Lbi'ilí', curéjlè'li' len nachixi icjli'. ¿Gáca'xtè ral-la' sóalena' lbi'ilí' len gua' glena' queèli'? Djua'-bi' ni bi'i bönni' quiu'.

<sup>42</sup>Cati' ni' za'bi' rbíga'bi' ga na' zoè' Jesús, brix butultsca lébi' bö' xöhui' na', ati' gdil-lè' bö' xöhui' na' Jesús len bunè'-bi' bi'i bönni' na'. Ni'r bugu'è'-bi' lu nē'è xuzbi'.

<sup>43</sup>Gulubani yúgu'tè bunách ni' ca nac yöl-la' huac zxön queè' Dios.

**Rguíxjö'è leyúbl Jesús  
ca zi'a ludöddè' Lè'**

Tsal ni' tu'bani yúgu'tè bunách ca nac le zxön runè' Jesús, Lè' gudxè' yugu' bönni' uséd queè', <sup>44</sup>rnè':

—Gul-cú'u icj nagli' didza' ni, le zi'a ludödè' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, lu na'gac bunách.

<sup>45</sup>Cutu gulayéjni'nè' didza' ni bönni' uséd queè', le cutu rui'nè' lequè' latj Dios la'yéjni'nè', san cutu gularúguinë' la'nabnè' Jesús ca nac didza' ni.

**Nu nac blau**

<sup>46</sup>Ni'r gulazú lauquè' tunè' rusbó bönni' uséd queè' Jesús. Ta'nabi lza'què' tuè' yetué' núzxlè' gaquè' blau. <sup>47</sup>Ráquibe'inè' Jesús le ta'zá' ládxi'què', ati' gdel-lè'è'-bi' tubi' bi'idau', len buzóè'-bi' cuitiè'. <sup>48</sup>Ni'r rē' lequè':

—Núti'tèz bönni' gunè' ba la'n tu bi'idau' cni le náquibi' quia', néda'cza' gunè' ba la'n, ati' nu bönni' gunè' neda' ba la'n, gunè' ca' ba la'n Xuza' nasölè'è neda'. Qui lé ni na' bönni' nutsè'è ladjli' nacrè' nöxj ladxi', bönni' ni naquè' blau.

**Nu curdá'baga' rē'u, raclen rē'u**

<sup>49</sup>Ni'r bulidzè' Jesús Juan, rnè':

—Bönni' Usèdi, blé'itu'-nè' bönni' rugunè' dxin lau' rubijè' bö' xöhui', ati' gna bé'itu'-nè' le cutu dē'è rē'u.

<sup>50</sup>Jesús rē' lè':

—Cutu gna bé'ili'-nè', le raclen rē'u nu curdá'baga' rē'u.

**Rdil-lè' Jesús Jacobo len Juan**

<sup>51</sup>Cati' chza' gal-la' dza ral-la' gatiè' Jesús len huèpè' yehua' yubá, benè' bayúdx tsijè' Jerusalén.

<sup>52</sup>Bsölè'è yugu' bönni' gbaz queè' la'nörè' ca Lè', ati' yjaquè' tu yözdau' quegac bunách Samaria tsajpa'què' ga uga'nè' tu dzò'. <sup>53</sup>Cutu glunè' Jesús ba la'n bönni' yödz na' le chnac queè' Jerusalén zijè'. <sup>54</sup>Cati' gulalé'inè' lè ni Jacobo len Juan, bönni' uséd queè', tè' Jesús:

—Xan, ¿naru' gnábtsc'a'tu' huötj gui' za' yehua' yubá le usnít lequë', guntu' ca na' benë' Elías?

<sup>55</sup>Bueycjè' Jesús len gdil-lë' lequë', rnë':

—Cutu nózili' bizxa bö' dzag lbi'ili'. <sup>56</sup>Bida' ni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, clëg quië usnitia' yöl-la' na'bán quegac bunách, san bida' duslá' bunách.

Ni'r yjaquë' yödzyubl.

### Nup të'ni tsjaclen Jesús

<sup>57</sup>Tsal ni' yu'uquë' nöz Jesús len bönni' da'quë' Lë', bdxinë' ni' tu bönni', len rë' Jesús:

—Xan, rë'nda' sá'lena' Li' gátitëz ga tsiju'.

<sup>58</sup>Jesús rë' lë':

—Yugu' böza', nacuá' zxan guiöj quecba', ati' yugu' bguindau', dxiagac lidxcba', san neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, cutu dë quia' ga gata' uzí' ladxa'a.

<sup>59</sup>Ni'r gudxë' bönni' yubl Jesús, rnë':

—Gda' neda'.

Bönni' ni gudxë' Lë':

—Xan, benn neda' latj huöja' zi'al lidxa' ga gdxinr dza chbucacha'a-në' zuza'.

<sup>60</sup>Jesús gudxë' lë':

—Bë' latj bönni' chzoa latië' lucachë'ë nup chnat quequë', san li', gyeaj, yjen Iban ca gna bë'ë Dios.

<sup>61</sup>Ni'r bdxinë' yetüë' ca', rë' Jesús:

—Xan, rë'nda' sá'lena' Li', san benn neda' latj tsija' zi'al tsajzéyagacda'-në' didza' di'a dza quia'.

<sup>62</sup>Jesús gudxë' lë':

—Núti'tëz bönni' rui' ladxë'ë le rac yödzyly' naquë' ca bönni'

ruga'në'-ba' bëdx len ruyúë' zaca' cúdzu'lë'. Nu run cni cutu nac Isaca' tsaz ga rna bë'ë Dios.

### Rsolë'ë Jesús tsonnlalj yu chië' bönni' tsjenquë' Iban

**10** Gdöd glac lë ni, gröë' Xanru' yetsonnlalj yu chië' ca' bönni' uséd queë', ati' bsölë'ë lequë' chop hueajquë' la'nörë' ca Lë' tsjaquë' yúgu'të yödzyubl len yödzyubl gap chzoa tödë' Lë'. <sup>2</sup>Gudxë' lequë':

—Le nactë, dëtsca dxin quia', le nac ca tu la' yël zxon ga nu tsajchíb, san nabábz huen dxin quia'. Qui lë ni na', gul-gáta'yu lahuë' Dios, naquë' Xan la' yël na', gsölë'ë yugu' huen dxin ga nac la' yël queë'.

<sup>3</sup>Gul-tséaj na'a. Gul-yutsca', neda' rsöla'a lbi'ili', nacli' ca bö'cu' zxila' zjacba' ladjcba' bö'cu' zuga' snia'.

<sup>4</sup>Cutu gual'i' yöxj dumí ni bzud yöt, len cutu gual'i' yetü cö' löl-li', len cutu tseyli' güi'lenli' bunách didza' gap nac la' nöz.

<sup>5</sup>Gátitëz yu'u ga tsazli', zi'al gnali': “Le rbequi dxi ladxi' gac quegac bunách nacuá' yu'u ni.”

<sup>6</sup>Chqui' zoa ni' nu bönni' rë' dxi ladxë'ë, uga'nlen lë' le rbequi dxi ladxi' na' gnabli', san chqui' cuzóa ni' nu bönni' cni, uga'nlen lbi'ili' le rbequi dxi ladxi' na' gnabli'.

<sup>7</sup>Gul-gá'n yu'u ga na' tsazli' len gul-guí'aj gul-gagu bi lunnë' queëli', le udzölcznë' bönni' huen dxin le gahuë'.

Cutu tödli' yu'u yu'u. <sup>8</sup>Gátitëz yödzyubl ga tsazli' ati' lun lbi'ili' ba la'n, gul-gagu le lucu'ë lauli'.

<sup>9</sup>Gul-ún nup te'i nacuá' yödzyubl na', len gul-guíë' lequë': “Chbdxin ga zoali' le rna bë'ë Dios.”

<sup>10</sup>Gátitëz yödzyubl ga tsazli', chqui' cutu lun lbi'ili' ba la'n, gul-rúj

tsajsoali' la' nöz qui yödZ na', gnali':  
 11 "Bëchtö qui ladzli' da' lalabtu'  
 ruquindjtu' lei, le ruluí' nabága'li'  
 zxguia', san ral-la' gnóZili' lë ni,  
 chbdxin ga zoali' le rna bëtë Dios."  
 12 Neda' rëpa' lbi'ili', cati' gdxin  
 dza gchuguë' Dios quegac bunách,  
 la'zaca' la'guí'ir bunách yödZ ni'  
 ca la'zaca' la'guí'i bunách yödZ  
 Sodoma, nup ni' busnitië' Dios.

### Le gac quegac nup culubí'i ládxi'gac

13 Gnë' ca' Jesús:

—Bica' bayechi' lbi'ili', bunách  
 yödZ Corazín. Bica' bayechi' lbi'ili',  
 bunách yödZ Betsaida. La'naru'  
 glac lu yödZ Tiro len lu yödZ Sidón  
 yugu' yöl-la' huac rubani ca yugu'  
 le bena' ga zoali', dza ni'të lubí'i  
 ládxi'quë' bönni' ni', lacuë' lari'  
 ca'z len la'gu'ë dö cuinquë', le uluí'  
 chgulubí'i ládxi'quë'. 14 Qui lë ni  
 na', cati' gdxin dza gchuguë' Dios  
 quegac bunách, saca' qui'rli' ca  
 la'zaca' la'guí'ë bönni' Tiro len  
 Sidón. 15 Lbi'ili', bunách Capernaum.  
 ¿Naru' cugúC queëli' ca gyëpli'  
 ga nu ryaz yehua' yubá? Huötjli'  
 tsajtsazli' latj chul quegac nup  
 natgac.

16 Ni'r gudxë' yugu' bönni' uséd  
 queë' Jesús, rnë':

—Nu ruzé nag lbi'ili', ruzé nag  
 ca' neda', ati' nu rucá'n lbi'ili' ca'z,  
 rucá'n ca' neda' ca'z, len nu rucá'n  
 neda' ca'z, rucá'n ca' ca'z Xuza',  
 nasölë'ë neda'.

### Tu'dxinë' ga zoë' Jesús

#### bönni' yjenquë' lban

17 Cati' guludxinë' ga zoë' Jesús  
 tsonnlalj yu chië' bönni' na' bsölë'ë  
 Lë', yjenquë' lban, ta'né':

—Xan, tun ca rnatu' bö' xöhui'  
 cati' ruguntu' dxin lau' Li'.

18 Jesús gudxë' lequë':

—Neda' blé'ida' Satanás tu' xöhui',  
 gbix zxan luzxbá ca run yös, ryaz  
 luyú. 19 Gul-yutsca', neda' nudöda' lu  
 na'li' yöl-la' uná bë' söncl'i-ba' bël snia'  
 len xajnó' ati' cutu bi gac queëli', ati'  
 uxicjli' lu yöl-la' uná bë' qui tu' xöhui',  
 nu curle'i rë'u dxi'a. 20 Na'a, gul-dziji,  
 clëgz le tun ca rnali' bö' xöhui', san le  
 nayujgac lali' lu guich ni' yehua' yubá.

### Rudzijnë' Jesús

21 La' ni'z rudzijnë' Jesús, dzaguë'  
 Lë' Dios Bö' La'y, rnë':

—Rgu'a Li' yöl-la' ba, Xuza', nacu'  
 Xani yehua' yubá len Xani luyú ni, le  
 bucachu'u yugu' lë ni laquë' bönni'  
 tac szxöni len bönni' ta'yejni'i, san  
 bului'icnu'-bi' bi'ida'u' ca nac. Ca' gac,  
 Xuza', le cni bdzag ladxu'u.

22 Ni'r gnë':

—Yúgu'të budödë' lu na'a Xuza'.  
 Nutu nu bönni' nöznë' Nu naquë'  
 Zxi'në' Dios, san tuzë' Dios Xuz  
 nöznë', ati' nutu nu nözi Nu naquë'  
 Dios Xuz, san tuzë' Zxi'në' nöznë',  
 ati' gnózigac ca' nup na' Zxi'në'  
 rë'nnë' ului'inë' lequë' Xuzë'.

23 Ni'r buyúë' yugu' bönni' uséd  
 queë' Jesús len rë' lequë':

—Bica' bagac nup ta'le'i le rlé'ili' lbi'ili',  
 24 le rëpa' lbi'ili': Glë'nnë' la'lé'inë' le  
 rlé'ili' zian bönni' glu'ë didza' uláz queë'  
 Dios len bönni' gulaná bë'ë, san cutu  
 gulalé'inë' lei. Glë'nnë' la'yönnë' le  
 ryónili', san cutu gulayönnë' lei.

### Bönni' Samaria naquë' tsahui'

25 Ni'r gyasë' bönni' gdau' usëdi,  
 len quië si' bë'ë Jesús, gnabnë' Lë',  
 rnë':

—Bönni' Usëdi, ¿bizxa ral-la' guna' quië gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

<sup>26</sup>Jesús rë' lë':

—¿Bizxa caz nayúj lu guich lu zxba queë' Moisés? ¿Nacx rusaca' quiu' lë na' rulabu'?

<sup>27</sup>Bubi'ë didza' bönni' na', rnë':

—Cni rna: Gdxi'inu' Xanu'

Dios gdu ladxu'u, len lu gdu icj ládxi'da'u, len lu gdu yöl-la' run quiu', len lu gdu yöl-la' rejni'i quiu', ati' gdxi'inu' böchi' lza'u ca nadxí'i cuinu'.

<sup>28</sup>Jesús rë' lë':

—Dxí'adau' bubu'u didza'. Ben cni, ati' gata' quiu' yöl-la' na'bán na'.

<sup>29</sup>Le gu'nnë' bönni' na' ubíj dxi'a cuinë', rë' Jesús:

—¿Nuzxa na' böchi' lza'a?

<sup>30</sup>Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Gzë'ë Jerusalén bönni', rudinnië', zijë' yödz Jericó. La' nöz ni' gulazönë' lë' gban. Gulagüë' lari' nacuë' len glunë' lë' huë'. Ni'r guluzé'ë ni', nuca'nquë' lë', chratczë'. <sup>31</sup>Ni'r gdödë' la' nöz ni' bxuz. Cati' blé'inë' bönni' huë' na', tsla'l gdödë'. <sup>32</sup>Gdödë' ca' ni' bönni' nababë' xxi'n xsoë' Leví, bönni' na' tunë' dxin qui gdau'. Cati' blé'inë' lë', tsla'l ca' gdödë'. <sup>33</sup>Lëzca' yu'ë nöz na' bönni' Samaria, ati' bdxinë' gal-la' ga dë' bönni' huë' na'. Cati' blé'inë' lë', buechi' ladxë'ë lë'.

<sup>34</sup>Gbiguë'ë ga na' dë', ati' glu'ë le za len xisi uva nal lu huë' queë', len buchólinë' lei lari'. Ni'r bdxie' lë' cúdzu'ba' böa' queë' len bu'ë lë' yu'u ga ta'dxinë' bönni' yu'uquë' nöz, ati' ni' ben chi'ë lë'. <sup>35</sup>Cati' za' rení' yetú dza, len chzoa uzé'ë ni' bönni' Samaria na', glijë' laxxjé' qui chop dza, le buca'në' lu në'ë bönni'

xan yu'u na', rë' lë': “Ben chi'ë bönni' ni, len chqui' utóu' yelati' dumí, ubi'a quiu' neda' cati' huóda'.”

<sup>36</sup>Na'a, ¿nacx runi li'? ¿Núzxalë' bönni' yonn ni guquë' böchi' lzë'ë bönni' na' glu'ë dö' queë' bönni' gban?

<sup>37</sup>Bubi'ë didza' bönni' gdau' usëdi na', rë' Jesús:

—Bönni' na' buechi' ladxë'ë lë'.

Ni'r Jesús gudxë' lë':

—Gyeaj na'a, yjen ca' li'.

### Le benë' Jesús lidxcnu Marta len María

<sup>38</sup>Ni'r bu'ë nöz Jesús, bdxinë' tu yödzdau' ga ni' bchë'nu Lë' lidxcnu ngul lënu Marta. <sup>39</sup>Marta ni zoanu ngul zxilnu lënu María, ati' María na' gró'tënu ga nac xni'ë Jesús, ruzë nagnu xtidzë'ë. <sup>40</sup>Marta na' bubu' bugui'nu, zian dxin runnu, ati' gbíga'nu ga na' zoë' Jesús, rënu Lë':

—Xan, ¿naru' cu rui' ládxi'tsu' neda' le nuca'nbi' neda' bi'i zxila' ni, ati' tuza' runa' dxin? Gudx-bi' gáclenbi' neda'.

<sup>41</sup>Bubi'ë didza' Jesús, rë'-nu:

—Marta, Marta, ruúbi ruguí'itsquinu', len zian le rui' ladxu'u runu'. <sup>42</sup>Tuz le run bayúdx nu gun, ati' María ni gröbi' lë na' nactër dxi'a, ati' lë na' gröbi' cutu gdua queëbi'.

### Ca ral-la' ulidzru'-në' Dios

**11** Tu dza ni' rulidzë' Dios Jesús. Cati' budx bé'lenë' Dios didza', rë' Lë' tuë' bönni' uséd queë', rnë':

—Xan, bsëdi netu' ulidzru'-në' Dios guí'lentú'-në' didza', ca benë' Juan, busëdnë' bönni' da'quë' lë'.

<sup>2</sup>Ni'r Jesús rē' lequē':  
 —Cati' ulidzli'-nē' Dios  
 giú'lenli'-nē' didza', gul-ná:  
 Xuztu', zu' yehua' yubá, gac  
 zxön lau'.  
 Gda gna bē'u.  
 Luyú ni gac ca rdzag ladxu'u Li',  
 ca na' rac ni' yehua' yubá.  
<sup>3</sup>Benn le gágutu' na'a dza.  
<sup>4</sup>Bnit lau netu' dul-la' nabága'tu'  
 Ca netu' ca' runít lautu' nup bi  
 tun queētu'.  
 Cutu gu'u latj si' bē' netu' le  
 xöhui',  
 San buslá netu' lu na' nu rua'  
 dö'.  
<sup>5</sup>Jesús rē' ca' lequē':  
 —Chqui' zoē' bönni' nuts'ē' ladjli',  
 len zoē' böchi' lzē'ē, len chqui' tsijjē'  
 ga na' zoē' ladxi' yēl, ati' ulidzē' lē',  
 gnē': "Böcha'a, benn quia' tsonn  
 yöt xtil <sup>6</sup>le zi'a bdxinē' quia' böchi'  
 lza'a, zē'ē zi'tu', san cutu bi dē  
 gu'a-nē' gahuē'." <sup>7</sup>¿Naru' ubi'ē  
 didza' cni bönni' na' zoē' yu'u, guiē'  
 lē': "Cutu utsa'u neda'. Chnayéj  
 yu'u, ati' chdélenchi' neda' bi'i quia'.  
 Cutu gac tsasa' bi gunna' quiu'?"  
<sup>8</sup>Neda' rēpa' lbi'ilil': Zal-la' cutu  
 tsasē' bi unödzjē' queē' le naquē'  
 böchi' lzē'ē, san tsasē' len unödzjē'  
 queē' yúgu'tē le rquinnē' quiē cutur  
 upizxjnē' lē'. <sup>9</sup>Qui lē ni na' rēpa'  
 lbi'ilil': Gul-náb, ati' Dios gunnē'  
 queēli'. Gul-quílj, ati' gdzöl queēli'.  
 Gul-lídz ra' yu'u, ati' tsalj queēli'.  
<sup>10</sup>Nu rnab, rzi' qui, ati' nu rguilj,  
 rdzöl qui, ati' nu rulídz ra' yu'u,  
 ryalj qui.  
<sup>11</sup>'Chqui' zoē' bönni' nuts'ē' ladjli',  
 naquē' xuz, len chqui' gnábibi' lē'  
 yöt xtil zxi'nē', ¿naru' unödzjtsē'  
 queēbi' guiöj? Chqui' gnábibi' lē'

tuba' böl, ¿naru' unödzjtsē' queēbi'  
 bēl? <sup>12</sup>Chqui' gnábibi' lē' dxit qui  
 börj, ¿naru' unödzjtsē' queēbi'  
 xajno'? <sup>13</sup>Cni nac, chqui' nacli'  
 lbi'ilil' huia'dö' san nózili' unödzjli'  
 quecbi' zxi'nli' le nac dxi'a, nactēr  
 löz gunnē' queēli' Dios Bö' La'y  
 Xuzli' zoē' yehua' yubá, nul-li'  
 gnábili' Lē'.

**Ta'né' runē' dxin Jesús len  
 yöl-la' huac qui tu' xöhui'**

<sup>14</sup>Tu dza bubijē' bö' xöhui' yu'u  
 bönni' Jesús, le run ga curnē'. Cati'  
 burúj bö' xöhui' na', bē'ē didza'  
 bönni' na' cugnē', ati' gulubani  
 bunách nacuá' ni'. <sup>15</sup>La'gac bunách  
 nacuá' ni' ta'ná:

—Len yöl-la' huac qui tu' xöhui'  
 Beelzebú, xangac bö' xöhui', rubijē'  
 yugu' bö' xöhui' na'.

<sup>16</sup>Glē'ni la'zíl' bē' Jesús yela'gac  
 bunách na', ati' gulanabi Lē' gunē'  
 tu le gac bē' za' yehua' yubá.

<sup>17</sup>Ráquibe'inē' Jesús le ta'zá'  
 ládxi'quē', ati' rē' lequē':

—Gáti'téz ga ta'ná be'i lza'gac  
 bunách, chqui' la'rúj chopl la'  
 leygacz bunách na', la'nít. Chqui'  
 la'rúj chopl bunách nacuá' tu yu'u,  
 udx quegac. <sup>18</sup>Lēzca' cni rac qui  
 Satanás, tu' xöhui', lēzca' nazí' lei  
 Beelzebú. Chqui' la'rúj chopl nup  
 da'gac lei, ¿nacx gac gdia' yöl-la'  
 uná bē' qui? ¿Rnátsali' na'a: len  
 yöl-la' huac qui Beelzebú rubija'  
 yugu' bö' xöhui'? <sup>19</sup>Chqui' neda',  
 len yöl-la' huac qui Beelzebú rubija'  
 yugu' bö' xöhui', ¿nuzxa runn  
 quegac nup da'gac lbi'ilil' yöl-la'  
 huac tu'bíj yugu' bö' xöhui'? Qui lē  
 ni na', nup ni nacgac bē' nachixili'.  
<sup>20</sup>Chqui' neda', len yöl-la' huac queē'

Dios rubíjgaca' bö' xöhui', le nactë chbdxin ga zoali' le rna bë'ë Dios.

<sup>21</sup>Cati' dë lu në'ë le rneynë' bönni' nal, len run chi'ë lidxë', nac chi'i dëra le dë queë'. <sup>22</sup>Na'a, chqui' zë'ë yetué' bönni' náltërë' ca lë' len uxicjë' lë', ni'r cuë' yúgu'të le rneynë', lë na' ruzxöni ladxë'ë, ati' quisië' le dë queë' bönni' na'.

<sup>23</sup>Nu curaclen neda', rdá'bagá' neda'. Nu curutublen neda', ruslás nu na'.

**Ca nac qui bö' xöhui' rudxín xlatj**

<sup>24</sup>Gnë' ca' Jesús:

—Cati' r-ruj lu bönni' bö' xöhui', rda gap nabídx, rguilj ga uzí' ladxi'. Chqui' cutu gdzöl qui, gna: “Huöja' xlatja' ga ni' bruja'.” <sup>25</sup>Cati' rudxín ni', rajxaca' bönni' na', naquë' ca tu yu'u chnulúa len chnabá'a quië nu tsajsóa ni'. <sup>26</sup>Ni'r reaj len rajxí' yegádx bö' xöhui', nácgactër xöhui' ca lei, ati' ta'yú'u bönni' na'. Na'a, le rac queë' bönni' na' nayáli'tër ca le guc queë' zi'al.

**Le nac bica' ba le nac gdu**

<sup>27</sup>Tsal ni' ru'ë didza' ni Jesús, bë'nu zidzj didza' ngul nútsa'nu ladj bunách zian na', rnanu:

—Bica' ba ngul na' bia'nu Li' lë'nu, len bica' ba ca' lchu'nu ga na' gudxu'u.

<sup>28</sup>Bubi'ë didza' Jesús, gnë':

—Nácgactër bica' ba nup ta'yöni xtidzë'ë Dios len tun ca rna.

**Ta'nabnë' Jesús gunë' le gac bë' nuzxa naquë'**

<sup>29</sup>Tsal ni' ta'biga' ga zoë' Jesús bunách zian, gzu lahuë' ru'ë didza', rnë':

—Ta'nabi neda' bunách tua'dö' ni guna' le gac bë' ga za' yöl-la' huac quia', san cutu bi le gac bë' la'lé'inë'. Tuz le gac bë' ca na' guc queë' Jonás la'lé'inë'. <sup>30</sup>Ca na' guc queë' Jonás, guquë' tu le nac bë' laugac bunách yödz Nínive, lëzca' cni gac quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gaca' tu le gac bë' laugac bunách dza ni zoaru' na'a. <sup>31</sup>Cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách len cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, Dios uchisë'-nu ngul dza ni'të gna bé'inu bunách luyú ni' dë tsla'la ga rdöd gbidz beo' ziaq, ati' le bennu uluf' nabága'gac bunách ni zxguia', le bidnu lënu, brujnu ga nac zi'tu' quië duzé nagnu didza' rejni'i bë'ë Salomón, bönni' gna bé'inë' bunách Israel, san na'a, zoa' ni neda', len náctëra' blau ca Salomón na'. <sup>32</sup>Lëzca' cni, Dios uchisë' bönni' gulaculé yödz Nínive cati' gdxin dza gchugu bë'ë quegac bunách len cuequi xbeynë' bunách dza ni zoaru' na'a, ati' le glunë' uluf' nabága'gac bunách ni zxguia', le gulubí'i ládxi'quë' bönni' Nínive cati' gulayönnë' lban benë' Jonás, ati' na'a zoa' ni neda', len náctëra' blau ca Jonás na'.

**Le rgu'u yení' lu icj ládxi'dau'ru'**

<sup>33</sup>Gnë' ca' Jesús:

—Cati' nu ruquel-la' gui', cutu rgu'u lei ga nagachi', len cutu rudusi' léi gui'n, san ruzóa lei xtsa' ga lna', quië uzení' quegac nup ta'yáz yu'u na'. <sup>34</sup>Yöj lauru' nac ca tu le rgu'u yení' lu icj ládxi'dau'ru'. Chqui' yöj lau' nac dxi'a, gduteo' yudz le nac yení', san chqui' nac xöhui' yöj lau', gduteo' yudz le nac

chul xöhui'. <sup>35</sup>Ben chi'i cuinu' na'a, cui huöac chul læ na' rgu'u yení' lu icj ládxi'da'u. <sup>36</sup>Cni nac, chqui' gduteo' nadz'é'iznu' le nac yení' len cutu bi zoalen lí' le chul xöhui', yúgu'tè glé'ínu' dxi'a ca rac catí' ruzení' quiu' gui'.

**Ruquié' Jesús yugu' bönni' gdau'**

<sup>37</sup>Catí' budx bè'è didza' ni Jesús, bulidzè' Lè' tsajtágulenè' lè' bönni' gdau' fariseo. Catí' gyaziè' Jesús lidxè' bönni' gdau' na', grö'è rahuè'. <sup>38</sup>Catí' blé'inè' Lè' bönni' gdau' fariseo na', bubannè' le cutu gdiv nè'è Jesús catí' zi'a gahuè'. <sup>39</sup>Xanru' rè' lè':

—Lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, rguib cuinli' ca rguibli' láhuilgac le ri'iji ráhuili', san lu icj ládxi'dau'li' ruhuídí'li' len rza' ládxi'li' le cunác. <sup>40</sup>Lbi'ili', bönni' curéjni'li'. ¿Naru' cu nózili', Nu ben le zoa lahuiz ben ca' le yu'u lè'il? <sup>41</sup>Na'a, gul-gún gun le dè queèli', ati' ni'r huöac dxi'a yúgu'tè le dè queèli'.

<sup>42</sup>'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo. Rguixzjli' qui gdau' tu cuia tsa tu chi cuia le rzi'li' qui xhueaj, len qui guixi' rud, len quegac guixi' cuandau', san rudödzli' le nac tsahui' len yöl-la' nadxí'i queèli' Dios. Yugu' læ ni run bayúdx gunli', len cutu uca'nli' yezíca' læ na' runli'.

<sup>43</sup>'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo. Ré'nili' cò'li' gap nac blau lu yu'u ga rudubli' rusèdli' queè' Dios len ré'nili' lulídz lbi'ili' ba zxön bunách gap nac lahui' laugac bunách.

<sup>44</sup>'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usèdi, lenca' lbi'ili', bönni'

gdau' fariseo, bönni' rulu'f'z tsahui' cuinli', le nacli' ca nacgac yeru ba quegac nup natgac le cunala'gac, ati' ta'dá láhuigac yeru ba na' bunách len cutu táquibe'inè'.

<sup>45</sup>Ni'r bubí'è didza' bönni' gdau' usèdi raquè' zxba queè' Moisés, rè' Jesús:

—Bönni' Usèdi, catí' rnau' cni, netu' ca' runu' zi'.

<sup>46</sup>Jesús rè' lè':

—Bica' bayechi' ca' lbi'ili', bönni' gdau' usèdi racli' zxba queè' Moisés, le ruspága'cli' bunách yua' zi' le le cugác nu gua', san lbi'ili' ni lati'z cutu ruláhuili' lei len na'li'.

<sup>47</sup>'Bica' bayechi' lbi'ili', le rchisli' lguitj qui ba ga nagáchi'què' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, bönni' ni' guludöddè' lequè' xuz xtau'li'. <sup>48</sup>Cni nac, runli' lna' lau runli' tuz le glunè' xuz xtau'li' le guludödcde' lequè' xuz xtau'li' na', ati' lbi'ili' rchisli' lguitj qui ba ga nagáchi'què'.

<sup>49</sup>'Qui læ ni na', lu yöl-la' rejni' queè', Dios gnè' cni: "Gsöla'a quequè' bönni' lu'è didza' uláz quia' len yugu' bönni' gbaz quia', ati' yugu' bönni' ni, la'què' ludödcde', len yela'què' la'bía ládxi'què'."

<sup>50</sup>Cni gunè' Dios le cuequi xbeynè' bunách dza ni zoaru' na'a, ni'a qui rön quegac yúgu'tè bönni' glu'è didza' uláz queè', bönni' ni' guludödi lequè' bunách catí' gzu lau zi'a rata' yödzlyú <sup>51</sup>ga gzu lau nu budödi Abel, ga bdxintè guludöddè' Zacarías, bönni' na' guludöddè' gatsj lahui' ga dè bcugu la'y ga na' tu'zégui'què'-ba' bòa' bédxdau' lahuè' Dios len ga zoa latj la'y. Qui læ ni na', rëpa' lbi'ili', Dios cuequi xbeynè' bunách dza ni zoaru' na'a,

ni'a qui rön quegac yúgu'tè bönni' na' guludödcde' lequë' xuz xtau'li'.

<sup>52</sup>Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gda'u usëdi, racli' zxba queë' Moisés. La' lbi'izli' dë lu na'li' xzi'n guia qui latj ga rdzóliru' yöl-la' rejni'i. Lbi'ili' cutu ryazli', ati' ruzága'li' xnözgcac nup të'ni la'yáz.

<sup>53</sup>Cati' budx bé'lenë' lequë' didza' ni Jesús, gulaléytsquinë' Lë' bönni' gda'u tu'sëdi len yugu' bönni' gda'u fariseo, ati' gulazú lauquë' ta'nabi yúdxtsquinë' Lë' ca nac zian le tac, <sup>54</sup>le tu'bjë' Lë' didza' quië gac luquë' Lë' ni'a qui didza' ubi'ë.

#### Rusëdnë' Jesús ca nac yöl-la' rulu'iz tsahui' cuini

**12** La' dza na'z guludúb ga zoë' Jesús zian gayuá' bunách ga bdxintë ta'röliz lza'gac bunách na'. Ni'r gzu lahuë' Jesús rë' zi'al yugu' bönni' uséd queë', rnë':

—Gul-gún chi'i cuinli' qui le nac ca xnë'i yöt xtil quequë' bönni' gda'u fariseo, le nac yöl-la' rulu'iz tsahui' cuini quequë'. <sup>2</sup>Cutu bi dë le nac landau'z le cuglá' lahui, len cutu bi dë le nagachi' le cugác bë'. <sup>3</sup>Qui lë ni na', yúgu'tè le chgnali' ga nac chul, la'yöni lei bunách ga nac lu yení', ati' didza' bë'li' bagachi'z ga gzoa lu yu'u nayéy, gac lban qui ga nac lahuí' laugac bunách.

#### Nu ral-la' gádxiru'

<sup>4</sup>Gnë' ca' Jesús:

—Bócha'adau', rëpa' lbi'ili': Cutu gádxili' bönni' tu'dödcde' bunách, ati' töd na' cutur bi gac lunë' quegac. <sup>5</sup>Ulu'ida' lbi'ili' nu ral-la' gádxili'. Gul-gadxi Nu na' gac ugúa yöl-la' na'bán queëli', len töd na'

dë lu në'ë yöl-la' uná bë' chu'në' lbi'ili' lu gui' gabíl. Ja, rëpa' lbi'ili', gul-gadxi Nu na'.

<sup>6</sup>¿Naru' cu túti'quë'-ba' gáyu'ba' bguindau' len chop dumí lasdau'? Nituba' lecba', cutu ral ladxë'ë-ba' Dios. <sup>7</sup>Lëzca' cni, yúgu'tè guitsa' icjli' nababgac lahuë' Dios. Qui lë ni na', cutu gádxili'. Nazáca'tërl'i lbi'ili' ca zianba' bguindau'.

#### Nup ta'ná náquigac queë' Jesús

<sup>8</sup>Gnë' ca' Jesús:

—Rëpa' lbi'ili': Yúgu'të bönni' ta'në' náquicnë' quia' neda' laugac bunách, lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gnia' náquicnë' quia' lauquë' gbaz la'y queë' Dios, <sup>9</sup>ati' bönni' ta'dá'baguë'ë náquicnë' quia' laugac bunách, lëzca' neda' tá'baga'a náquicnë' quia' lauquë' gbaz la'y queë' Dios.

<sup>10</sup>'Yúgu'të nup bi la'në' quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gac unít lahuë' leygac Dios, san nu gnë' zi' queë' Dios Bö' La'y, cutu unít lahuë' nu na' Dios.

<sup>11</sup>'Cati' la'ché'ë lbi'ili' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, len lauquë' bönni' la'bequi xbeynë' lbi'ili', len lauquë' bönni' dë lu na'quë', cutu ubi ugu'i'li' nacx gunlí' o bizxa didza' ubi'ili', o bizxa gnali'. <sup>12</sup>La' dza na'z usëdnë' lbi'ili' Dios Bö' La'y le ral-la' gnali'.

#### Huac gun ga gal ládxi'ru'-në'

#### Dios yöl-la' tsahui' queëru'

<sup>13</sup>Rë' Jesús bönni' nutsë'ë ladj bunách zian na', rnë':

—Bönni' Usëdi, gudxë' böcha'a gunnë' uláz quia' le guta' queë' xuztu'.

<sup>14</sup> Jesús rë' lë':

—Bönni'. ¿Naru' zoa nu buzóa neda' ca nu cuequi xbey lbi'ili', o nu gun gatsj le dë queëli'?

<sup>15</sup> Ni'r gudxë' bunách nacuá' ni Jesús, rnë':

—Gul-yutsca'. Gul-gún chi'i cuinli' cui uhuídi'li'. Le uzi'ë xbey bönni' cutu nacz le zian le dë queë'.

<sup>16</sup> Ni'r bé'lenë' lequë' didza' Jesús, benë' Isaqui', rnë':

—Zoë' bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui' queë', ati' szxöni runódzj glap lu xyuë'. <sup>17</sup> Ni'r gza' ladxë'ë bönni' na', rnë': “¿Nacx guntsa'? Cutu dë ga gun chi'a le rulá' quia'.” <sup>18</sup> Ni'r rnë': “Cni guna'. Uquindjca' yu'u ga run chi'a le rulá' quia', ati' guna' yugu' yu'u zxöntër ca', ati' ni' gun chi'a le rulá' quia' len yugu' le dë quia'. <sup>19</sup> Ni'r gac guië cuina': Chdëtsca quia' zian le chnutuba', le gáhuída' zian iz. Uzi'tsca ladxa'a. Gui'j gahua', len udzijda'.” <sup>20</sup> Ni'r Dios rë' lë': “Li', bönni' cunözi. Na'a dzö' gatiu'. Na'a, ¿nuzxa caz gaqui qui, lë na' chnutubu'?” <sup>21</sup> Cni rac queë' bönni' rutubë' la' queëzë' yöl-la' tsahui', len cutu runë' le nac ca yöl-la' tsahui' lahuë' Dios.

**Dios run chi'ë bunách queë'**

<sup>22</sup> Gdöd ni' gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili': Cutu ubi uguí'ili' ni'a qui le gui'j gáguli', lë na' nabánili', o ni'a qui lari' gáculi'. <sup>23</sup> Nacr lsaca' yöl-la' na'bán queëli' ca le ráguli', ati' nacr lsaca' gdu ca nayá' nabinli' ca lari' ráculi'. <sup>24</sup> Gul-yutëz ca rac quecba' beycj. Cutu tazba', len cutu ta'lapba', len cutu nacuá' quecba' ga lun chi'iba'

le rulá' quecba', san Dios rugahuë' lecba'. ¿Naru' cu nazáca'tërli' lbi'ili' ca yugu' bguindau'? <sup>25</sup> ¿Nuzxa caz bönni' nutsë'ë ladjli' gac gunë' ga soë' gbanë' yetú chi'i'dau'z le ruúbi ruguí'i ládxi'dau'huë'? <sup>26</sup> Qui lë ni na', chqui' cugác gunli' lë ni nac cuidí'z, ¿bizx quië ruúbi ruguí'ili' ni'a qui le nac zxöntër?

<sup>27</sup> Gul-yutëz ca ta'zxón yöjdau'. Cutu tun du lari' len cutu tab lari', san rëpa' lbi'ili', cutu gucr lach ca nacgac yöjdau' ni lari' gucuë' Salomón, zal-la' szxöni guta' queë' yöl-la' tsahui'. <sup>28</sup> Chqui' runë' lach Dios yugu' yöj guíxi'dau' rö'gac na'a ladj guixi', ati' cxö huidzj la'gu'ë leygac lu gui', ¿naru' cu gunë' queëli' le zxöntër ca', lbi'ili', curéjlë'li' Dios gdu ládxi'li'? <sup>29</sup> Qui lë ni na', cutu güi' ládxi'li' le ral-la' gáguli', len le ral-la' gui'jli', len cutu ubi uguí'i ládxi'dau'li'. <sup>30</sup> Yúgu'të lë ni ta'guíj bunách yödzlyú ni, san chnözcznë' Xuzli' Dios yugu' le rquínili'. <sup>31</sup> Gul-güi' ládxi'li' tsazli' ga rna bë'ë Dios, ati' yúgu'të lë ni cu'ë xnöz queëli'.

**Yöl-la' tsahui' rgu'ru' yehua' yubá**

<sup>32</sup> Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gádxili', lbi'ili' na' nacli' yugu' bö'cu' zxíla'dau' quia'. Nababzli' zoali' san rdzag ladxë'ë Xuzli' Dios gunnë' lbi'ili' latj tsazli' ga ni' rna bë'ë Lë'. <sup>33</sup> Gul-guti' le dë queëli' len gul-nódzj quegac bunách yechi'. Cni gac, gunli' queëli' yöxj dumí le cutu gac ditj, len cu'li' yehua' yubá yöl-la' tsahui' na' cutu ubídx udú, ga ni' cutu gdxin gban len cutu usnitba' lei böa'dau' qui. <sup>34</sup> Ga ni' dë yöl-la' tsahui' queëli', ni' güi' ládxi'li' gdxinli'.

**Ral-la' soaru' ban ladxi'**

<sup>35</sup>Gnè' ca' Jesús:

—Gul-zóa sina' len gul-quel-la' gui' le uzení' queëli'. <sup>36</sup>Gul-gác ca bönni' huen dxin ta'bözè' dza huödè' xanquè', bönni' zijè' lni qui yöl-la' rutság na', quiè cati' udxinè' len ulidzè', la' la'saljté' queè' tsaziè'. <sup>37</sup>Bica' bagac huen dxin na' la'cu'è ban ladxi' cati' huödè' xanquè'. Le nactè rëpa' lbi'ili', upá' cuinè' xanquè' na', ati' gunè' ga la'bö'è ga lahuè', ati' cu'è le lahuè'. <sup>38</sup>Zal-la' huödè' cati' chral o gdu ladxi' yèl, chqui' duxaquè' lequè' nacu'è ban ladxi', bica' bagac huen dxin na'. <sup>39</sup>Lè ni ral-la' gnóziili'. La'naru' nöznè' xan yu'u bizxa dza huadxín gban, uspán ladxè'è len cutu gu'è latj bönni' udxíè' yeru lidxè', cui cuanè' le dzö' lidxè'. <sup>40</sup>Qui lè ni na', gul-zóa ban ladxi' ca' lbi'ili', le huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, dza curbözli' neda'.

**Bönni' huen dxin tsahui' len bönni' huen dxin cunác tsahui'**

<sup>41</sup>Ni'r Pedro gnabné' Jesús, rnè':  
—Xan, ¿naru' rë'u netu'z lè ni runu' lsaqui', o rë'u ca' cni yúgu'tè bunách?

<sup>42</sup>Rè' lè' Xanru':

—¿Nuzxa na' bönni' huen dxin tsahui' len réjni'inè', dè lu nè'è uláz queè' xanè'? Bönni' ni, xanè' udödè' lu nè'è lidxè' quiè cati' gal-la'r lahuè' bönni' nacu'è lidxè', gu'è qui queèquè' le lahuè'. <sup>43</sup>Bica' ba bönni' huen dxin na' cati' huödè' xanè', duxaquè'è lè' runè' cni dxin na' nudödè' lu nè'è. <sup>44</sup>Le nactè rëpa' lbi'ili', udödè' xanè' lu nè'è bönni'

huen dxin tsahui' na' yúgu'tè le dè queè'. <sup>45</sup>Chqui' gáquinè' huadzeynè' huödè' xanè' bönni' huen dxin cni, ati' su lahuè' gu'è dö' quequè' yezíca'rè' huen dxin, bönni' len ngul, len su lahuè' gui'j gahuè' len súdxinè', <sup>46</sup>ni'r huödè' xanè' bönni' huen dxin na' cati' curbözè' lè' len cati' curáquibe'inè', ati' usaca' zilè bönni' huen dxin cunaquè' tsahui' na', len gchuguè' queè' ca narugu quequè' bönni' cuta'yéjlè'è.

<sup>47</sup>Bönni' huen dxin na' nöznè' le rë'nnè' xanè', len cutu zoè' sina', len cutu runè' ca rnè' xanè', bönni' ni, szxónitèr quinè' lè' xanè'. <sup>48</sup>Chqui' cutu nöznè' le rë'nnè' xanè' bönni' huen dxin, len gunè' le gun ga gbaguè'è le quinè' lè' xanè', bönni' ni quinè' lè' láti'dau'z. Bönni' yu'u lu nè'è szxöni, szxöni unabè' xanè' lu nè'è, ati' bönni' na' xanè' nuzxöni ladxè'è lè' szxöni, szxónitèr ca' unabè' xanè' lu nè'è bönni' huen dxin na'.

**Gun ga la'rúj chochl bunách le naquè' Jesús**

<sup>49</sup>Gnè' ca' Jesús:

—Bida' neda' djena' ga tsegui gui' yödzyly ni, len la' bíqui'czda' chnaguel-la' gui' na'. <sup>50</sup>Na'a, dè tu le ral-la' saca' qui'a le nac ca tu le gdilda' nis, ati' rø'a baníg ga gdxintè gac cni quia'. <sup>51</sup>¿Naru' ráquili' bida' dulequi dxia' le rac yödzyly ni? Rëpa' lbi'ili': Cutu. Bida' dulequia' le gun ga la'rúj chochl bunách. <sup>52</sup>Na'a su lau lula'alén lza'gac gayu' bunách nacu'á tu yu'u. Tsonnè' la'dá'baguè'è chopè' nazi'què' xtidza'a, ati' chopè' na' la'dá'baguè'è tsonnè' na'. <sup>53</sup>Nu

bönni' zoabi' bi'i bönni' queë'  
 tá'baguë'ë zxi'në' na', ati' bi'i bönni'  
 na' tá'baga'bi' xuzbi'. Ngul zoabi'  
 bi'i ngul queënu tá'baga'nu zxi'nnu  
 na', ati' bi'i ngul na' tá'baga'bi'  
 xna'bi'. Ngul zoanu ngul xzoa'  
 lidxnu tá'baga'nu xzoa' lidxnu na',  
 ati' ngul xzoa' lidxnu na' tá'baga'nu  
 xtau' zxi'nnu.

### Le nacgac bë' le tac na'a dza

<sup>54</sup>Gudxë' ca' bunách zian nacuá'  
 ni' Jesús, rnë':

—Cati' rlé'ili' za' böaj zaca' ga rbia  
 gbidz, la' rnátëli': “Hual guiöj”, ati'  
 cni rac. <sup>55</sup>Cati' reycj bö' za' zaca' ga  
 rdöd gbidz beo' ziaq, rnalí': “Udzá'a  
 na'a”, ati' cni rac. <sup>56</sup>Lbi'ili', bönni'  
 ruluí'z tsahui' cuinli'. Nózili' le  
 ruluí' le rac luzxbá len le rac luyú  
 ni, san cutu ráquibe'ili' le ruluí' le  
 nacgac bë' tac dza ni zoaru' na'a.

### Ral-la' ugá'nlenru' tsahui' nu rley rë'u

<sup>57</sup>Gnë' ca' Jesús:

—¿Bizx quië cutu rbequi xbeyli'  
 la' lbi'izli' ca' nac le nac tsahui'?

<sup>58</sup>Chqui' zoa nu bi unabi yudxi  
 li' ati' zeajli' gdxinli' yúlahui',  
 bë' ladxu'u ugá'nlenru' tsahui' nu  
 na' tsal ni' yu'uli' nöz, cui uquí li'  
 lahuë' bönni' cuequi xbeynë' lbi'ili',  
 ati' bönni' cuequi xbey na' udödë' li'  
 lu në'ë bönni' ruseyjë' lidx guia, ati'  
 bönni' na' ruseyjë' lidx guia cu'ë li'  
 lidx guia na'. <sup>59</sup>Rëpa' li', cutu uruju'  
 ni' cati' udxr quizxju' yúgu'të dumí  
 lasdau' ral-lu'u qui nu na'.

### Run bayúdx ubí'i ládxi'ru'

**13** La' dza ni'z guladxinë' ni'  
 bönni' ta'guixjöi'në' Jesús

ca benë' Pilato, budödcdë' la'quë'  
 bönni' Galilea len gzxi'ë rön  
 quequë', le bugútsi'në' xchönca'  
 böa' bëdx chguludödcdë'-ba' quië  
 la'gu'ë lahuë' Dios xchönca' na'.  
<sup>2</sup>Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' ráquili' glacrë' bönni'  
 dul-la' bönni' Galilea na' ca  
 yezíca'rë' bönni' Galilea, le  
 gulazaca' gulaguí'ë cni? <sup>3</sup>Rëpa'  
 lbi'ili': Cutu, ati' chqui' cutu ubí'i  
 ládxi'li', nitli' ca' yúgu'tëli'. <sup>4</sup>Lëzca'  
 cni guc quequë' chixxunë' bönni'  
 ni', yajbaga' lequë' yu'u zian cuia  
 na' nazí' lei Siloé, ati' glatië'. ¿Naru'  
 ráquili' gulabága'tërë' zxguia' lequë'  
 ca yezica' bunách nacuá' Jerusalén?  
<sup>5</sup>Rëpa' lbi'ili': Cutu, ati' chqui' cutu  
 ubí'i ládxi'li', nitli' ca' yúgu'tëli'.

### Runë' Isaqui' Jesús qui yag higo curbía

<sup>6</sup>Ni'r benë' Isaqui' Jesús, rë'  
 lequë':

—Zoë' bönni', zoa yag higo nazë'  
 ga nac la' yël queë'. Rajtiljë' le rbia  
 yag na', san cutu bi rdzölnë'. <sup>7</sup>Ni'r  
 gudxë' bönni' runë' dxin la' yël  
 queë' na', rnë': “Chguc tsonn iz rida'  
 rdudilja' le cuia yag higo ni len  
 cutu bi rdzöldä'. Bchugu lei. ¿Bizx  
 quië rnig luyú ni?” <sup>8</sup>Ni'r bubi'ë  
 didza' bönni' huen dxin na', rë' lë':  
 “Xan, bca'ngar lei yetú iztëz, ati'  
 gzatsa' yu zxani len cu'a bëb zxani.  
<sup>9</sup>Chqui' cuia yag ni, gac dxi'a, san  
 chqui' cutu bi cuia, ni'r gchugu' lei.”

### Ruúnë' Jesús ngul ré'inu cati' nac dza la'y

<sup>10</sup>Tu dza rusëdnë' Jesús bunách  
 nacuá' yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë'  
 queë' Dios bönni' judío cati' nac dza

la'y quequè'. <sup>11</sup>Zoanu ni' ngul chguc chixxunu' iz ré'ínu, le yu'u lènu bõ' xõhui' run ga te'i bunách, ati' nayéchutecznu rdanu, len cutu ca' rac ulí cuinnu. <sup>12</sup>Cati' blé'inè'-nu Jesús, bulidzè'-nu, rnè':

—Nguldau', chbõacu' qui guidzhué' quiu'.

<sup>13</sup>Ni'r bxoá nê'è lènu Jesús, ati' la' bulitè cuinnu, len glu'nu-nè' Dios yõl-la' ba. <sup>14</sup>Ni'r gleynè' bõnni' blau qui yu'u ga na' tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios. Rleynè' le bunè'-nu ngul na' Jesús cati' nac dza la'y. Gudxè' nup nacua' ni' bõnni' blau na', rnè':

—Xop dza nacua' runru' dxin. Dè latj yugu' dza ni guidli' nu un lbi'ili', len clèg dza la'y.

<sup>15</sup>Ni'r bubì'è didza' Xanru', rnè':

—Lbi'ili', bõnni' rulu'iz tsahui' cuinli', ñnaru' cu rusedxcli'-ba' bõa' bèdx qui queèli' ga na' da'c'ba' cati' nac dza la'y, ati' tsjua'gacli'-ba' li'jba' nis? <sup>16</sup>Nacnu xzi'n xsoè' Abraham ngul ni len gdu chixxunu' iz chy'u'nu lu yal-lj qui Satanás tu' xõhui'. ñNaru' cu ral-la' nu usédx lènu zal-la' nac dza la'y?

<sup>17</sup>Cati' bè'è didza' ni Jesús, gulutui'nè' yúgu'tè bõnni' nacu'è ni' ta'leynè' Lè', san guludziji yezica' bunách, yúgu'tè nup nacua' ni', le ta'lé'inè' yugu' le zxön runè' Jesús.

**Runè' Isaqui' Jesús qui  
xseydau' mostaza**

<sup>18</sup>Ni'r rnè' Jesús:

—ÑNacxcz rac rxzön le rna bè'è Dios, o bizxa usáqui'tsaru' lei?

<sup>19</sup>Rac ca rac qui xseydau' mostaza, le gzxì'è bõnni' ati' guzè' lei ga nac la' yèl queè'. Gzxön mostaza na' len guc ca yag xzön, ati' guladxinba'

bguindau', glunba' lidxcba' lu xzuza' nê'i mostaza na'.

**Runè' Isaqui' Jesús qui xnè'i yõt xtil**

<sup>20</sup>Lèzca' cni rnè' Jesús:

—ÑBizxa caz usáqui'tsada' le rna bè'è Dios? <sup>21</sup>Nac ca xnè'i yõt xtil, le gzxì'nu ngul len bugútsi'nu tsonn cuia cua yõt xtil, ati' gyazx gdu'tè cua na'.

**Tu ga tsazru' le nac guidau'**

<sup>22</sup>Tsal ni' yu'è nõz Jesús, zijè' Jerusalén, rdödè' yugu' yödztzxön len yugu' yödztzau', rusèdnè' bunách nacua' gap na'. <sup>23</sup>Gnabnè' Jesús bõnni' zoè' ni', rnè':

—Xan, ñnaru' nabábzt nup lulá?

Rè' nup nacua' ni' Jesús, <sup>24</sup>rnè':

—Gul-güí' lãdxli'li' tsazli' zaca' ga nu ryaz le nac guidau', le rëpa' lbi'ili': Zian nup lè'ni la'yáz ni', san cutu la'záqui'nè'. <sup>25</sup>Töd tsasè' useyjè' yu'u xan yu'u, su lauli' lbi'ili' na' zoali' ni' ulidzli'-nè' ra' yu'u na', guièli'-nè': “Xan, Xan, bsalj queètu'.” Ni'r ubi'è didza' Lè', guiè' lbi'ili':

“Cutu nõzda' nuzxa lbi'ili'.” <sup>26</sup>Ni'r su lauli' gnali': “Güi' gdágulentu' Li', ati' busèdnu' gap nac lu yè'y queètu'.” <sup>27</sup>Ni'r guiè' lbi'ili': “Rëpa' lbi'ili', cutu nõzda' gazx bunách lbi'ili'. Gul-cuít ga zoa', yúgu'tèli' rua'li' dö'.” <sup>28</sup>Ni'r cõdx yéchi'li' len utíl-l láya'li' cati' glé'igacli'-nè' Abraham len Isaac, len Jacob, len yúgu'tè bõnni' glu'è didza' uláz queè' Dios, nacu'è ga ni' rna bè'è Dios, san lbi'ili' zoali' ni'. <sup>29</sup>La'dxín bunách la'rúj zaca' ga rlen gbidz, len zaca' ga rbia gbidz, len zaca' ga za' bõ' ziaq, len zaca' ga rdöd gbidz beo' ziaq, ati' la'bõ'è lahuè' ga ni'

rna bè'è Dios. <sup>30</sup>Ni'r lac blau la'gac bunách nacgac ca'z na'a, ati' lugá'n ca'z la'gac nup nacgac blau na'a.

**Rbòdx yechè'è Jesús ni'a  
quegac bunách Jerusalén**

<sup>31</sup>La' dza ni'z guladxinè' ga zoè' Jesús bönni' gdau' fariseo len tè' Lè':  
—Burúj, buxúndj ni, le rè'nnè'  
gdòddè' Li' Herodes.

<sup>32</sup>Jesús rè' lequè':  
—Gul-tséaj, gul-tsjòdxè' bönni'  
na' naquè' ca tuba' böza', gnali':  
“Byutsca', rubíjgaca' bò' xòhui' len  
ruúna' bunách na'a len cxö, len  
cati' gac lidzj, udx guna' dxin quia'.”

<sup>33</sup>Run bayúdx tséajlenza' ca' nöz  
na'a len cxö len huidzj, ati' gdxina'  
Jerusalén, le tu'dòdcde' ni' bönni'  
tu'è didza' uláz queè' Dios.

<sup>34</sup>Lbi'ili', zoali' Jerusalén.  
Rudódigacli'-nè' bönni' tu'è didza'  
uláz queè' Dios len ruládxigacli'-nè'  
guiöj bönni' gbaz rsölè'è queèli'  
Dios. Cati'ga zian lzu gu'nda' utuba'  
lbi'ili' quia' ca runba' yjèd, rutubba'  
zxi'nba' zxan xilba', san cutu  
gú'nili'. <sup>35</sup>Gul-yutsca', ca'z ugá'n  
lidxli', ati' rëpa' lbi'ili', cutur glé'ili'  
neda' cati' gdxinr dza gnali': “Bica'  
ba nu za' uláz queè' Xanru'.”

**Ruúnè' Jesús bönni' ré'inè' huè' gui**

**14** Cati' nac dza la'y quequè'  
bönni' judío, gyaziè' Jesús  
lidxè' bönni' uná bè', bönni' gdau'  
fariseo. Rö'è Jesús rahuè', ati'  
ta'né'è Lè' bönni' gdau' fariseo  
nacu'è ni'. <sup>2</sup>Zoè' ca' ni' lahuè' Jesús  
bönni' ré'inè' huè' gui. <sup>3</sup>Ni'r Jesús  
gnabnè' bönni' gdau' tu'sèdi taquè'  
zxba queè' Moisés len yugu' bönni'  
gdau' fariseo, rnè':

—¿Naru' dè latj unru' nu re'i cati'  
nac dza la'y?

<sup>4</sup>Lequè' guluséyj rú'acquè'. Ni'r  
gdel-lè'è bönni' huè' na' Jesús len  
bunè' lè', ati' la' busóla'tè' lè'. <sup>5</sup>Ni'r  
rè' yugu' bönni' gdau' na' Jesús,  
rnè':

—Chqui' zoè' bönni' nutsè'è ladjli',  
ati' nacua'ba' queè' böa' bédx, ati'  
gbixba' tuba' lu yeru, ¿naru' cu  
tsajlijtè'-ba', zal-la' nac dza la'y?

<sup>6</sup>Cutu bi didza' guc lubi'è ca nac  
lè ni.

**Nu cö' latj blau**

<sup>7</sup>Cati' blé'inè' Jesús ca tunè'  
bönni' gdau' fariseo na', ta'bö'è latj  
blau ga na' ta'bö'è tahuè', ni'r benè'  
lsaqui', rè' lequè':

<sup>8</sup>—Cati' nu ulídz li' guidu' ga  
rac lni qui yöl-la' rutság na', cutu  
cö'u latj blau. Nazx ca' nulidzè' ca'  
bönni' náctèrè' blau ca li'. <sup>9</sup>Ni'r  
huidè' ga zu' bönni' na' bulidzè' li',  
len guiè' li': “Bè' latj bönni' ni cö'è  
ga zu'”, ati' ni'r lu yöl-la' rutuí'i  
quiu' tsajchö'u zxanti. <sup>10</sup>Qui lè ni  
na', cati' nu ulídz li', gyeaj yajchö'  
zxanti, quiè cati' gdxinè' bönni'  
na' bulidzè' li', huè' li': “Böcha'a,  
gdöd yelati' nil.” Ni'r gacru' li' blau  
laugac nup ta'bö'len li' tsaxón.

<sup>11</sup>Nu run ba zxön cuini, lunè' ga  
huöta' huöxj, san nu zoa nöxj ladxi',  
lunè' ga gacr blau nu na'.

<sup>12</sup>Jesús rè' ca' bönni' na' bulidzè'  
Lè', rnè':

—Cati' gunu' güi'i huagu o lnidau',  
cutu ulidzcu'-nè' yugu' böchi' lza'u  
len yugu' bönni' böchu'u len yugu'  
di'a dza quiu', len yugu' dzag  
yu'u quiu' ta'lé'inè' yöl-la' tsahui'  
quequè', le lulidzè' ca' li', ati' cni

gac, ubí'i quiu'. <sup>13</sup>Cati' gunu' güi'i huagu, bulídz bunách yechi', len nup nabíx ni'a na'gac, len nup cuta'zá', len yugu' lau chul. <sup>14</sup>Ni'r gacu' bica' ba, le cutu gac bi lubi'è quiu' bönni' cni, san ubí'i quiu' cati' gdxin dza lubán nup natgac, nacgac tsahui'.

**Runè' Isaqui' Jesús qui lni zxön**

<sup>15</sup>Cati' byönnè' didza' ni bönni' röl'è rágulenè' Jesús, rë' Lè':  
—Bica' ba nu gagu ga ni' rna bè'è Dios.

<sup>16</sup>Jesús rë' lè':

—Zoè' bönni' benè' lni zxön, ati' zian nup bulidzè'. <sup>17</sup>Cati' chnabá'a la' huagu, bsölè'è bönni' huen dxin queè' tsjödxe' nup na' chnulidzè', gnè': “Gul-dá, yúgu'tè chnabá'a.” <sup>18</sup>Gulazú lauque' yúgu'tè' ta'nabè' latj cutsjaque'. Bönni' zi'al na' rnè': “Zi'a gzxi'a tu la' yël, len runtsca bayúdx tsajyúa' lei. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj.” <sup>19</sup>Yetúè' rnè': “Zi'a gzxi'a gayu' nözba' bédx ati' tsajxí' bè'a lecba' ugúngaca'-ba' dxin. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj.” <sup>20</sup>Yetúè' rnè': “Zi'a butság na'a, len qui lè ni na' cutu gac guida'.” <sup>21</sup>Cati' böjè' bönni' huen dxin na', yajtíxjöi'nè' xanè' yúgu'tè lè ni. Ni'r gleynè' bönni' xan yu'u na', ati' gudxè' bönni' huen dxin na', rnè': “Gyeajtè na'a gap nac lu yè'y len gap nac la' nöz qui yödz ni, ati' gchè'u ni bunách yechi' len nup nabíx ni'a na'gac, len nup cuta'zá', len yugu' lau chul.” <sup>22</sup>Cati' chnunè' cni bönni' huen dxin na', rnè': “Xan, chbena' ca na' gna bé'ínu' neda', ati' ni dè latj.” <sup>23</sup>Ni'r gudxè' bönni' huen dxin na' xanè', rnè': “Gyeaj gap

nac la' nöz len gap nac nöz las, ati' ben bayúdx lid nup nacua' ni' quiè gdza' lidxa', <sup>24</sup>le rëpa' lbi'ili': Cutu gahuè' qui lni quia' nitúè' bönni' ni' bulidza' zi'al.”

**Le rzáca'ru' zéajlenru'-nè' Cristo**

<sup>25</sup>Yugu' dza ni' rjaclen Jesús bunách zian, ati' bueycjè' Jesús, rë' lequeè':

<sup>26</sup>—Chqui' guídenè' neda' bönni' len cutu gdxil'irnè' neda' ca nadxi'inè' xuz xnè'è, len ngul queè', len yugu' zxi'nè', len yugu' bi'i böchè'è, len yugu' bi'i zanè', len yöl-la' na'bán queè', cutu gac gaquè' bönni' uséd quia'. <sup>27</sup>Nu bönni' cugaquè' ca tu bönni' zijè' zajté'è lè'i yag cruz, len tè'è neda', cutu gac gaquè' bönni' uséd quia'. <sup>28</sup>Chqui' zoè' bönni' ladj lbi'ili' guè'nnè' gunè' tu yu'u zian cuia, ñnaru' cu cò'è zi'al ulabè' gaca'x dumí ral-la' gtöè' quiè gnöznè' chqui' dè queè' tsca le rquinnè' quiè usyudxè' gunè' yu'u na'? <sup>29</sup>Chqui' cutu gunè' cni, len su lahuè' cuequiè' xlibi yu'u na', ati' cutu gac usyudxè' gunè' yu'u na', ni'r la'zú laugac lutítj lè' yúgu'tè nup la'le'i lei, <sup>30</sup>la'ná: “Bönni' ni gzu lahuè' runè' yu'u, san cutu guc usyudxè' gunè'.” <sup>31</sup>Lézca' cni, chqui' zoè' bönni' rna bè'è, len ral-la' tsijè' gdil-l tsajtíl-lenè' yetúè' bönni' rna bè'è, ñnaru' cu cò'è zi'al cuequi icjè' chqui' sáqui'nè' tsajtíl-lenè' bönni' ni' naché'è galj milè' bönni', ati' lè' chi milzè' bönni' naché'è? <sup>32</sup>Chqui' cutu sáqui'nè', cati' ni' zoè' zi'tu' yetúè' bönni' na' rna bè'è, gsölè'è queè' bönni' gbaz queè', ati' gnabè' nacx ral-la' gunè' quiè ludzaguè'

dxí'a. <sup>33</sup>Cni nac, chqui' zoè' bönni' ladj lbi'ili' cutu uca'nè' yúgu'tè le dè queè', cutu gac gaquè' bönni' uséd quia'.

**Zödi' nanít yöl-la' sna' qui**

<sup>34</sup>Gnè' ca' Jesús:

—Dxi'a nac zödi', san chqui' nit yöl-la' sna' qui, ñnacx úniru' lei sna'? <sup>35</sup>Cutur nac Isaca' zödi' na', ni quiè luyú, ni quiè ga r-ru'nru' bëb, san chu'nru' lei ni'l. Nu zoa nag len ryöni, ral-la' uzé nag nu na'.

**Runè' Isaqui' Jesús ca nac queëba' bö'cu' zxila' gnitba'**

**15** Guludubè' ga zoè' Jesús yúgu'tè bönni' uquízjx lazgac bunách len yugu' bönni' ca'z quiè luzé nagquè' Lè'. <sup>2</sup>Qui lè ni na' gulané' queè' yugu' bönni' gdau' fariseo, len bönni' gdau' tu'sèdi, ta'né':

—Bönni' ni runè' ba la'n bönni' dul-la', len rágulenè' lequè'.

<sup>3</sup>Ni'r benè' Isaqui' ni Jesús, rè' lequè':

<sup>4</sup>—Chqui' zoè' bönni' ladj lbi'ili', nacua'ba' queè' tu gayua'ba' bö'cu' zxila', len chqui' nitba' tuba', ñnaru' cu uca'nè' yezíca'rba' taplalj yu chénnaba' na' ga nac lu latj ca'z, ati' tsijè' tsajtiljè'-ba' bö'cu' zxila' na' nanitba', cati' udzölrnè'-ba'? <sup>5</sup>Cati' udzölnè'-ba', lu yöl-la' rudziji queè' gxoè'-ba' yen zxicjè', <sup>6</sup>len cati' udxinè' lidxè' utubè' yugu' böchi' lzè'è len yugu' dzag yu'u queè', ati' guiè' lequè': “Gul-dzìjilen neda', le chbudzölda'-ba' bö'cu' zxila' quia' gnitba'.” <sup>7</sup>Rèpa' lbi'ili': Lèzca' cni gactèr yöl-la' rudziji yehua' yubá ni'a queè' tuè' bönni' dul-la' ubí'i

ladxè'è ca gac quequè' taplalj yu chénnè' bönni' tsahui', bönni' táquinè' cutu naquincnè' lubí'i ládxi'què'.

**Runè' Isaqui' Jesús qui dumí gnit**

<sup>8</sup>Rnè' ca' Jesús:

—Chqui' zoanu ngul, dè queènu chi dumí plata, len chqui' nit tu dumí plata na', ñnaru' cu ggál-la'nu gui', ati' gluanu yu'u, uguílj yúdxinu lei cati' udzólirnu lei? <sup>9</sup>Cati' udzólínu lei, utubnu yugu' ngul lza'nu, len yugu' ngul dzag yu'u queènu, ati' guiènu lecnu: “Gul-dzìjilen neda', le chbudzölda' dumí plata na' gnit.” <sup>10</sup>Rèpa' lbi'ili': Lèzca' cni, ludzìjtsquirnè' gbaz la'y queè' Dios ni'a queè' tuè' bönni' dul-la' ubí'i ladxè'è.

**Runè' Isaqui' Jesús queëbi' bi'i gnitbi'**

<sup>11</sup>Rnè' ca' Jesús:

—Zoè' bönni' nacua'bi' chopbi' bi'i bönni' queè'. <sup>12</sup>Bi'i cuidi' na' rëbi' xuzbi': “Dad, benn quia' le dè quiu' le ral-la' gaqui quia'.” Ni'r xuzbi' na' gdisiè' quecbi' le dè queè'. <sup>13</sup>Nabábz dza gdzey, yúgu'tè butubbi' bi'i cuidi' na', gyeajbi' yödz zi'tu', ati' ni' butöbi' dëra le dè queëbi'. Le cunác benbi'. <sup>14</sup>Cati' chbutöbi' dëra le dè queëbi', guc gbin lu yödz ga na' zoabi', ati' byadzj queëbi'. <sup>15</sup>Ni'r gyeajbi' yajsoabi' huen dxin queè' bönni' lu yödz ni', ati' bönni' na' bsölè'è-bi' ga dè la' yël queè' tsajgágubi'-ba' yugu' cuch queè'. <sup>16</sup>Guc ládxi'bi' gágubi' guixi' ca'z na' táguba' cuch, san nutu nu bi bè' le gágubi'. <sup>17</sup>Ni'r bubí'i ládxi'bi', rnabi': “Cáti'ga zian bönni' huen dxin nacu'è lidxè' xuzá, len dëtsca

le tahuè', san neda' ni huatcza' yöl-la' rdun. <sup>18</sup>Uzá'a ni, huöja' ga zoè' xuzá', len tsjódxá'-nè': Dad, bena' dul-la' lahuè' Dios, zoè' yehua' yubá, len lau' li'. <sup>19</sup>Cutur naca' neda' lsaca' gaca' xzi'nu'. Ben neda' ca bönni' huen dxin quiu'." <sup>20</sup>Ni'r gyu'ubi' nöz, zhuöjbi' ga zoè' xuzbi'.

'Cati' ni' zoabi' zi'tu' zuza'bi', blé'iné'-bi' xuzbi', len buechi' ladxé'-bi'. Jarélu'è yajxi'gal-lé'-bi' xuzbi' len yajnidé' yenbi', gdahué'-bi' bzxidu. <sup>21</sup>Ni'r xzi'né' na' rébi'-nè': "Dad, bena' dul-la' lahuè' Dios, zoè' yehua' yubá, len lau' li'. Cutur naca' neda' lsaca' gaca' xzi'nu'." <sup>22</sup>Ni'r xuzbi' ré' yugu' bönni' huen dxin queè', rnè': "Gul-tsajleajtè lari' záca'tsqui, len gul-gacu-bi'. Gul-cú'u le zaca' xbönni' na'bi', len gul-dá' lölbi' ní'abi'. <sup>23</sup>Gul-tsajxi'-ba' bédx renni', ati' gul-dödi-ba'. Gáguru'-ba' len gunru' lni, <sup>24</sup>le guc bi'i bönni' quia' ni ca bi'i chnatbi', ati' bubanbi'. Gnitbi' ati' chbula'abi' na'a." Ni'r gulazú lauquè' tu'dzijnè'.

<sup>25</sup>Tsal ni' rac lè ni, zoabi' ladj guixi' bi'i bönni' zi'al queè' bönni' na'. Cati' zuza'bi' rudxinbi' gal-la' ra' yu'u, ryónibi' rac huil-l len rac huö'a lu yu'u na'. <sup>26</sup>Ni'r bulidzbi'-nè' bönni' huen dxin zoè' ni', len gnábibi' lè' bizxa na' rac. <sup>27</sup>Bönni' huen dxin na' ré'-bi': "Bi'i böchu'u na' budxinbi', ati' gna bè'è xuzu' guludöddé'-ba' bédx renni', le budxinbi' lu nè'è dxi'a tsáhui'dau'." <sup>28</sup>Ni'r gleybi' bi'i zi'al na' len cutu gú'nibi' tsazbi' yu'u. Ni'r brujé' xuzbi', len gúta'yuè' laubi' tsazbi'. <sup>29</sup>Bubi'ibi' didza' bi'i zi'al na', rébi'-nè' xuzbi': "Nözcnu' cáti'ga

zian iz bena' dxin lau', len gatga gdá'baga'a li', san gatga bennu' quia' tuba' bö'cu' xzíla'dau' güi'léna' xbey yugu' lza'a. <sup>30</sup>Na'a, cati' budxinbi' bi'i quiu' ni busnitbi' yugu' le dè quiu', gdálenbi'-nu yugu' ngul udá dzag, benu' ga guludöddé'-ba' bédx renni' ni'a queèbi'." <sup>31</sup>Ni'r ré'-bi' xuzbi', rnè': "Xzi'na', li' zóalenczu' neda' ati' yúgu'tè le dè quia', quiu' naqui. <sup>32</sup>Ben bayúdx gunru' lni len udzjíru', le gucbi' bi'i böchu'u ni ca bi'i chnatczi', ati' nubanbi'. Gnitbi' ati' chbula'abi'."

#### Runè' Isaqui' Jesús queè' bönni' huen dxin cunaquè' tsahui'

**16** Ré' ca' bönni' da'què' Lè' Jesús, rnè':  
—Zoè' bönni' dè yöl-la' tsahui' queè', len zoè' ca' queè' bönni' huen dxin dè lu nè'è uláz queè'. Guladxiné' bönni' tu'qufè' bönni' huen dxin na' lahuè' xanè', ta'né' queè' rutözè' le dè queè' xanè' na'. <sup>2</sup>Ni'r bulidzè' bönni' huen dxin na' xan yu'u na', len ré' lè': "¿Bizxa didza' ni ryönda' quiu'? Blui' neda' le nac bè' dxin nunu', le cutur gata' lu na'u uláz quia'." <sup>3</sup>Ni'r gza' ladxé'è bönni' huen dxin na', rnè': "¿Nacx guntsa'? Rubijé' neda' xana' latj blau ga runa' dxin. Cutu sáqui'da' guna' dxin gu'n, len utui'da' gnaba' nu bi gunnz quia'. <sup>4</sup>Na'a chnözda' nac guna' quiè cati' ubijé' neda' latj blau ni, la'cuá' nup luzi' neda' lidxgac." <sup>5</sup>Ni'r bulidzè' yugu' bönni' bi tal-lè'è queè' xanè' bönni' huen dxin na', ati' ré' bönni' zi'al: "¿Gaca'x ral-lu'u queè' xana'?" <sup>6</sup>Lè' rnè': "Tu gayuá' rò'ò chugu le za ral-la'a." Ré' lè' bönni' huen dxin

blau na', rnè': "Ni dè guich ga nayúj le ral-lu'u. Grò'tè ni len bzuj yetú lu guich gna chián rō'ò chugu ral-lu'u."

<sup>7</sup>Gdòd ni' gnabnè' yetúè', rnè':

"Nazx li', ÷gaca'x ral-lu'u?" Lè' rnè':

"Tu gayuá' da'a xzoa' xtil." Ni'r rè'

lè' bōnni' huen dxin blau na', rnè':

"Ni dè guich ga nayúj le ral-lu'u.

Bzuj yetú lu guich gna taplalj da'a

ral-lu'u." <sup>8</sup>Ráquibe'inè' xanè' na'

sína'tè benè' bōnni' huen dxin

cunác tsahui' na'. Cni nac, nácgacrè'

sina' bōnni' yōdzlyú ni lu yugu'

le tunè' la' légaczè', ca bunách

ta'dalen Dios lu yení' queè'.

<sup>9</sup>Neda' rēpa' lbi'ili': Gul-cōzlen

dxia' bunách, ugunli' dxin yōl-la'

tsahui' dè queèli' yōdzlyú ni, quiè

cati' gdxin dza uca'nli' yugu' lè

ni, lunè' lbi'ili' ba la'n latj ni' zoa

tzalzú.

<sup>10</sup>Nu rugún dxia' dxin tu le

cuidi'z dè lu nē'i, lēzca' ugún dxia'

dxin tu le zxōn gata' lu nē'i. Nu

cutu rugún dxia' dxin tu le cuidi'z

dè lu nē'i, cutu ugún dxia' dxin

tu le zxōn gata' lu nē'i. <sup>11</sup>Qui lè ni

na', chqui' cutu rugunli' dxia' dxin

yōl-la' tsahui' dè queèli' yōdzlyú

ni, ÷nuzxa caz udód lu na'li' yōl-la'

tsahui' le nac gdu? <sup>12</sup>Chqui' cutu

rugunli' dxia' dxin le dè lu na'li' le

naqui qui nu yubl, ÷nuzxa caz udód

lu na'li' le ral-la' gaqui quiēczi'?

<sup>13</sup>Cutu gac gunè' xchingac chop

xanè' nitúè' huen dxin, le udi'inè'

tuè' len gdxinè' yetúè', o gunè'

ba la'n tuè', len uzóè' tsala' yetúè'

na'. Cutu gac gunli' xchinè' Dios,

len gunli' ca' dxin quiè uzi'li' xbey

yōl-la' tsahui' qui yōdzlyú.

<sup>14</sup>Gulayōnnè' ca' didza' ni bōnni'

gdau' fariseo, ati' le nadxi'icnè'

yōl-la' tsahui' quequè', qui lè ni na' gulutitjè' Jesús. <sup>15</sup>Ni'r Jesús rè' lequè':

—Lbi'ili' rubíj dxi'a cuinli' laugac

bunách, san nōzcnè' Dios le yu'u

icj lādxi'dau'li', le nac lè na' tun

zxōn bunách tu le ruzóè' Dios tsala'.

### Zxba queè' Moisés len

#### le rna bē'è Dios

<sup>16</sup>Gnè' ca' Jesús:

—Ga bdxintè dza zoè' Juan, ben

dxin le rna bē' zxba queè' Moisés

len le guluzujè' lu guich bōnni'

glu'è didza' uláz queè' Dios. Ni'r

cati' bdxinè' Juan na', gzu lau rac

lban ca gac nu tsaz ga rna bē'è Dios,

ati' tun bayúdx yúgu'tè bunách

la'yáz ni'.

<sup>17</sup>Zal-la' rac cni, gacr huèz la'dód

qui luzxbá len qui luyú ni ca nit tu

didza'z nayúj lu guich lu zxba queè'

Dios.

### Le rulá'a yōl-la' nutság na'

<sup>18</sup>Gnè' ca' Jesús:

—Chqui' ulá'alenè' ngul queè'

bōnni', ati' utság ná'lenè'-nu ngul

yubl, gunè' dul-la' le rguitsj zxba

qui yōl-la' nutság na', ati' nu utság

na'len ngul na' nusanè'-nu bōnni'

queènu, gun ca' dul-la' le rguitsj

zxba qui yōl-la' nutság na'.

### Bōnni' dè yōl-la' tsahui'

#### queè' len Lázaro

<sup>19</sup>Ni'r benè' lsaqui' Jesús, rnè':

—Zoè' bōnni' rlé'inè' yōl-la' tsahui'

queè'. Racuè' lari' xna len lari'

záca'tsqi, ati' yugu' dza rúnteczè'

lni, ti'j tahuè' le banaqui. <sup>20</sup>Zoè'

ca' ni' bōnni' yéchi'dau' lè' Lázaro,

bōnni' r nabè' nu bi unódzj queè', ati'

hué'tézè' rō'è ra' yu'u queè' bönni' na' rlé'inè' yōl-la' tsahui'. <sup>21</sup>Rac ladxè'è bönni' yéchi'dau' na' gahuè' le bizxj tu'huó'xj zxani ga rahuè' bönni' na' rlé'inè' yōl-la' tsahui'. Ta'dxinba' ca' bō'cu', ta'lè'èba' lu huè' queè' bönni' yéchi'dau' na'. <sup>22</sup>Bdxin dza gutiè' bönni' yéchi'dau' na', ati' gulaché'è lè' gbaz la'y queè' Dios tsajsóalenè' Abraham ga nac latj lach queè' Dios. Gutiè' ca' bönni' na' blé'inè' yōl-la' tsahui', ati' gulucachè'è lè' yeru ba. <sup>23</sup>Cati' ni' rzaca' rgui'è bönni' na' blé'inè' yōl-la' tsahui', zoè' latj quegac nup natgac, bchis lahuè' len blé'inè' Abraham zoè' zi'tu', dzaguè' lè' Lázaro na'. <sup>24</sup>Ni'r bē'è zidzj didza', rnè': "Xuza', Abraham, buechi' ladxi' neda'. Bsōla' quia' Lázaro uspisè' xbōnni' nè'è len dusuhualè' ludxa'a, le rzaca' rgui'tsca' lu gui' ni." <sup>25</sup>Rè' lè' Abraham, rnè': "Zxi'na', bsa' ladxu'u ca' guc quiu', buzi'u xbey yōl-la' tsahui' tsal ni' zu' nabanu', san Lázaro ni, guc queè' yōl-la' yechi', ati' na'a, ruzí' zxōnè' Lázaro ni, san li' rzaca' rgui'u. <sup>26</sup>Yetú ca', ra' gui'a sib nac, zoa gatsj lahui' ga ni' zoali' lbi'ili' len ga ni' zoatu' netu'. Qui lè' ni na' nup nacuá' ni len lè'ni la'dód ga zoali' lbi'ili', cutu ca' gac lunè' ca', len cutu gac lid ni nup nacuá' ni." <sup>27</sup>Ni'r rè' lè' bönni' na' blé'inè' yōl-la' tsahui', rnè': "Xuza' Abraham, ráta'yua' lau' gsōlu'u-nè' Lázaro tsijè' lidxè' xuzá', <sup>28</sup>le nacu'è ni' gáyu'è bönni' böcha'a. Bsōlè'è tsjenè' lna' lau qui le rac ni, cui djaquè' ca' latj ga ni' rzaca' rgui'a." <sup>29</sup>Ni'r rè' lè' Abraham, rnè': "Dè' quequè' le buzujè' lu guich Moisés len le

gulusujè' lu guich bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios. Yugu' didza' quequè' na' ral-la' luzé' nagquè'." <sup>30</sup>Bubi'è didza' bönni' na' blé'inè' yōl-la' tsahui', rnè': "Xuza' Abraham, cutu gac cni, san chqui' ubanè' bönni' lu yōl-la' gut, len tsijè' ga na' nacu'è, lubí'i ládxi'què'." <sup>31</sup>Rè' lè' Abraham, rnè': "Chqui' cutu tu'zé' nagquè' didza' bè'è Moisés len le gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, cutu la'yejllè'è zal-la' nu ubán lu yōl-la' gut."

**Zoa banádx queèru' gunru'  
ga nu gun dul-la'**

**17** Rè' bönni' da'què' Lè' Jesús, rnè':

—Nacua'tecz le tun ga lun dul-la' bunách, san bica' bayechi' nu na' run ga nu gun dul-la'. <sup>2</sup>Dxi'ar gac queè' bönni' na' runè' cni, nu ugal-la' yag yenè' guiöj ryètu len tsajchú'n lè' lu nis zxōn, cati' gunè' ga gun dul-la' bönni'dau' náquinè' quia'. <sup>3</sup>Gul-gún chi'i cuinli'. Chqui' gu'è dō' quiu' böchi' lza'u, bzejni'-nè', len chqui' ubí'i ladxè'è, bnit lau lè'. <sup>4</sup>Zal-la' gadx lzu tu dza gu'è dō' quiu', len gadx lzu ca' guidè' ga zu' len guiè' li': "Rubí'i ladxa'a", ral-la' unít lau' lè'.

**Yōl-la' huac qui le réjlè'ru' Cristo**

<sup>5</sup>Ni'r tē' Xanru' bönni' gbaz queè', ta'né':

—Ben ga tséjlè'rtu'-nè' Dios.

<sup>6</sup>Rè' lequè' Xanru', rnè':

—La'naru' nac cuidi'z yōl-la' rejllè' queèli' Dios, nacz ca' xseydau' mostaza, huac guièli' yag zxōn ni: "Bcuit ni, yajsóa lu nis zxōn", ati' gun ca' rnalí' yag na'.

**Le ral-la' gun nu nac huen dxin**

<sup>7</sup>Gnè' ca' Jesús:

—Chqui' zoè' bönni' ladj lbi'ili', len zoè' queè' bönni' nada'u ruga'nè'-ba' bédx o rlapè', cati' udx gunè' xchinè' xanè', ìnaru' huètsè' lè' xanè', gnè': “Gda, grò' gagu'.”<sup>8</sup> Cutu. Cni guiè' lè': “Bpa'a le gahua'. Gzoa sina' cu'u le gui'j gahua', ati' tòdr na' huac gui'j gagu' li'.”<sup>9</sup> ÌNaru' huètsè' bönni' nada'u queè' na': “Xclenu’”, le benè' ca gna bé'inè' lè'? Runi neda', cutu gunè' cni. <sup>10</sup>Lèzca' cni gac queè'li'. Cati' chnunli' yúgu'tè le gna bé'inè' lbi'ili' Dios, ral-la' gnali': “Nactu' huen dxin cunactu' lsaca', le benztu' le run bayúdx guntu'.”

**Chiè' bönni' té'inè' huè' nudzu' ruzód**

<sup>11</sup>Tsal ni' yu'è nöz Jesús, zijè' Jerusalén, rdödè' gap dè yödzdau' nababgac luyú Samaria len luyú Galilea. <sup>12</sup>Cati' gyaziè' tu yödzdau', gularujè' dutsagquè' Lè' chiè' bönni' té'inè' huè' nudzu' ruzód, ati' gulacu'è zi'tu'z, <sup>13</sup>len tu'è zidzj didza', ta'né':

—Jesús, Bönni' Usèdi, buechi' ladxi' netu'.

<sup>14</sup>Cati' blé'inè' lequè' Jesús, rè' lequè':

—Gul-tséaj, gul-tsajlu' cuinli' laugac bxuz.

Tsal ni' zjaquè', guluhuòaquè' dxi'a. <sup>15</sup>Ni'r tuè' bönni' nutsè'è ladjquè', cati' ráquibe'inè' chnuhuòaquè' dxi'a, bøjè' ga na' zoè' Jesús, ru'iteczè' zidzj didza', rgu'è Dios yöl-la' ba. <sup>16</sup>Byechuè' len butság lahuè' lyu lahuè' Jesús, len rè' Lè': “Xclenu'.”

Nababè' Samaria bönni' ni. <sup>17</sup>Ni'r Jesús rè' lè':

—ÌNaru' cu guluhuòaquè' dxi'a chiè' bönni'? ÌGazx nacua'tsè' yezíca'rè' bönni' na'? <sup>18</sup>ÌNaru' cu zoa nu huöd cu'u Dios yöl-la' ba, san tuzè' bönni' gza'a ni?

<sup>19</sup>Ni'r gudxè' bönni' na' Jesús, rnè':

—Gyas len böaj lidxu'. Chböacu' dxi'a le réjlè'u neda'.

**Ca gdxin le rna bè'è Dios**

<sup>20</sup>Cati' ta'nabnè' Jesús bönni' gdau' fariseo batx ral-la' gdxin le rna bè'è Dios, Lè' bubì'è didza', rè' lequè':

—Ca gdxin le rna bè'è Dios, cutu nac le glé'iru'. <sup>21</sup>Nutu nu gac gna: “Ni bdxin”, o gna: “Ni' bdxin.” Gul-yutsca'. Rna bè'è Dios lu icj ládxi'dau'gac bunách.

<sup>22</sup>Ni'r gudxè' yugu' bönni' uséd queè' Jesús, rnè':

—Huadxín dza cati' guénili' glé'ili' dza huöda' neda', Bönni' Nuhuòaquè' Gdu Bunách, san cutu glé'ili' lei. <sup>23</sup>La'cuá' nup lè lbi'ili': “Ni zoè’”, o la'ná: “Ni' zoè'.” Cutu tseajli' ni', len cutu tséajlenli' lequè'. <sup>24</sup>Ca rac cati' ryèp yös, ruzení' gda' luzxbá, lèzca' cni gac cati' gdxin dza huöda' neda', Bönni' Nuhuòaquè' Gdu Bunách. <sup>25</sup>Zi'al ca gac lè ni, run bayúdx saca' qui'itsca', ati' lucá'n neda' ca'z bunách dza ni zoaru' na'a. <sup>26</sup>Ca na' guc dza ni' zoè' Noé, lèzca' cni gac cati' gdxin dza huöda' neda', Bönni' Nuhuòaquè' Gdu Bunách. <sup>27</sup>Dza ni'tè na' gli'j glahuè'. Gulutság na'què' len guludödè' zxi'nquè' lu yöl-la' rutság na' ga bdxintè dza gyaziè' Noé lè'i

barco zxön na' nazí' lei arca, ati' bdxintë nis guiöj usnít yödzyú le busnít yúgu'tè'. <sup>28</sup>Lëzca' cni guc dza ni' zoè' Lot. Gli'j glahuè'. Gla'ue' len glúti'è. Glazè' xyuquè' len glunè' yugu' yu'u quequè'. <sup>29</sup>Cati' bdxin dza na' burujè' Lot lu yödZ Sodoma, ca tu nis guiöj, böxj gui' len le ruzégui'tsca nazí' lei azufre, ati' busnít yúgu'tè'. <sup>30</sup>Lëzca' cni gac cati' gdxin dza ulu' lahua' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách.

<sup>31</sup>'Cati' gdxin dza na', chqui' zoè' cju'u bönni', len dzö' yu'u na' le dë queè', cutu ral-la' huötjè' tsajxi'è le dë queè', ati' nu zoa ladj guixi', lëzca' cni, cutu ral-la' huöjè' lidxè'. <sup>32</sup>Gul-sá' ládxi'li' ca guc queènu ngul queè' Lot. <sup>33</sup>Nu bönni' rè'nnè' gun chi'è yöl-la' na'bán queè', unitiè' lei, san bönni' unitiè' yöl-la' na'bán queè', udel-lè'è lei.

<sup>34</sup>'Rëpa' lbi'ili': Cati' gdxin rël na', la'cu'è chopè' bönni' tuz ga tasiè', ati' tuè' duxi'a-nè', len yetüè' uca'na' lè'. <sup>35</sup>La'cua'nu huètu tsazxón chopnu ngul, ati' tunu duxi'a-nu, len yetunu uca'na'-nu. <sup>36</sup>La'cu'è ladj guixi' chopè' bönni', ati' tuè' duxi'a-nè', len yetüè' uca'na' lè'.

<sup>37</sup>Cati' gulayönnè' lè ni bönni' uséd queè' Jesús, gulanabnè' Lè', ta'né':

—Xan, ¿gazx gac lè ni?

Jesús rè' lequè':

—Ga dë tu le nat, ni' ludubczba' bëchláb.

**Ngul uzéb len bönni' rbequi xbey**

**18** Ni'r benè' lsaqui' Jesús, rè' lequè' ca run bayúdx ulídzteczru'-nè' Dios, len cugác chop ládxi'ru'. <sup>2</sup>Rnè':

—Zoè' tu yödZ bönni' rbequi xbey curádxinè' Dios, len curunè' bönni' ba la'n. <sup>3</sup>La' yödZ na'z zoanu ngul uzéb, ati' bdxinnu ga zoè' bönni' rbequi xbey na' ngul ni, rnanu: “Glequi xbey le run quia' nu rua' dö' quia'.” <sup>4</sup>Xtsey cutu gu'nnè' bi gunè' queènu, san gdöd ni' gza' ladxè'è, rnè': “Cutu rádxida'-nè' Dios, len cutu runa' bönni' ba la'n, <sup>5</sup>san le rupizxjnu neda' ngul uzéb ni, qui lè ni na' cuequi xbeyda'-nu, cui guídtecznu ni, len cui töd bè'i upizxjnu neda'.”

<sup>6</sup>Ni'r rè' lequè' Xanru', rnè':

—Gul-zé nagli' ca na' gnè' bönni' rbequi xbey na' cunaquè' tsahui'.

<sup>7</sup>¿Naru' cu cuequi xbeynè' Dios bunách gröczè' queè', nup na' tu'lídz Lè' rël len tè dza? ¿Naru' huadzéytsanè' gáclenè' lequè'?

<sup>8</sup>Rëpa' lbi'ili': La' cuequi xbéytenè' lequè'. Cati' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, ¿naru' gdzölda' luyú ni nup ta'yejlè' neda'?

**Bönni' gdau' fariseo len bönni' uquízjxj**

<sup>9</sup>Benè' lsaqui' Jesús ca nac quequè' bönni' tu'bíj dxi'a cuinquè', len tu'ca'nè' ca'z yezica' bunách.

<sup>10</sup>Cni rnè':

—Guládxinè' chopè' bönni' ga nac nchil gdau' quiè lulidzè' Dios. Naquè' bönni' gdau' fariseo tuè' bönni' na', ati' yetüè' na' naquè' bönni' uquízjxj lazgac bunách.

<sup>11</sup>Gzuinè' bönni' gdau' fariseo na', len cni bulidzè' Dios, rnè': “Dios, rëpa' Li': Xclenu', le cunaca' ca nacquè' yezica'rè' bönni', nacquè' gban, len cunacquè' tsahui'. Ta'guitsjè' zxba qui yöl-la' nutság

na'. Lëzca' cutu naca' ca bönni' uquízxj ni. <sup>12</sup>Neda' runa' gubás chop lzu tsa xunu' dza hueaj, len runödztja' qui gdau' tu cuia tsa tu chi cuia qui yúgu'tè le rata' quia'." <sup>13</sup>Gzoazè' zi'tu' bönni' uquízxj na', len cutu böazxjnè' gchis lahuè' uyúè' luzxbá, san gdapè' lchu'è, rnè': "Dios, buechi' ladxì' neda', bönni' dul-la'." <sup>14</sup>Neda' rëpa' lbi'ili': Bøjè' lidxè' bönni' uquízxj na', nuhuòaquè' tsahui' lahuè' Dios, clèg yetúè' bönni' ni'. Núti'tèz bönni' run ba zxön cuinë', gunè' Dios ga huòta' huòxjè', san nu bönni' rzoè' nòxj ladxì', gunè' Dios ga gacrè' blau.

#### Rulídz tsahuè'è-bi' bi'idau' Jesús

<sup>15</sup>Ni'r guladxinë' ga zoè' Jesús yugu' bönni' len ngul, nachè'què'-bi' bi'idau' quequè' quiè gxoá nè'è lecbi' Jesús. Cati' gulalé'inè' lè ni bönni' uséd queè' Jesús, guladil-lè' lequè'. <sup>16</sup>Ni'r bulidzè' bönni' da'què' Lè' Jesús, rnè':

—Gul-güí'-bi' latj la'dxinbi' ga zoa' bi'idau' ni, cu uzága'li' xnózcbi', le gata' quegac nup nacgac cni latj ga rna bè'è Dios. <sup>17</sup>Le nactè rëpa' lbi'ili': Nu cusí' lu nè'i le rna bè'è Dios, ca runbi' tubi' bi'idau', cutu ca' tsaz ga ni' rna bè'è Lè'.

#### Bönni' rlé'inè' yöl-la' tsahui'

<sup>18</sup>Gnabnè' Jesús bönni' uná bè', rnè':

—Bönni' Usèdi gdu dxi'a. ¿Bizxa ral-la' guna' quiè gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

<sup>19</sup>Jesús rè' lè':

—¿Bizx quiè rè'u neda': "Gdu dxi'a"? Nutu nu bönni' naquè' gdu

dxi'a. Tuzè' Dios naquè' gdu dxi'a.

<sup>20</sup>Nözcnu' yugu' le gna bè'è Dios:

Cutu gunu' dul-la' le rguitsj  
zxba qui yöl-la' nutság na'.

Cutu gdödcdud' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunác.

Ben ba la'n xuz xna'u.

<sup>21</sup>Rè' Jesús bönni' na', rnè':

—Yúgu'tè lè ni runa' ga gdèl-la' naca' bi'idau'.

<sup>22</sup>Cati' byönnè' didza' ni Jesús, rè' lè':

—Yetú le ryadzj quiu' gunu'. Bèti' yúgu'tè le dè quiu', ati' lè na' si'u bnödztj quegac bunách yechi', ati' gata' quiu' yöl-la' tsahui' yehua' yubá. Ni'r gda, gda' neda'.

<sup>23</sup>Cati' byönnè' didza' ni bönni' na', ruhui'nnè', le dètsca yöl-la' tsahui' queè'. <sup>24</sup>Cati' blé'inè' Jesús ca na' ruhui'nnè' bönni' na', rnè':

—Bica' baníg gac, la'yáz ga rna bè'è Dios nup ta'le'i yöl-la' tsahui'.

<sup>25</sup>Gacr huèz tödba' nag yòtsi' böa', ca tsaziè' ga rna bè'è Dios bönni' rlé'inè' yöl-la' tsahui'.

<sup>26</sup>Ni'r nup gulayöni didza' ni ta'ná:

—¿Nuzxa caz gac ulá, chqui'nu'?

<sup>27</sup>Jesús gudxè' lequè':

—Le cugác lunè' bönni', huac gunè' Dios.

<sup>28</sup>Ni'r Pedro rè' Jesús:

—Byutsca', netu' nuca'ntu' yúgu'tè le dè queètu', len da'tu' Li'.

<sup>29</sup>Ni'r Jesús rè' lequè':

—Le nactè rëpa' lbi'ili', nu bönni' uca'nè' lidxè', o xuz xnè'è, o yugu' böchi' zanè', o ngul queè', o yugu' zxi'nè', le rui' ladxè'è gna bè'è Dios,

<sup>30</sup>bönni' ni huazi'rè' dza ni zoaru'

na'a, ati' dza zi'a za' gdél-li'nè'  
yöl-la' na'bán gdu.

**Rguíxjö'è leyúbl Jesús  
ca zi'a ludöddè' Lè'**

<sup>31</sup>Bch'è'è quizi queè' idxínnutè'  
bönni' uséd queè' Jesús, len rè'  
lequè':

—Gul-yutsca', rbenru' zijru'  
Jerusalén, ga ni' lutság yúgu'tè le  
nayujgac lu guich ca gulané' bönni'  
glu'è didza' uláz queè' Dios ca ral-la'  
gac quia' neda', Bönni' Nuhuöaquè'  
Gdu Bunách. <sup>32</sup>Ludödè' neda' bönni'  
Jerusalén lu na'què' bönni' zi'tu', ati'  
lutitjè' neda', len lulídz zi'è neda',  
len luchijè' neda' zxöna'. <sup>33</sup>La'guinè'  
neda', ati' tödr ni' ludöddè' neda',  
san cati' gac tsonn dza ubana'.

<sup>34</sup>Cutu gulayéjni'nè' didza'  
ni bönni' uséd queè', len cutu  
gláquibe'inè' le ruí'lenè' lequè'  
didza' qui, le nac le cusaqui'  
la'yéjni'ndè'.

**Jesús ruúnè' bönni' Jericó  
nachúl lahuè'**

<sup>35</sup>Cati' chzoa gdxiné' Jesús yödz  
Jericó, zoè' ni' bönni' nachúl lahuè'.  
Rö'è ra' nöz rnabè' nu bi gunnz  
queè'. <sup>36</sup>Bönni' ni' byönnè' ta'dód ni'  
bunách zian, ati' gnabè' bizxa na'  
rac. <sup>37</sup>Bunách ni' tè lè':

—Jesús, bönni' Nazaret, rdödè' ni.

<sup>38</sup>Ni'r bè'è zidzj didza' bönni' na'  
nachúl lahuè', rnè':

—Jesús, Zxi'n xsoè' David, buechi'  
ladxi' neda'.

<sup>39</sup>Guladil-lè' bönni' na' nachúl  
lahuè' bönni' nanörquè' lahuè'  
Jesús, quiè uséyj ru'è, san lè' zidzjr  
bè'è didza', rnè':

—Zxi'n xsoè' David, buechi' ladxi'  
neda'.

<sup>40</sup>Ni'r gzè' dxiz Jesús rbözè', ati'  
gna bé'inè' nu tsajlídz lè' gdxiné'  
lahuè'. Cati' bdxiné' lahuè' Jesús  
bönni' na' nachúl lahuè', gnabnè' lè'  
Jesús, <sup>41</sup>rnè':

—¿Bizxa rè'nnu' guna' quiu'?

Bönni' na' nachúl lahuè' rnè':

—Rè'nda' huöalj yöj lahua'.

<sup>42</sup>Jesús rè' lè':

—Chböalj yöj lau'. Chböacu' le  
réjlè'u neda'.

<sup>43</sup>La' ni'z bulé'itenè', ati' zéajlenè'  
Jesús, rgu'è Dios yöl-la' ba.  
Gulagú'u ca' Dios yöl-la' ba yúgu'tè  
bunách nacua' ni' ta'le'i lè na' guc.

**Jesús len Zaqueo**

**19** Ni'r gyaziè' Jesús Jericó,  
rdödè' lu yödz na'. <sup>2</sup>Ni'  
zoè' bönni' lè' Zaqueo, bönni' blau  
ladjquè' bönni' uquízxj len dè  
yöl-la' tsahui' queè'. <sup>3</sup>Rui' ladxè'è  
glé'inè' Jesús bönni' ni, san cutu  
guc queè' le nacua' ni' bunách  
zian, len naquè' ga rè'dau'z. <sup>4</sup>Ni'r  
jarélu'è yajnörè' laugac bunách  
zian na', ati' yajchenè' lu yag quiè  
gac glé'inè' Jesús, le ral-la' tödè' ni'.  
<sup>5</sup>Cati' bdxiné' ni' Jesús, bchis lahuè'  
ruyúè' ga na' dxiè' Zaqueo na', len  
rè' lè':

—Zaqueo, bötjtè lu yag na', le run  
bayúdx tsajga'na' lidxu' na'a.

<sup>6</sup>Ni'r la' bötjtè' lu yag Zaqueo, ati'  
lu yöl-la' rudziji queè' bch'è'è Jesús  
lidxè'. <sup>7</sup>Cati' gulale'i lè ni bunách  
nacua' ni', gulazú lauquè' ta'né'  
queè' yúgu'tè', ta'né':

—Gyaziè' Jesús ugá'nlenè' bönni'  
dul-la'.

<sup>8</sup>Ni'r gzuinë' Zaqueo, len rë'  
Xanru':

—Xan, byutsca'. Gatsj le dë quia'  
gu'a quegac bunách yechi', len  
chqui' bi gdöd bë'i buquizzja'  
bunách, ubi'a quegac bunách na'  
tap cuiatël ca'.

<sup>9</sup>Jesús rë' lë':

—Na'a dza ni bdxin yöl-la' ruslá  
quegac nup nacuá' yu'u ni, le naquë'  
ca' bönni' ni xzi'n xsoë' Abraham.  
<sup>10</sup>Bida' neda', Bönni' Nuhuöaquë'  
Gdu Bunách, dudilja' len duslá' nup  
nanitgac.

**Runë' Isaqui' Jesús qui chi cö' dumí**

<sup>11</sup>Tsal ni' ta'yönnë' didza' ni ru'ë  
Jesús, rë' lequë' le runë' Isaqui',  
le chzoa la'dxinë' Jerusalén, ati'  
táquinë' chzoatë gla' lahui le rna  
bë'ë Dios. <sup>12</sup>Cni rnë' Jesús:

—Zoë' bönni' blau, zijë' tu yödz  
zi'tu' quië si' lu në'ë ni' yöl-la' uná  
bë', ati' ni'r huödë'. <sup>13</sup>Cati' chzoa  
tsijë' ni' bulidzë' chië' bönni' huen  
dxin queë', len bë'ë qui queëquë'  
tu cö' hueaj dumí, rë' lequë':

“Gul-quiljlen dumí ni tsal huöda'.”

<sup>14</sup>Cuta'lé'inë' lë' dxi'a bönni' uládz  
queë', ati' gulasölë'ë ga ni' tsijë'  
yugu' gbaz quequë', la'né': “Cutu  
ré'nitu' gna bé'inë' netu' bönni'  
ni.” <sup>15</sup>Ni'r gzxi' lu në'ë yöl-la' uná  
bë', ati' budxinë' ladzë'. Ni' gna  
bé'inë' nu tsajlídiz yugu' bönni'  
huen dxin na' budödë' lu na'quë'  
dumí na', quië gnöznë' gaca'x  
gulugufjljenë' lei tu tuquë'. <sup>16</sup>Cati'  
bdxinë' lahuë' bönni' zi'al na', rnë':  
“Xan, tu cö' dumí quiu' na' chben  
icji yechí cö' ca'.” <sup>17</sup>Xanë' na' rë'  
lë': “Dxi'a benu'. Nacu' huen dxin  
tsahui'. Le dxi'adau' buguntu' dxin

lati'z na' guta' lu na'u, na'a, guna'  
ga gna bé'inu' chi yödz.” <sup>18</sup>Ni'r  
bdxinë' lahuë' yetúë' bönni' huen  
dxin na', rnë': “Xan, tu cö' dumí  
quiu' na' chben icji yegayu' cö' ca'.”  
<sup>19</sup>Xanë' na' rë' ca' lë': “Gna bé'inu'  
gayu' yödz.” <sup>20</sup>Ni'r bdxinë' lahuë'  
yetúë', rnë': “Xan, ni dë tu cö' dumí  
quiu' na'. Ben chí'a lei, butulda'  
lei lari', <sup>21</sup>le rádxida' li', le nacu'  
bönni' bizxj. Runu' ca na' ta'ná  
bunách: Ruzi'u le cutu bzu', len  
rlapu' ga cutu guzu'.” <sup>22</sup>Ni'r xanë'  
na' rë' lë': “Nacu' huen dxin cunác  
tsahui'. Ni'a qui didza' bë'u cuequi  
xbeyda' li'. Ráquibe'inu' naca' bönni'  
bizxj, len ruzi'a le cutu bzoa', len  
rlapa' ga cutu guza'. <sup>23</sup>Na'a, ÷bizx  
quië cutu yajlú'u dumí quia' na' ga  
gun icji, quië cati' huöda', uzi'a lei  
gdu len icji?” <sup>24</sup>Ni'r rë' nup nacuá'  
ni': “Gul-cúa lu në'ë dumí na', ati'  
gul-güi' queë' bönni' na' dë queë'  
chi cö' dumí.” <sup>25</sup>Lequë' të' lë': “Xan,  
chdë queë' chi cö' dumí.” <sup>26</sup>Ni'r  
bubi'ë didza' xanquë', rnë': “Répa'  
lbi'ili': Nu rugún dxi'a dxin le dau'  
dë lu në'i, luzxöni ládxi'gac lë'  
yelati', san nu curugún dxi'a dxin  
le dau' dë lu në'i, lubj lu në'i lë'  
na' guta' lu në'i. <sup>27</sup>Ca nac quequë'  
bönni' ni' cuta'lé'inë' neda' dxi'a,  
len cutu glë'nnë' gna bé'ida' lequë',  
gul-tsajxí' lequë' djaquë' ni, len  
gul-dödi lequë' lahua' ni.”

**Len ba zxön ryazië' Jesús Jerusalén**

<sup>28</sup>Cati' budx gnë' cni Jesús,  
buguel-lë'ë xnözë', zijë' zaca'  
Jerusalén. <sup>29</sup>Cati' guladxinë' gal-la'  
ga nacuá' yödz Betfagé len yödz  
Betania, ga nac lu guí'adau' nazí' lei  
Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, bsölë'ë

Jesús chopë' bönni' uséd queë', <sup>30</sup>rë' lequë':

—Gul-tséaj yödzdau' ni' ca dödl ga zoaru', len cati' tsazli' ni', tsajxáca'li'-ba' tuba' búrrodau' nága'ba' ni', búrrodau' na' nutu nu rbiani lëba'. Gul-sédx-ba', len gul-duché'-ba' quia' ni. <sup>31</sup>Chqui' zoa nu gnabi lbi'ili', gna: “¿Bizx quië rsedxli'-ba'?”, ubi'ili' didza' cni gnali': “Xanru' rquinnë'-ba'.”

<sup>32</sup>Zjaquë' bönni' uséd queë' na' nasölë'ë, ati' yajxáca'quë'-ba' ca na' chgudxë' lequë' Jesús. <sup>33</sup>Cati' gulasedxë'-ba' búrrodau' na', bönni' xanba' të' lequë':

—¿Bizx quië rsedxli'-ba' búrrodau' na'?

<sup>34</sup>Gulubi'ë didza', ta'né':

—Xanru' rquinnë'-ba'.

<sup>35</sup>Gulaché'ë-ba' ga na' zoë' Jesús.

Cati' chgulaxóë' yugu' lari' tsla'a quequë' cúdzu'ba' búrrodau' na', guludxíë' Jesús cúdzu'ba' lahui lari' na'. <sup>36</sup>Gap ral-la' tödë' Jesús, gulachiljë' lari' quequë' la' nöz.

<sup>37</sup>Cati' chguladxinë' gal-la' ga zoa ldinn qui Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, lu yöl-la' rudziji quequë' gulazú lauquë' yúgu'të bönni' da'quë' Jesús, tu'ë zidz didza', ta'gu'ë Dios yöl-la' ba, ni'a quegac yöl-la' huac zxön gulalé'inë' benë' Jesús. <sup>38</sup>Ta'né':

—Yöl-la' ba bönni' uná bë' ni zë'ë uláz queë' Xanru' Dios. Yehua' yubá za' le rbequi dxi ládxi'ru'. Yöl-la' ba Dios.

<sup>39</sup>Ni'r të' Jesús bönni' gdau' fariseo nútsa'quë' ladj bunách zian ni', ta'né':

—Bönni' Usëdi, gdil-l yugu' bönni' uséd quiu'.

<sup>40</sup>Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Rëpa' lbi'ili': Chqui' la'cuá' dxië' bönni' ni, hualuí'cz zidz didza' yugu' guiöj.

<sup>41</sup>Cati' bdxinë' gal-la' ra' yöd z na', len rlé'inë' lei, rbödxë' qui Jesús, <sup>42</sup>rnë':

—Rac ladxa'a huanózili' na'a dza le gac gun ga cuequi dxi ládxi'li' lahuë' Dios, san na'a chnagachi' queëli', cui glé'ili' lei. <sup>43</sup>Huala'dxín queëli' dza cati' la'bequi zö'ö gdu zbi'il ga zoali' nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a, len la'gú'u lbi'ili' li'aj, ati' yúgu'të latj gdu zbi'il lúnlenë' lbi'ili' gdil-l. <sup>44</sup>Luquindjë' zö'ö run chi'i yöd z queëli', len ludödcde' nup nacué' lu yöd z ni. Cutu ugá'n guiöj lahui lzë'i. Yúgu'të lë ni gac queëli' le cutu gúquibe'ili' dza bidë' Dios duyüë' lbi'ili'.

#### Rulatjë' Jesús lö'a gdau'

<sup>45</sup>Ni'r gyazië' Jesús lö'a gdau', len gzu lahuë' rubijë' ni'l yúgu'të nup tuti', len nup ta'u ga nac lö'a gdau'. <sup>46</sup>Rë' lequë':

—Nayúj lu guich la'y, rna: “Lidxa' nac yu'u ga lulídz Dios bunách”, san lbi'ili' chnunli' lei ca tu bloj quegac gban.

<sup>47</sup>Yugu' dza rusëdnë' Jesús bunách ga nac nchil gdau', ati' gulazú gulabö'ë ludöddë' Lë' yugu' bxuz uná bë', len bönni' gdau' tu'sëdi, len yugu' bönni' blau qui lu yöd z. <sup>48</sup>Cutu guludzölnë' nacx ludöddë' Lë', le tu'zé naggac xtidzë'ë gdu ládxi'gac yúgu'të bunách.

#### Yöl-la' uná bë' dë lu në'ë Jesús

**20** Tu dza, cati' ni' rusëdnë' bunách Jesús ga nac nchil

gdau', len rguíxjö'è didza' dxi'a,  
guladxiné' ga na' zoè' yugu' bxuz  
uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi, len  
bönni' gul tu'zejni'i, <sup>2</sup>ati' tè' Jesús:

—Gdixjöi' netu'. ¿Bizxa yöl-la' uná  
bè' dè lu na'u runu' cni? ¿Nuzxa caz  
budód lu na'u yöl-la' uná bè' ni?

<sup>3</sup>Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Huanabda' ca' lbi'ili' tu didza',  
ati' ubi'ili' gnali'. <sup>4</sup>¿Nuzxa bsöla'  
Juan buquilè' bunách nis? ¿Naru'  
Dios, o bunách?

<sup>5</sup>Glun xtídza'què' la' légaczè'  
bönni' gdau' na', ta'né':

—Chqui' gnaru': Bsölè'è lè'  
Dios, guiè' rè'u: “¿Bizx quiè cutu  
gyéjlè'li'-nè'?” <sup>6</sup>Chqui' guièru'-nè':  
Gulasölè'è lè' bönni', luladxi'  
rè'u guiøj bunách lu yödz ni, le  
nózgaccznè' bè'è didza' uláz queè'  
Dios Juan na'.

<sup>7</sup>Ni'r gulubi'è didza', ta'né':

—Cutu nózitu' nuzxa na' bsöla'  
Juan.

<sup>8</sup>Ni'r Jesús rè' lequè':

—Neda' ca' cutu gyèpa' lbi'ili' bi  
yöl-la' uná bè' rúnida' cni.

### **Bönni' huen dxin cunacgac tsahui'**

<sup>9</sup>Ni'r la' gzu lautè' Jesús ru'flenè'  
bunách nacua' ni' didza', runè'  
lsaqui', rnè':

—Zoè' bönni' bdè'è la' yèl queè'  
yugu' lba uva, ati' budödè' la' yèl  
na' lu na'què' bönni' huen dxin lun  
gatsjè' len lè' le luzi'è, ati' gyijè'  
zi'tu' ga ni' buga'nè' xtsey. <sup>10</sup>Cati'  
bdxin dza luchibè' la' yèl na',  
bsölè'è tuè' bönni' gbaz queè' ga  
na' nacu'è huen dxin na' quiè si'è  
uláz queè' qui le luzi'è, san glundè'  
lè' zi' huen dxin na', len gulusölè'è  
lè' ca'z. <sup>11</sup>Leyúbl bsölè'è yetüè' gbaz

queè', ati' lequè' glundè' lè' ca' zi',  
len glu'è dö' queè', ati' gulusölè'è lè'  
ca'z. <sup>12</sup>Leyúbl bsölè'è quequè' bönni'  
bunn gbaz queè', ati' guludxiè' ca'  
lè' huè', len gulubijè' lè' ni' la' yèl  
na'.

<sup>13</sup>Ni'r gza' ladxè'è xani la' yèl  
na', gnè': “¿Nacx guntsa'? Gsöla'a  
quequè' zxi'ncza' nadxi'ida'-bi'.  
Cati' la'lé'inè'-bi', nazx ca' lunè'-bi'  
ba la'n.” <sup>14</sup>Ni'r, cati' gualé'inè'-bi'  
huen dxin na', glun xtídza'què' la'  
légaczè', ta'né': “Bi'i ni gaqui queèbi'  
la' yèl ni. Gul-dá, gdódiru'-bi',  
quiè gaqui queèru' le ral-la' gaqui  
queèbi'.” <sup>15</sup>Gulubijè'-bi' ni' la' yèl  
na', guludöddè'-bi'.

'Na'a, ¿nacxcz gunè' quequè' xani  
la' yèl na'? <sup>16</sup>Guidè' len gdöddè'  
yugu' huen dxin na', ati' udödè' la'  
yèl queè' lu na'gac bunách yubl.

Cati' gulayöni lè ni bunách nacua'  
ni', gulané':

—Dios cugnè' gac cni.

<sup>17</sup>Ni'r buyúè' lequè' Jesús, rnè':

—¿Bizxa rè'ni gna lè na' nayúj lu  
guich la'y, rna:

Guiøj na' gularu'nè' bönni' huen  
zö'ö,

Guiøj ni chnac guiøjlen squin  
zö'ö?

<sup>18</sup>Núti'tèz nu gbix lahui guiøj ni,  
quitsj nu na', ati' nu bönni' tsajbaga'  
lè' guiøj ni, uzxúxj lè'.

### **Ca nac dumí ta'guíxj lazgac bunách**

<sup>19</sup>La' dza ni'z, gulazú gulabö'è  
la'zönè' Jesús yugu' bxuz uná  
bè' len bönni' gdau' tu'sèdi, le  
táquibe'inè' gnè' quequè' lè na'  
benè' lsaqui', san gládxinè' bunách  
zian nacua' ni'. <sup>20</sup>Ni'r guluyutsquè'  
Jesús, len gulasölè'è bönni' lubijè'

Lè' didza', luluí' cuinquè' ca bönni' tsahui', quiè lunè' ga bi gnè' Jesús, quiè gac ludödè' Lè' lu në'è bönni' rna bé'inè' lequè'. <sup>21</sup> Quiè lunè' cni, gulanabnè' Jesús, ta'né':

—Bönni' Usèdi, nózitu' le nacz rnau', len le nacz rusèdnu', len cutu rbequi xbeynu' ca nac le tu'luí'z lahui bunách, san gdu'tè li nac ca rusèdnu' zxba queè' Dios. <sup>22</sup> Gdixjöi' netu'. ¿Naru' run bayúdx quizxj laztu' queè' César, bönni' Roma rna bè'è, o cutu?

<sup>23</sup> Ráquibe'inè' Jesús le t'è'nnè' lunè' queè', ati' rè' lequè':

—¿Bíx quiè rzi' bè'li' neda'?

<sup>24</sup> Gul-lu'itsqui' neda' tu dumí rda. ¿Nuzxa lahui da' lè'i ni, len nuzxa lei nayúj ni?

Gulubi'è didza', ta'né':

—Queè' César na'.

<sup>25</sup> Ni'r Jesús rè' lequè':

—Gul-nódzj queè' César le naqui queè' César, ati' queè' Dios le naqui queè' Dios.

<sup>26</sup> Cutu gac lunè' bi gnè' Jesús quiè gac luquíè' Lè' laugac bunách zian na', san gulubannè' ca nac didza' bubi'è, ati' guluséy rú'acquè'.

#### Ca gac quegac nup lubán lu yöl-la' gut

<sup>27</sup> Ni'r guladxinè' bönni' gdau' saduceo, nup na' ta'ná cutu lubán nup chnatgac, ati' gulanabnè' Jesús, <sup>28</sup> ta'né':

—Bönni' Usèdi, Moisés buzujè' queèru' lu guich, le rna: “Chqui' gatiè' bönni', ati' uga'nnu ngul queè', len chqui' nutu nu zoa bi'i queè', ni'r ral-la' si'bi'-nu ngul queè' na' bi'i böch'è, quiè uzoabi' bi'i queè' bönni' bóchi'bi' na' gutiè'.”

<sup>29</sup> Gulacua'bi' gadx bi'i bönni' nacbi' bóchi'bi', ati' bi'i zi'al na' butság ná'lenbi' bi'i ngul, len gutbi', cuzoabi' bi'i queèbi'. <sup>30</sup> Ni'r butság ná'lenbi'-nu ngul na' bi'i buróp na', ati' gutbi' ca' bi'i ni, cuzoabi' bi'i queèbi'. <sup>31</sup> Butság ná'lenbi'-nu bi'i bunn na', ati' la' tuz ca glunbi' igádxtebi', len glatbi', cuzoabi' bi'i queèbi'. <sup>32</sup> Ga budxtè, gutnu ca' ngul na'. <sup>33</sup> Na'a, cati' lubán nup chnatgac, ¿núzxabli' gáquinu queèbi' ngul na', le gulutság ná'lenbi'-nu igádxtebi'?

<sup>34</sup> Ni'r bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Tu'tság na'gac bunách dza ni zoaru' na'a, len tu'nódzjè'-bi' xzi'nquè' quiè lutság na'cbi'. <sup>35</sup> Na'a, nup nacgac lsaca' lubán lu yöl-la' gut len tsajcuá' yódzlyú zi'a gata', cutu lunè' yöl-la' rzoalen ngul len cutu lutság na'què'. <sup>36</sup> Cni gac, le cutur latiè', san lacquè' ca nacquè' gbaz la'y queè' Dios, len lacquè' xzi'nè' Dios, nup na' lubán lu yöl-la' gut. <sup>37</sup> Ca na' ral-la' lubán nup chnatgac, rului'inè' rè'u Moisészcz ga na' nayúj lu guich ca nac qui yag yötsi' regui, ga ni' ru'è didza' Xanru', rnè' naquè' Dios queè' Abraham, len Dios queè' Isaac, len Dios queè' Jacob.

<sup>38</sup> Dios naquè' Dios, clèg quegac nup natgac tsaz, san quegac nup nabangac, le nabangac lahuè' Lè' yúgu'tè bunách, zal-la' glat luyú ni.

<sup>39</sup> Ni'r gulubi'è didza' la'què' bönni' gdau' usèdi, ta'né':

—Bönni' Usèdi, dxí'adau' gnau'.

<sup>40</sup> Cutur gularúguinè' la'nabnè' Lè' didza'.

#### ¿Nuzxa xzi'n naquè' Cristo?

<sup>41</sup> Ni'r Jesús rè' lequè':

—¿Nacxzc na' ta'né': "Cristo naquë' zxi'né' David."?" <sup>42</sup>Davidcz bë'ë didza' le nayúj lu guich la'y ga nayujgac salmo, rna:

Xanru' Dios gudxë' Xana':

"Grö' cuit lë'a yubël

<sup>43</sup>Cati' gunra' ga luzechu zxibgac lau' nup ta'dá'baga' Li'."

<sup>44</sup>Davidcz na' gnë' queë' naquë' Xanë'. ¿Nacxzc nac, rnalí' lbi'ili' naquë' zxi'né'?"

Jesús ruqufë' bönni' gdau' tu'sëdi

<sup>45</sup>Tsal ni' tu'zé naggac Jesús yúgu'të bunách nacua' ni', rë' yugu' bönni' uséd queë':

<sup>46</sup>—Gul-gún chi'i cuinli' quequë' bönni' gdau' tu'sëdi, le ta'dzág ládxi'quë' ta'dé' nácuquë' lari' tunn, len të'nnë' lulídz lequë' zxön bunách gap nac lu yë'y, len ta'dzág ládxi'quë' ca' ta'bö'ë latj blau gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, len gap ta'bö'ë tahuë'. <sup>47</sup>Ta'güë' lidxcnu ngul uzëbdau', len quië luluí' tsahui' cuinquë', xtsey tu'lidzë' Dios. Yugu' bönni' ni, szxónitër gunë' Dios ga la'zaca' la'gui'ë.

Gun glu'nu lahuë' Dios ngul yechi'

**21** Ga na' zoë' Jesús nchil gdau', bchis lahuë' len rlé'inë' bönni' dë yöl-la' tsahui' quequë', ta'gu'ë gun lu gui'n qui dumí gun qui gdau'. <sup>2</sup>Blé'inë' ca' tu ngul yechi' uzëbdau', rgu'nu chop dumí lasdau', le záca'gac láti'dau'z. <sup>3</sup>Rnë' Jesús:

—Le nactë rëpa' lbi'ili', le zxöntër glu'nu ngul yechi' uzëbdau' ni ca yezica' bunách na' ta'gu'ë dumí.

<sup>4</sup>Yúgu'të', tsca le nadód bë'i dë quequë', gulagu'ë gun qui gdau',

san ngul ni, lu yöl-la' yechi' queënu glu'nu gdutë le dë queënu, le ral-la' gáhuinu.

Rguíxjö'ë Jesús ca lusnitië' gdau'

<sup>5</sup>Nacuá' ni' nup tui' didza' ca nac qui gdau' na', ca na' nazí' lguity qui, yugu' guiöj záqui'tsquigac len gundau' nacgac lach, ati' rë' lequë' Jesús, rnë':

<sup>6</sup>—Yúgu'të lë ni rlé'ili', huadxín dza cati' cutur ugá'n ni guiöj lahui' lzë'i, le lusnít gdau' ni bunách.

Le lac bë' cati' zi'a gdxin dza udx

<sup>7</sup>Ni'r gulanabnë' Jesús, ta'né':

—Bönni' Usëdi, ¿batx gac lë ni? ¿Bizxa gac bë' chzoa gac cni?

<sup>8</sup>Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Gul-gún chi'i cuinli', qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili', le la'la'quë' bönni' zian, la'zi' laquë' ca lea' neda', la'né' nacquë' Cristo, len la'né': "Chza' gal-la' dza udx." Neda' rëpa' lbi'ili': Cutu tséajlenli' lequë'. <sup>9</sup>Cati' yónili' rac gdil-l, len ta'dá'baga' yúlahui' bunách, cutu gadxi gdzóbili', le run bayúdx lac zi'al le cni, san cutu zuitëni dza udx.

<sup>10</sup>Ni'r rë' ca' lequë':

—Til-l tu yödz len yetú yödz, ati' bunách tu ga nu rna bë' la'dil-len bunách yetú ga nu rna bë'.

<sup>11</sup>Utittsca yödzlyú, ati' zian latj gac gbin len latsj guidzhuë' zxön. La'lá' lahui luzxbá le lun gadxi bunách len le lac bë'.

<sup>12</sup>'Zí'atël cati' zi'a lac lë ni, la'zón lbi'ili' bunách len la'bía ládxi'gac lbi'ili'. La'ché'ë lbi'ili' gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios quië lusyudxë' lbi'ili', len la'gu'ë lbi'ili' lidx guía. La'ché'ë lbi'ili' laquë' bönni' ta'ná

bë'ë, len lauquë' bönni' blau, le da'li' neda'. <sup>13</sup>Gac cni queëli' quië säqui'li' gunli' Ina' lau quia' neda'. <sup>14</sup>Tsutsu gul-gún lãdxi'li', cui cuequi icjli' zi'al nacx gnali' ulãz queëli', <sup>15</sup>le gunna' queëli' didza' ubi'ili', len yöl-la' rejni'i, cui gac luxicjë' lbi'ili', len cui gac bi la'né' qui xtídza'li' bönni' ni' cuta'lé'iné' lbi'ili' dxi'a. <sup>16</sup>Ni'r ludödë' lbi'ili' xuzczli', len yugu' bönni' bóchi'czli', len yugu' di'a dza queëczli', len yugu' bóchi' lza'czli', ati' ludödcdë' la'li'. <sup>17</sup>Luzóa lbi'ili' tsal' yúgu'të bunách le da'li' neda', <sup>18</sup>san cutu nit nitú guitsa' icjli'. <sup>19</sup>Chqui' uga'nli' tsutsu, gdél-li'li' yöl-la' na'bán gdu.

<sup>20</sup>Cati' glé'ili' nagu'uquë' li'aj Jerusalén bönni' rjaquë' gdil-l, gnózili' chbdxin dza nit yödztz ni. <sup>21</sup>Ni'r nup nacuá' luyú Judea ral-la' la'zxdnj ni len tsjac gap nac guí'adau', ati' nup nacuá' lu yödztz ni ral-la' la'rúj ni, ati' nup nacuá' ladj guixi', cutu ral-la' ludxín lu yödztz ni. <sup>22</sup>Yugu' dza ni' Dios gunë' zxguia' nup nacuá' yödztz ni quië utság yúgu'të le nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac quequë'. <sup>23</sup>Cati' gdxin dza ni', bica' bayechi' ngul nua'cnu-bi' bi'idau' zi'a laljbi', len ngul tu'gãdxi'nu-bi' bi'idau', le la'zaca' la'gui'itsca bunách nacuá' ni', ati' Dios guntsquë' zxguia' bunách ni'. <sup>24</sup>Latië' zianë' lu gdil-l na', ati' la'ché'ë yela'quë' nadzunquë' ga la'dxinë' gdu'të yödztzlyú, ati' yödztz Jerusalén ni, lulíj lulibë' lei bönni' zi'tu' na', cati' gza'ar dza quequë'.

**Le lac bë' zi'a huödë' Bönni'  
Nuhuöaquë' Gdu Bunách**

<sup>25</sup>Gnë' ca' Jesús:

—Ni'r la'cuá' le lac bë' lu gbidztz, len lu beo', len yugu' lu bölj luzxbá ati' luyú ni luchixi bunách, ati' lãdxi'në', le yön chi'i gziu' yu qui nis zxön len qui le ryas rdxia nis na'. <sup>26</sup>Ludú lãdxi'quë' lu yöl-la' radxi quequë' le la'zá' lãdxi'quë' quegac le ral-la' lac yödztzlyú, le la'zxyz le nala'gac luzxbá. <sup>27</sup>Ni'r la'lé'inë' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, guida' lu böaj luzxbá, dë lu na'a yöl-la' uná bë', len gla' lahui yöl-la' yení' quia'. <sup>28</sup>Cati' su lau lac lë ni, gul-típ lãdxi'li', len gul-chís lauli', le chzoa udxina' neda', huöa'ua' lbi'ili'.

<sup>29</sup>Gudxë' ca' lequë' Jesús tu le benë' lsaqui', rnë':

—Gul-yutsca' ca rac qui yag higo, len qui bíti'tëz yag yubl. <sup>30</sup>Cati' rlé'ili' ta'lén zxuza' nëli huë'ndau', nóziczi' chza' gal-la' beo' ba. <sup>31</sup>Lëzca' cni, cati' glé'ili' chtac lë ni, gnózili' chza' gal-la' dza duná bë'ë Dios luyú ni.

<sup>32</sup>Le nactë rëpa' lbi'ili', cutu lat bunách dza ni zoaru' na'a, cati' udxínr yúgu'të lë ni. <sup>33</sup>La'dód qui luzxbá len qui luyú ni, san xtídza'a, cutu töd ca'z, san udxíncz ca rna.

<sup>34</sup>Gul-gún chi'i cuinli' cui güi'li' latj tsaz icj lãdxi'dau'li' le gun ditj lbi'ili', lë na' nac yöl-la' ragu lë'ë, len yöl-la' rzudxi, len yöl-la' ruúbi rugu'í, quië cati' gdxin dza ni', cui soali' nit lãdxi', <sup>35</sup>len cui gac queëli' ca tu le rzön bunách, ca nac le gac quegac yúgu'të bunách nacuá' gdu'të yödztzlyú. <sup>36</sup>Qui lë ni na', gul-zóa ban lãdxi', len gul-lídztecze' Dios, quië gac ulali' lu lë na' ral-la' lac, len cui utui'li' cati' gdxinli' lahua' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

<sup>37</sup>Lahui' dza rzoè' Jesús nchil gdaul, rusèdnè' bunách, ati' chdzò' r-rujè' ni' rijè' lu guí'adaul nazí' lei Gui'a Ga Rò'gac Yag Olivo. <sup>38</sup>Yugu' zil guladxín ga zoè' Jesús nchil gdaul yúgu'tè bunách quiè luzé naggac xtidadzè'è.

**Tun xtídza'què' ludöddè' Jesús**

**22** Cati' chzoa gdxin lni cati' tahuè' yöt xtil cunazí' xnè'i, nazí' lei Pascua lni na', <sup>2</sup>guludubè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gdaul tu'sèdi. Ta'zú ta'bò'è ludöddè' Jesús, san cutu gulazáqui'nè' le tádxinè' bunách.

<sup>3</sup>Ni'r yajtság Judas Satanás tu' xöhui'. Judas lè' ca' Iscariote, len nababè' idxínnutè' gbaz nasölè'è Cristo. <sup>4</sup>Gyjè' Judas na', yjè'lenè' didza' yugu' bxuz uná bè' len bönni' dè lu na'què' qui gdaul, nacx gunè' quiè udödè' Jesús lu na'què'. <sup>5</sup>Guludzijnè' bönni' gdaul na', len gulazí' lu na'què' lunödzjè' queè' dumí. <sup>6</sup>Rdzag ladxè'è Judas, ati' rzu rbò'è udödè' Jesús lu na'què' bagachi'z.

**Le ráguru' rusá' ládxi'ru'**  
**ca gutiè' Xanru'**

<sup>7</sup>Bdxin dza na' tahuè' yöt xtil cunazí' xnè'i, cati' ral-la' ludöddè'-ba' bö'cu' zxila' tahuè' xtsò' Lni Pascua. <sup>8</sup>Bsölè'è Pedro len Juan, Jesús, rnè':

—Gul-tséaj, gul-tsajpá' queèru' le gáguru' dzò' Lni Pascua.

<sup>9</sup>Tè' Lè':

—¿Gaxz rè'nnu' tsajpa'tu' queèru'?

<sup>10</sup>Rè' lequè' Jesús, rnè':

—Gul-yutsca', cati' tsazli' lu yödz ni, ni' grujè' bönni' dutsaguè' lbi'ili',

zunu'è rø'ø nis. Gul-tséajlenè' ga gdxíntèli' yu'u ga tsaziè'. <sup>11</sup>Gul-guié' xan yu'u na': “Bönni' Usèdi rè' li': ¿Gaxz zoa yu'u lni ga gágulena' yugu' bönni' uséd quia' xtsò' Lni Pascua?” <sup>12</sup>Ni'r ului'inè' lbi'ili' tu yu'u xzön xtsa' ga ni' chnabá'a. Gul-pá' ni' le gáguru'.

<sup>13</sup>Ni'r yjaquè' len yajxáca'què' ca na' chgudxè' lequè' Jesús, ati' gulupé'è ni' le lahuè' xtsò' Lni Pascua.

<sup>14</sup>Cati' bdxin dzò' na', grø'è Jesús ga lahuè', ati' gulabó'lenè' Lè' tsaxzón gbaz queè' na'. <sup>15</sup>Ni'r Jesús rè' lequè':

—Guctsca ladxa'a gágulena' lbi'ili' tsaxzón xtsò' ni zí'atèl cati' zi'a saca' qui'a len gatia'. <sup>16</sup>Rèpa' lbi'ili': Cutur gahua' lè ni cati' gdxinr dza gac le ruluí'z xtsò' ni ga ni' rna bè'è Dios.

<sup>17</sup>Gdel-lè'è zxíga'dau' len gudxè' Dios: “Xclenu.” Ni'r rè' lequè':

—Gul-sí' lè ni len gul-guí'aj lati' hueaj, <sup>18</sup>le rèpa' lbi'ili': Cutur gui'ja' xisi uva cati' gdxinr le rna bè'è Dios.

<sup>19</sup>Ni'r gdel-lè'è yöt xtil len gudxè' Dios: “Xclenu.” Gdöd ni' buzzuxjè' lei len bè'è qui queèquè', rnè':

—Lè ni nac gdu ca nayá' nabana' le rudöda' uláz queèli'. Gul-gún cni quiè usá' ládxi'li' neda'.

<sup>20</sup>Cati' budx glahuè', lèzca' cni bè'è didza' qui zxíga'dau' na', rnè':

—Zxíga'dau' ni ruluí' ca nac didza' cub rucá'n tshui', ati' run tsutsu lei rön quia', rön na' glalj ni'a queèli'.

<sup>21</sup>'Na'a, rø'è rágulena' neda' tsaxzón bönni' na' udödè' neda' lu na'gac bunách. <sup>22</sup>Le nactè huayija' ga ludöddè' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, gac quia'

ca na' nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac quia', san bica' bayechi' bönni' na' udödë' neda'.

<sup>23</sup>Ni'r gulazú lauquë' ta'nabnë' Lë' tu tuë', ta'në':

—¿Núxzaltu' nu gun cni'?

**Tui' xtídzá'quë' núxzalquë'  
gaquë' blau**

<sup>24</sup>Ni'r glu'ë didza' la' légaczë' núxzalquë' gdél-li'në' latj blau.

<sup>25</sup>Jesús gudxë' lequë':

—Bönni' ta'ná bë'ë tu'gunë' dxin yöl-la' uná bë' quequë', ta'ná bé'inë' bunách, ati' nup ni' dë lu na'gac yöl-la' uná bë', lëquë' bönni' taclen.

<sup>26</sup>Lbi'ili' cutu ral-la' gunli' cni, san nu nac blau ladjli' ral-la' gac ca nu nac cuídítër, ati' nu rna bë' ral-la' gac ca nu run dxin qui lzë'i.

<sup>27</sup>¿Nuzxal na' nacr blau, nu na' rö' ragu, o nu rupá' la' huagu? ¿Naru' clëg nu na' rö' ragu nacr blau? Neda' zóalena' lbi'ili' ca nu rupá' la' huagu.

<sup>28</sup>Lbi'ili' ni gzóalenli' neda' cati' ni' bi guc quia', yugu' le gulazí' bë' neda'. <sup>29</sup>Qui lë ni na' udöda' lu na'li' tu ga gna bë'li', ca na' benë' Xuzá', budödë' lu na'a ga gna bë'a neda'. <sup>30</sup>Cni guna' quië gac cö'li', gui'j gágulenli' neda' ga ni' gna bë'a, ati' cö'li' xlatjczli' ga cuequi xbeyli' idxinnu cö' xzi'n xsoë' Israel.

**Rnë' Jesús gnë' Pedro  
cutu nunbë'ë Lë'**

<sup>31</sup>Gnë' ca' cni Xanru':

—Simón, Simón. Byutsca'. Chgnab lbi'ili' Satanás tu' xöhui', quië uríx udód lbi'ili' ca nu ruríx rudód xzoa' xtil <sup>32</sup>san chbulidza'-në' Dios gnabda' Lë' gáclenë' li', cui udx udú

yöl-la' rejle' quiu' neda'. Na'a, cati' huöacu' quia', btip ládxi'quë' böchi' lza'u.

<sup>33</sup>Pedro rë' Lë':

—Xan, chzoa' sá'lana' Li', clëgz tsija' lidx guia, san lëzca' gátlena' Li'.

<sup>34</sup>Jesús rë' lë':

—Pedro, rëpa' li': Zi'al cödxba' xzi'n druz na'a, chgdá'bagu'u tsonn lzu, gnau' cutu núnbë'u neda'.

**Le benë' Jesús cati' chzoa ludöddë' Lë'**

<sup>35</sup>Gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—Cati' bsöla'a lbi'ili' cunua'li' yöxj yöt, ni bzud dumí, ni chop cö' löl-li', ¿naru' bi byadzj queëli'?

Lequë' ta'në':

—Cutu bi.

<sup>36</sup>Ni'r rë' lequë':

—Na'a, nu dë qui yöxj yöt ral-la' gua' lei, ati' lëzca' cni ral-la' gun nu dë qui bzud dumí, ati' nu cudé qui guia tuchi' ral-la' guti' lari' rxoa yeni len si' tu guia tuchi'. <sup>37</sup>Rëpa' lbi'ili': Run bayúdx gac quia' lë na' nayúj lu guich la'y, rna: “Glunë' queë' ca tunë' quegac nup tua' dö'”, le lutság yúgu'të le nayujgac lu guich ca ral-la' gac quia'.

<sup>38</sup>Ni'r lequë' ta'në':

—Xan, ni dë chop guia tuchi'.

Lë' rë' lequë':

—Chnac.

**Jesús rulidzë' Dios la' yël Getsemaní**

<sup>39</sup>Ni'r brujë' Jesús len ca runczë' zijë' lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, ati' zjáclenë' Lë' bönni' uséd queë'.

<sup>40</sup>Cati' guladxinë' ni', rë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-lidzë' Dios, gnábili'-në' cui gata' latj si' bë' lbi'ili' tu' xöhui'.

<sup>41</sup>Ni'r gzhè'è ga na' nacu'è Jesús, gdödè' yelati' tsca ga rdxin guiöj r-ru'nru', ati' ni' buzechu xzibè' ruidzè' Dios. <sup>42</sup>Rnè':

—Xuz, chqui' rè'nnu', bcuas ga zoa' lè na' ral-la' saca' qui'a, san clèg ca rè'nda' neda', san ca rè'nnu' Li' gunu'.

<sup>43</sup>Ni'r buluí' lahuè' gbaz la'y queè' Dios, zè'è yehua' yubá, ati' butipè' ladxè'è Jesús. <sup>44</sup>Lu yöl-la' rsèbi ladxì' queè', gdu ladxè'è bulidzè' Dios Jesús, ati' guc ca rön raba' luyú nis yös queè'.

<sup>45</sup>Cati' budx bulidzè' Dios, gyasè' len böjè' ga na' nacu'è bönni' uséd queè', ati' duxaquè'è lequè' tasiè' ni'a qui yöl-la' ruhui'ni quequè'.

<sup>46</sup>Ni'r Jesús rè' lequè':

—¿Rátsali'? Gul-tsás, gul-lidzè' Dios gnábili'-nè' cui gata' latj si' bè' lbi'ili' tu' xöhui'.

### Ta'zönè' Jesús

<sup>47</sup>Tsal ni' ru'è didza' Jesús, la' guladxintè' ni' bönni' zian, dzaguè' lequè' Judas, bönni' na' nababè' idxinuè' bönni' uséd queè' Jesús, ati' nanörè' lauquè' bönni' zian na'. Gbiguè'è ga zoè' Jesús quiè utság lahuè' Lè'. <sup>48</sup>Ni'r Jesús rè' lè':

—Judas, ¿naru' rudödtsu' cni neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, rutság lau' neda'?

<sup>49</sup>Cati' gualé'inè' ca na' rac queè' Jesús bönni' na' nacuá'lenè' Lè', tè' Lè':

—Xan, ¿naru' güi'tu' lequè' guia tuchi'?

<sup>50</sup>Tuè' bönni' uséd queè' Jesús benè' huè' guid naguè' bönni' huen dxin queè' bxuz blau. Burixè' guid naguè' yubél. <sup>51</sup>Jesús rnè':

—Chnac na'a. Tsca' gaz.

Gdanè' Jesús guid naguè' bönni' huen dxin na' len bunè' lei. <sup>52</sup>Ni'r rè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' dè' lu na'què' qui gdau' len bönni' gul tu'zejni'i, bönni' na' cuta'lé'inè' Lè' dxi'a, rnè':

—¿Narújsali' nua'li' guia tuchi' len yag quiè sönlì' neda' ca runli' rzönli'-nè' gban? <sup>53</sup>Yugu' dza gzóalencza' lbi'ili' nchil gdau', ati' cutu bi benli' quia', san na'a chbdxin dza queè'li', nac dza dè lu nè'i nu na' zoa latj chul.

### Rnè' Pedro: “Cutu núnbè'a-nè' Jesús”

<sup>54</sup>Ni'r gulazönè' Jesús len gulachè'è Lè' ga na' tu'schinè' Lè' lidxè' bxuz blau. Pedro nahuè' Jesús zi'tu' zi'tu'z. <sup>55</sup>Cati' chgulabequie' gui' lö'a lidxè' bxuz blau ni'a nè'è bxuz blau na', gulabö'è gdu zbi'il ra' gui' na', ati' Pedro gró'lenè' lequè' tsaxxón. <sup>56</sup>Cati' blé'ibi'-nè' Pedro tubi' bi'i ngul huen dxin, ni' rözè' ra' gui', buyubi' lè', rnabi':

—Bönni' ni dè'è ca' Jesús.

<sup>57</sup>Gdá'baguè'è Pedro, rnè':

—Ngul, cutu ca' núnbè'a-nè' bönni' na'.

<sup>58</sup>Yelati' gdzey blé'inè' Pedro yetúè' bönni', ati' rnè':

—Li' da'u ca' lequè'.

Pedro gnè':

—Bönni', clèg neda'.

<sup>59</sup>Yelati'z gdzey, gnè' yetúè' bönni': —Le nactè bönni' ni dè'è Jesús, le naquè' bönni' Galilea.

<sup>60</sup>Ni'r Pedro gnè':

—Bönni', cutu nözda' bizxa na' ru'u didza' qui.

Tsal ni' ru'è didza' ni, la' gródxhtëba' zxi'n druz. <sup>61</sup>Ni'r

bueycjè' Xanru' ruyúè' Pedro, ati' yajneynè' Pedro xtídzè'è Xanru', ca na' gudxè' lè': "Zi'al cödxba' xzi'n druz na'a, li' chgdá'bagu'u tsonn lzu, gnau' cutu núnbè'u neda'." <sup>62</sup>Burujè' ni'l Pedro ati' rönzc grödxè'.

### Tu'titjè' Jesús

<sup>63</sup>Gulutitjè' Jesús bönni' na' zönquè' Lè', ati' gulaguinè' Lè'.

<sup>64</sup>Ni'r guluseyjè' lahuè' Jesús, ati' gulagapè'è lahuè' len gulanabnè' Lè', ta'né':

—Gnéya'atsca'. ¿Nuzxa na' gdapa' Li'?

<sup>65</sup>Zianr ca' gulané' queè' le glu'è dö' queè'.

### Rdxinè' Jesús lauquè' bönni' gdau' ta'bequi xbey

<sup>66</sup>Cati' chza' rení' dza na', guludubè' bönni' gul tu'zèjní'nè' bunách judío len yugu' bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi, ati' gulaché'è Jesús lauquè' bönni' gdau' ta'bequi xbey, ati' ni' gulanabnè' Lè', <sup>67</sup>ta'né':

—Gdixjöi' netu'. ¿Naru' nactusu' Li' Cristo?

Jesús rè' lequè':

—Chqui' gyèpa' lbi'ili' naca' Cristo, cutu tséjlè'li' neda', <sup>68</sup>len chqui' unabda' lbi'ili' tu didza', cutu ubi'ili' didza', len cutu usanli' neda'. <sup>69</sup>Na'a su lau, neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, cö'a cuít lè'è yubél Dios, náptèrè' yöl-la' uná bè'.

<sup>70</sup>Gulanabnè' Lè' yúgu'tè', ta'né':

—¿Naru' nactusu' Li' Zxi'nè' Dios? Lè' gudxè' lequè':

—Le nacz rnalí'.

<sup>71</sup>Ni'r ta'né':

—¿Nuzzar naquíniru' nu gun lna' lau queè'? La' rè'uz chbyóniru' didza' ru'è.

### Rdxinè' Jesús lahuè' Pilato

**23** Ni'r gulayasè' yúgu'tè bönni' zian ni', ati' gulaché'è Jesús lahuè' Pilato. <sup>2</sup>Ni' gulazú lauquè' tu'quíè' Lè', ta'né': —Bönni' ni, budzólitu' ca runè', runè' ga ta'dá'bagu' yúlahui' bunách uládz queè'tu', len ruzaguè'è xnözgac nup ta'guíxj laz ruquíxjè' César, len rnè' lèczè' naquè' Cristo, bönni' ral-la' gna bè'è.

<sup>3</sup>Ni'r Pilato gnabnè' Jesús, rnè': —¿Naru' nacu' Li' nu gna be'i bunách judío?

Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Le nacz rnau'.

<sup>4</sup>Ni'r Pilato gudxè' yugu' bxuz uná bè' len bunách nacuá' ni', rnè': —Cutu bi rudzölda' le nac zxguia' nunè' bönni' ni.

<sup>5</sup>Ni'r glunrè' tsutsu xtídzá'què', ta'né':

—Runè' ga tun rusbó bunách len rusèdnè' cni bunách gdu luyú Judea. Gzu lahuè' benè' cni luyú Galilea ga rdxintè runè' ca' ni.

### Rdxinè' Jesús lahuè' Herodes

<sup>6</sup>Cati' byönnè' didza' ni Pilato, tu'è didza' qui luyú Galilea, ni'r gnabnè' lequè' chqui' naquè' Jesús bönni' Galilea. <sup>7</sup>Cati' gnöznè' nababè' Jesús ga ni' rna bè'è Herodes, bsölè'è Lè' lahuè' Herodes na', le zoè' ca' Jerusalén Herodes yugu' dza na'. <sup>8</sup>Cati' blé'inè' Jesús Herodes na', budzijnè', le chguc xtsey rè'nnè' glé'inè' Lè' le chbyönnè' le zian ca nac queè'

Jesús len runè' löz glé'inè' tu yöl-la' huac gunè'. <sup>9</sup>Ni'r zian le gnabné' Jesús Herodes, san Jesús, cutu bi didza' bubí'è. <sup>10</sup>Nacu'è ca' ni' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi, ati' guluquitsquè' Jesús. <sup>11</sup>Ni'r guluca'nè' Jesús ca'z Herodes len bönni' queè' rjaquè' gdil-l, len quiè lutitjè' Lè', gulugacuè' Lè' lari' zaca' ca racuè' bönni' rna bè'è, ati' leyúbl guluschinè' Lè' lahuè' Pilato. <sup>12</sup>Dza na' guludzaguè' dxi'a Pilato len Herodes, le zi'al gualaléy lza'què' tuè' yetúè'.

#### Ta'chuguè' queè' Jesús gatiè'

<sup>13</sup>Ni'r butubè' Pilato yugu' bxuz uná bè' len bönni' dè lu na'què' len bunách lu yöd, <sup>14</sup>ati' rè' lequè':  
—Djua'li'-nè' lahua' neda' bönni' ni, rnalí' queè' runè' ga tun rusbó bunách, san cati' gnabi yudxda'-nè', ati' zóatèli' ca' ni, cutu bi budzöldá' le nac zxguia' nabaguè'è, yugu' lè na' ruquili'-nè'. <sup>15</sup>Cati' bsòla'a lbi'ili' lahuè' Herodes, cutu bi budzölnè' le benè' bönni' ni le nac zxguia' nabaguè'è quiè nu gchugu queè' gatiè'. <sup>16</sup>Na'a usaca' zi'a-nè' len tód na' usana'-nè'.

<sup>17</sup>Run bayúdx bi gunè' Pilato, usanè' lu na'gac bunách tuè' bönni' nadzunè' cati' rac lni na', ca na' runczè'. <sup>18</sup>Ni'r glu'è zidzj didza' yúgu'tè bönni' nacu'è ni', ta'né':  
—Bdöddè' bönni' ni len bsané' queètu' Barrabás.

<sup>19</sup>Nadzunè' lidx guía Barrabás na' le gdil-lenè' yúlahui' lu yöd na' len le budödcde' bunách. <sup>20</sup>Bulidzè' lequè' leyúbl Pilato, le rè'nnè' usanè' Jesús, <sup>21</sup>ati' leyúbl glu'è zidzj didza', ta'né':

—Bdè'è lè'i yag cruz, bdè'è lè'i yag cruz.

<sup>22</sup>Ni'r Pilato gudxè' lequè' le bunn lzu, rnè':

—¿Bizxa caz le cunác benè' bönni' ni? Cutu bi budzöldá' nunè' le run ga nabaguè'è zxguia' gatiè'. Usaca' zi'a-nè', ati' ni' usana'-nè'.

<sup>23</sup>Zidzjr glu'è didza', ta'nabè' tèle Jesús lè'i yag cruz. Le gulabödxyè'è szxöni yugu' bönni' na' len yugu' bxuz uná bè', guladél-li'nè' gac ca na' tènne'. <sup>24</sup>Ni'r bchuguè' queè' Jesús Pilato, quiè gac queè' ca na' ta'nabè'. <sup>25</sup>Busanè' quequè' bönni' na' nadzunè' lidx guía le gdil-lenè' yúlahui' len budödcde' bunách, bönni' na' chgulanabè', ati' budödè' Jesús quiè gac queè' ca na' tènne'.

#### Dè'è Jesús lè'i yag cruz

<sup>26</sup>Cati' ni' ta'ché'è Jesús tsajda'què' Lè' lè'i yag cruz, gulazönè' Simón, bönni' yöd, Cirene, zuzé'è ladj guixi', ati' gulaxóè' yen zxicjè' yag cruz na' quiè gu'è lei, tsijè' cúdzulè' Jesús.

<sup>27</sup>Zajnaugac Jesús bunách zian lenca' yugu' ngul, ta'bödxnu len ta'bódx yéchi'nu queè'. <sup>28</sup>Ni'r bueycjè' Jesús ruyúè' lecnu, ati' rè' lecnu:

—Lbi'ili' ngul Jerusalén. Cutu cödxli' quia' neda', san gul-códx queèczli' len quecbi' xzi'nli' <sup>29</sup>le huadxín dza la'ná: “Bica' bagac yugu' ngul huödx len ngul cutu glua'nu-bi' bi'idau', len cutu gulugádxinu-bi' bi'idau'.” <sup>30</sup>Ni'r la'zú laugac la'ná bunách, lè' yugu' gui'a sib: “Gul-dubaga' netu'”, len lè' ca' yugu' guí'adau': “Gul-cachi' netu'.” <sup>31</sup>Chqui' cni tunè' quia'

neda', naca' ca tu yag ya'a, ¿naru' cu lúntèrè' ca' queèli', nacli' ca yag bidx?

<sup>32</sup>Gulaché'è ca' chopè' bönni' tua'dò', quiè ludödcdè' lequè' tsaxón len Jesús. <sup>33</sup>Cati' guladxinè' latj nazí' lei Calavera, le rna lu didza' xidza': "Latj Qui Böga' Icjru'", ni' guludé'è Jesús lè'i yag cruz.

Guludé'è ca' lé'igac yag cruz chopè' bönni' tua'dò' na'. Tuè' guludé'è cuit lè'è yubél Jesús, len yetúè' guludé'è cuit lè'è yögl. <sup>34</sup>Ni'r Jesús rnè':

—Xuz, bnit lau lequè', le cutu nözcnè' bi tunè'.

Gululé'è qui queèquè' le nacué' Jesús bönni' rjaquè' gdil-l nacué' ni', len guluquitjè' le gac bè' lahui.

<sup>35</sup>Gulutitjè' Jesús bunách nacua' ni' tu'yú len bönni' dè lu na'què', ta'né':

—Yugu' nu yubl buslé' bönni' ni. Na'a ral-la' uslá cuinè' chqui' naquè' Cristo, bönni' gröczè' Dios.

<sup>36</sup>Gulutitjè' ca' Jesús bönni' na' rjaquè' gdil-l. Gulabiguè'è ga na' zoè' len gulugui'jè' Lè' nup zi, <sup>37</sup>ta'né':

—Chqui' nacu' Li' bönni' gna bé'inè' bunách judío, buslá cuinu'.

<sup>38</sup>Da' ca' lè'i yag cruz icjlè' Jesús tu le nayúj lu guich lu didza' griego len lu didza' latín len lu didza' hebreo, le rna cni: "Bönni' Rna Bé'inè' Bunách Judío." <sup>39</sup>Tuè' bönni' huia'dò' na' dè'è lè'i yag cruz bulídz zi'è Jesús, rnè':

—Chqui' nacu' Li' Cristo, buslá cuinu' lenca' netu'.

<sup>40</sup>Bubi'è didza' yetúè' bönni' huia'dò' na', gdil-lè' lzè'è na', rnè':

—¿Naru' cu rádxinu'-nè' Dios? Lèzca' li' narugu quiu' gatiu'. <sup>41</sup>Le nactè rè'u, le ral-la'z gac queèru'

rzaca' rgui'ru', ca na' rajlóz dò' bia'ru', san Bönni' ni, cutu bi dò' nu'è.

<sup>42</sup>Ni'r bönni' ni rè' Jesús:

—Yajnèy neda' cati' gdxinu' ga ni' gna bè'u.

<sup>43</sup>Jesús rè' lè':

—Le nactè rëpa' li', na'a dza ni soalenu' neda' latj lach quia'.

### Ratiè' Jesús

<sup>44</sup>Cati' bdxin gdu huagbíd, bchul gdu'tè yödzlyú ga bdxinr gdu rdöd xhuö. <sup>45</sup>Bchul gbidz, ati' lari' nal-la' lu gdau' bröza' chop di'il. <sup>46</sup>Ni'r bè'è zidzj didza' Jesús, rnè':

—Xuz, rgu'a lu na'u bö' naccza'.

Cati' budx gnè' cni, brujtè bö' nacczè', gutiè'.

<sup>47</sup>Cati' blé'inè' ca na' guc bönni' nacué' lu nè'è bönni' rjaquè' gdil-l, glu'è Dios yöl-la' ba, rnè':

—Le nactè bönni' ni guquè' bönni' tsahui'.

<sup>48</sup>Cati' gulalé'inè' lè na' guc yúgu'tè bönni' nacué' ni' tu'yúè', yhuöjquè' yödz, ta'gapa' lchu'què' le tu'bannè'. <sup>49</sup>Zi'tu'z gulugá'n yúgu'tè nup ni' núnbè'gac Jesús len ngul na' yjáclennu Lè' cati' ni' gzoè' luyú Galilea, tu'yúè' lè ni rac.

### Rgachè'è Jesús yeru ba

<sup>50</sup>Zoè' ca' ni' bönni' yödz Arimatea qui luyú Judea, lè' José. Bönni' ni naquè' dxi'a len tsahui', len nabáblenè' bönni' gdau' ta'bequi xbey. <sup>51</sup>Cutu benè' tuz nup na' gulachugu queè' Jesús, le rbözè' ca' José ni le rna bè'è Dios. <sup>52</sup>Ni'r gijjè' lahuè' Pilato José na' len gnabè' latj u'è Jesús. <sup>53</sup>Cati' chnuzötjè' Lè', buchólinè' Lè' lari', ati' glu'è Jesús

yeru ba, le nadj lè'i gui'a guiöj, ati' lu ba na', nutu nu nagüi'cnè'. <sup>54</sup>Dza na' nac dza tu'pé'è qui dza la'y quequè' bönni' judío, le zi'a gdxin dza na'.

<sup>55</sup>Yjacnu ca' ni' ngul na' gulazá'lennu Jesús, cati' ni' gzoè' luyú Galilea, ati' gulalé'ínu yeru ba na', len ca na guc, gulagu'è Lè' ni'.

<sup>56</sup>Cati' yhuöj'cnu yu'u, gulupa'nu nör rla' zxi' len yugu' le za rla' zxi'. Ni'r guluzí' ládxi'cnu dza la'y na' quequè' bönni' judío ca na' rna bè' zxba queè' Dios.

### Rubanè' Jesús lu yöl-la' gut

**24** Cati' bdxin dza rguel-la' semán na', cati' ni' nac zildau', guladxinnu ngul na' ra' yeru ba queè' Jesús. Nua'cnu yugu' le rla' zxi', lè na' chnupa'cnu, ati' dzagcnu lecnu yela'cnu ngul. <sup>2</sup>Cati' guladxinnu ni', duxáca'cnu chnadúa guiöj na' da' ga nu riaz yeru ba queè'. <sup>3</sup>Cati' gulayaznu yeru ba na', cutu guludzólinu ni' Xanru' Jesús. <sup>4</sup>Cati' ni' ta'bö'nu baguí'i ni'a qui lè ni, la' guladxintè' ni' len gulazuinè' ga na' nacia'nu chopè' bönni' nácuquè' lari' ryèp yös yení'. <sup>5</sup>Ni'r gládxinu len guluzójt' icj'cnu, tu'yunu lyu, ati' tè' lecnu gbaz la'y na', ta'né':

—¿Bizx quiè ruguiljli' xlatj nu nat nu zoa nabán? <sup>6</sup>Cutu zoè' ni, le chbubanè'. Gul-tsjajnéy lè na' chgudxczè' lbi'ili' cati' ni' zoè' luyú Galilea. <sup>7</sup>Gnè': "Run bayúdx nu udód neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, lu na'què' bönni' dul-la', ati' ludé'è neda' lè'i yag cruz, ati' ubana' cati' gac tsonn dza."

<sup>8</sup>Ni'r yajneycnu didza' na' bè'è Jesús, <sup>9</sup>ati' guluza'nu ra' yeru ba

na', yajtíxjöi'cnu idxineajtè' bönni' gbaz queè' Cristo len yezíca'rè' ca', ca nac lè na' guc. <sup>10</sup>Ngul na' yajtíxjöi'cnu bönni' gbaz na' yugu' lè ni, naccnu María Magdalena, len Juana, len María, xnè'è Jacobo, len yela'cnu ngul na' dzagcnu lecnu. <sup>11</sup>Gláquinè' bönni' gbaz na' didza' chixi tui'nu len cutu gulayejlè'è lecnu.

<sup>12</sup>Ni'r gyasè' Pedro len jarélu'è zijè' ra' yeru ba na'. Cati' buyüè' lu ba na', blé'inè' yugu' lari'z nacuá' ni', ati' ni'r böjè' lidxè', rubannè' ca nac lè na' guc.

### Le guc la' nöz rdxintè Emaús

<sup>13</sup>La' dza na'z zjaquè' chopè', yu'uguè' nöz rdxintè Emaús, le nac ca chop hora rza' Jerusalén. <sup>14</sup>Yú'ugaczè' ca' nöz, tu'è didza' ca nac yúgu'tè lè na' guc. <sup>15</sup>Tsal ni' yu'uguè' nöz, tu'è didza' ni la' légaczè', gbiguè'è gal-la' léczè' Jesús len tsaxón gdálenè' lequè'. <sup>16</sup>Cutu guluúnbè'è Lè' le nac ca tu le nabaga' yöj lauquè'. <sup>17</sup>Ni'r Jesús gnabnè' lequè', rnè':

—¿Bizxa didza' na' rui'li' la' lbi'izli' yu'uli' nöz? ¿Bizx quiè na' ruhuí'nili'?

<sup>18</sup>Bubi'è didza' bönni' na' lè' Cleofas, rè' Lè':

—¿Nactusu' bönni' zi'tu' lu yödz Jerusalén, len tuzu' li' cutu nöznu lè na' guc nij nas ni'?

<sup>19</sup>Ni'r Jesús rè' lequè':

—¿Bizxa na' guc?

Tè' Lè':

—Lè na' guc queè' Jesús, bönni' Nazaret. Guquè' bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios, ati' len yöl-la' huac zxon benè' dxin len bè'è didza'

lahuè' Dios len laugac yúgu'tè bunách. <sup>20</sup>Guludödè' Lè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' ta'ná bé'inè' netu', glunè' ga nu bchugu queè' gatiè', ati' guludé'è Lè' lè'i yag cruz. <sup>21</sup>Netu' bentu' löz guquè' Lè' bönni' na' ral-la' huöa'uè' bunách Israel, san na'a chguc tsonn dza cati' glac lè ni. <sup>22</sup>Yetú ca', glunnu ga grö'tu' bagu'í la'cnu ngul nútsa'cnu ladjtu'. Yjacnu ra' yeru ba queè' cati' zi'a glen gbidz na'a dza, <sup>23</sup>len cati' cutu guludzólinu Lè', duhuöjenu, len glènu netu' gulalé'ínu ca' yugu' gbaz la'y queè' Dios, nup ni' glè lecnu zoè' nabanè' Jesús. <sup>24</sup>Ni'r yjaquè' ra' yeru ba na' la'què' bönni' lza'tu' len yajxáca'què' lei ca na' gulananu ngul na', san cutu gulalé'inè' Jesús.

<sup>25</sup>Ni'r Jesús gudxè' lequè':

—Lbi'ili', bönni' curejni'i. Nazíd icj ládxi'dau'li' cui tséjlè'li' yúgu'tè le gulané' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios. <sup>26</sup>¿Naru' cu ben bayúdx saca' qui'è Cristo yugu' lè ni len tsaziè' ga ni' gáctèrè' blau?

<sup>27</sup>Ni'r gzu lahuè' Jesús rguíxjöi'nè' lequè' yúgu'tè le rui' didza' ca nac queè' nayujgac lu guich la'y, ca na' gzu lau bè'è didza' Moisés ga bdxintè yugu' le gulané' yúgu'tè bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios.

<sup>28</sup>Cati' guladxinè' yödzdau' ga na' zjaquè', benè' Jesús ca bönni' zéajtèrè' zi'tu'. <sup>29</sup>Glunè' bayúdx ugá'nlenè' lequè', ta'né':

—Bga'nlen netu', le chrdzö' na'a, len chzoa gal.

Ni'r gyaziè' yu'u Jesús, bugá'nlenè' lequè'. <sup>30</sup>Cati' ni' rölè rágulenè' lequè' Jesús, gdel-lè'è yöt xtil len gudxè' Dios: “Xclenu.” Ni'r

buzxuzxjè' lei, len bè'è quequè'.

<sup>31</sup>La' ni'z bdúa lè na' gbaga' yöj laquè', ati' guluúnbè'è Jesús, ati' Lè' bunít cuinè' laquè'. <sup>32</sup>Ni'r glè lza'què' tuè' yetué':

—¿Naru' cu böála'tsca

ládxi'dau'ru' tsal ni' ruí'lenè' rè'lu didza' la' nöz, len cati' ni' ruzálj la'nè' le nayúj lu guich la'y?

<sup>33</sup>La' ni'z gulayasè' yhuöjquè'

Jerusalén, ati' yajxáca'què' nudubquè' idxineajtè' bönni' gbaz queè' Jesús len nup nacua'len lequè'. <sup>34</sup>Ni'r glè chopè' na' bönni' na' nacua'è ni':

—Chbubanczè' Xanru', ati' buluí' lahuè', blé'inè' Lè' Simón.

<sup>35</sup>Ni'r gulaguíxjö'è ca na' guc quequè' la' nöz chopè' na', len ca na' guluúnbè'è Jesús cati' ni' buzxuzxjè' yöt xtil na'.

**Tu'lé'inè' Jesús bönni' uséd queè'**

<sup>36</sup>Tsal ni' tu'è didza' ca nacgac lè ni, la' yajsoatè' Jesús gatsj lahuil' ga na' nacua'è, ati' rè' lequè':

—Gul-zóa dxi ládxi'li'.

<sup>37</sup>Ni'r gladxi guladzöbnè' le táquinè' bxin ta'lél'inè'. <sup>38</sup>Jesús rè' lequè':

—¿Bizx quiè röl'i' bagu'í? ¿Bizx quiè rza' ládxi'li' yugu' lè ni?

<sup>39</sup>Gul-yutsca' na'a len ni'a. Néda'cza' ni. Gul-cán neda' len gul-yú neda', le cutu da' bëla' bxin, len cutu yu'u dxit ca ni rlé'ili' nac quia' neda'.

<sup>40</sup>Ni' rui'zè' ca' didza' ni, bului'inè' lequè' në'è len ni'è. <sup>41</sup>Ni'a qui yöl-la' rudziji quequè' cutu gulayejlè'è, len tsal ban raz gulacu'è. Qui lè ni na' Jesús gudxè' lequè':

—¿I dè queè'li' ni le gahua'?

<sup>42</sup>Ni'r gulunödzejè' queè' láti'dau'ba' bøl chnégui'ba', len tu

quíxzi'ba' böz. <sup>43</sup>Gzxi'ë lei Jesús len gdahuë' lauquë'. <sup>44</sup>Ni'r rë' lequë':

—Lë na' glac quia' glac ca na' gudxcza' lbi'ili' cati' ni' zóalena' lbi'ili', gnia': “Run bayúdx utság yúgu'të le nayúj lu guich lu zxba queë' Moisés len le gulané' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, len le nayúj lu guich nazí' lei Salmos, ca ral-la' gac quia' neda'.”

<sup>45</sup>Ni'r buzéjni'në' lequë' lë na' nayujgac lu guich la'y, <sup>46</sup>rë' lequë':  
—Cni nayúj lu guich ca run bayúdx gac queë' Cristo, saca' qui'ë len ubanë' lu yöl-la' gut cati' gac tsonn dza, <sup>47</sup>ati' gdutë yödzlyú ral-la' gac lban ca nac quia' neda' quië lubí'i ládxi'gac bunách quië unít lahuë' Dios dul-la' nabága'quë'. Lu yödz Jerusalén su lau gac lban

na' <sup>48</sup>ati' lbi'iczli' na' blé'ili' yugu' lë ni ral-la' gunli' lna' lau qui.

<sup>49</sup>Gul-yutsca', gsöla'a queëli' le gzxi' lu në'ë Xuza' gunnë' queëli', san gul-gá'nz Jerusalén cati' gdxinr queëli' yöl-la' huac na' za' yehua' yubá.

#### Ruhuëpë' Jesús yehua' yubá

<sup>50</sup>Ni'r bchë'ë bönni' da'quë' Lë' Jesús, zjaquë' yödz Betania, ati' ni' bchis në'ë len bulídz tsahuë'ë lequë'. <sup>51</sup>Tsal ni' rulídz tsáhuizë' ca' lequë', gza'të' ga na' nacu'ë, buëpë' yehua' yubá. <sup>52</sup>Gdöd gulayíj ládxi'quë' Lë', lu yöl-la' rudziji quequë' yhuöjquë' Jerusalén. <sup>53</sup>Gulacua'teczë' nchil gdau', ta'gu'ë Dios yöl-la' ba len tunë' Lë' zxon. Ca' nac.